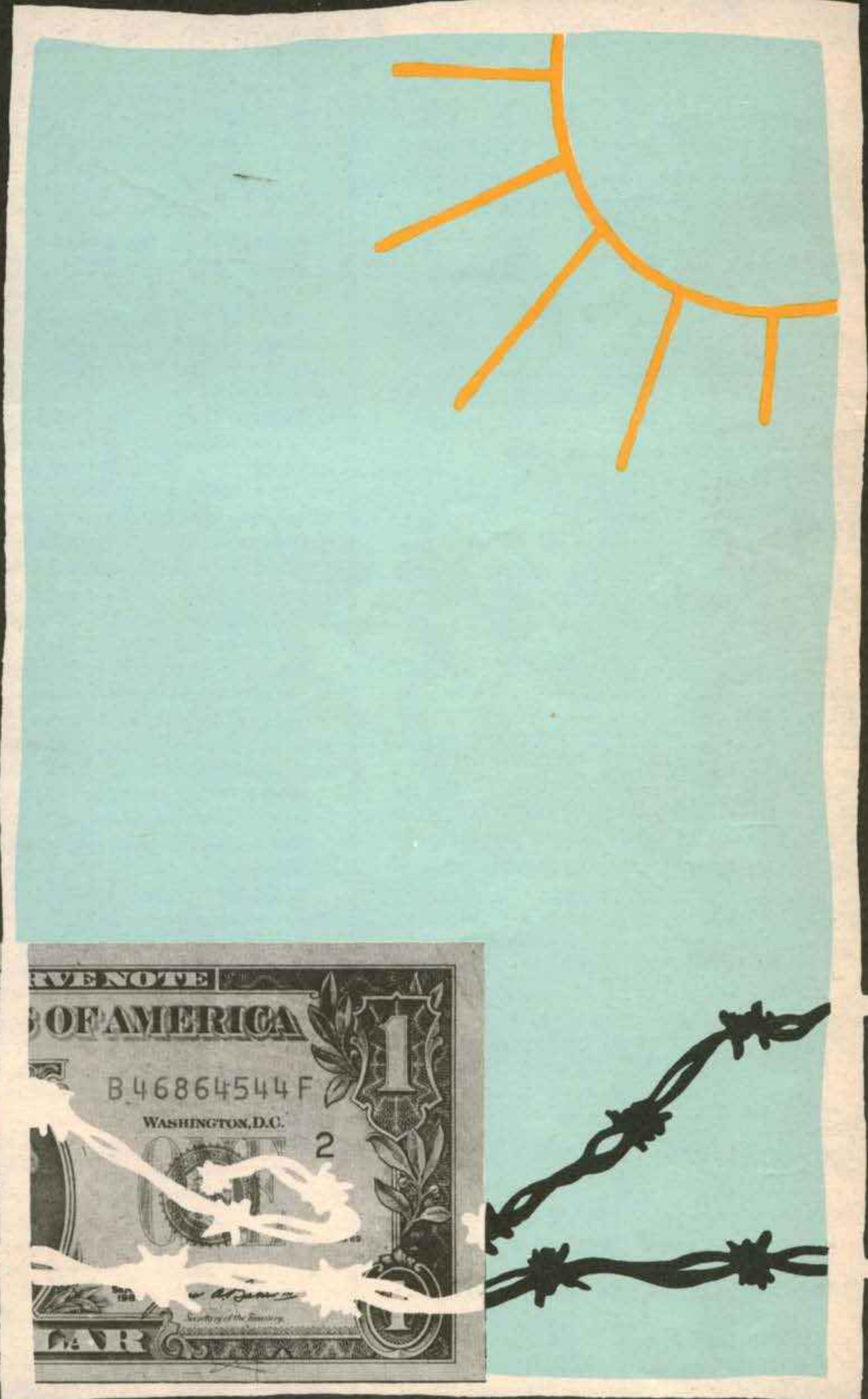
YAĞIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
Şubat'87
66
500TL
KDV Dahil

- **DİSK 20 YAŞINDA...**
- **Türkiye Politikasında Dinci İdeolojinin Rölü**
- **Sorgu Odaları ve Cezaevleri Parlamentonun Denetimine Açılsın!**
- **Liseler Herşeyin Başı Disiplin**
- ***YÖK'e Yeni Bir Yama: Telafi***
- ***Yeni Romanın Tükenişi***

BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ İÇİN EMPERYALİZME HAYIR!

Emperyalizm ve Seia • Türkiye'deki Amerika • 6. Filo ve Kanlı Pazar

POLİTİKA

İŞÇİ- SENDİKA

İNCELEME-ARAŞTIRMA

ÖĞRENCİ GENÇLİK

İNSAN HAKLARI

DIŞ POLİTİKA

LİSELER

SANAT-EDEBİYAT

ÜNİVERSİTELERDE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER

GENÇLER TARTIŞIYOR

YARIN

Bağımlılığın Altın Yılları...

Türkiye, bağımsızlığını emperyalizme karşı verdiği bir ulusal kurtuluş savaşı ile kazanmıştı. Temelleri anti-emperyalist mücadele üzerine atılan Türkiye Cumhuriyeti bugün hangi çatı altındadır? Verdiği mücadeleyle mazlum uluslara örnek olduğunu hala dilinden düşürmeyen Türkiye bugün hangi konumdadır? Bağmsızlık savaşını onurlu bir yengiyle sonuçlandırarak emperyalizmin Ortadoğu ve Önasya'daki oyunlarını bozan Türkiye bugün hangi roldedir? Varlığını barış yolu üzerine kurmuş Türkiye bugün hangi yolun yolcusudur

Evet, herbir sorunun yanıtı diğerinden daha acı olacaktır. Çünkü, her yanıtta ayaklar altına alınmış bir ulusal onur var. Çünkü, her yanıtta karartılmış bir gelecek var, yadsınan bir geçmiş var; sahte dostluklarla bezenmiş, giderek daha çok yalnızlaşılan bir bugün var. Çünkü, savaşta hayat bulanlarla paylaşılmak istenen bir kader var, barış düşmanlığı var. Çünkü, çağdışılık var, çünkü anti-demokrasi var. Ve bağımlılık var...

Evet, Türkiye ekonomisiyle bağımlı, kültürüyle, teknolojisiyle, sanayisiyle, iç ve dış politikasıyla bağımlı. Savunma paktıyla saldırganlığa bağımlı, anayasasıyla antidemokrasiciliğe bağımlı... Söylediklerimizin tümüyle en somut şekli şudur: Türkiye emperyalizmin, özellikle ABD emperyalizminin halinden memnun (!), geleceğinden emin (!) bir kurbanıdır.

Bağımlılığın gelişimi süreci ise üzerinde önemle durulmayı gerektiren, ibret verici örneklerle dolu bir süreçtir. Kuşkusuz bu sürecin altın sayfaları '80'li yılların iktidarına aittir. 24 Ocak - 12 Eylül bileşeni ise bağımlılığın gümüş yıllarını altına dönüştüren formülasyon olarak tarihteki "onurlu" yerini almıştır. Bu formülasyonun ayrıntılarını yineleyecek değiliz, ancak unutulmaması, gözden kaçırılmaması gereken şeyler var: Bağımlılık sorunu yalnızca ulusal onurun çiğnenmesi, ulusal egemenliğin baltalanmasıyla sınırlı değildir. Onlar kadar önemlisi, bağımlılık sorunu, barış sorunudur, demokrasi sorunudur, toplumsal gelişme sorunudur. Emperyalizme bağımlılık zinciri kırılamadan, ne barıştan, ne demokrasiden ne de toplumsal gelişme den sözedilemez.

Türkiye toprağı emperyalizme karşı verilmiş bir mücadelenin tanığıdır ve bu toprak yeni bir mücadelenin de başarıya ulaşmasına yetecek tarihsel mirası içinde barındırmaktadır.

Bu sayımızda, Zeki Yücel arkadaşımız geçtiğimiz ay içinde ABD ile parafe edilen ve ilgili bakanın dahi içeriğinden haberdar olmadığı Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını Emperyalizme bağımlılığımızın acı bir örneği olarak inceliyor. Nergis Algün arkadaşımızın Kasım 86 sayımızda ilk bölümünü sunduğumuz Türkiye'deki Amerika dizisi ikinci bölümünde 1950-1968 dönemini inceliyor. 6. Filo ve Kanlı Pazar olayları da emperyalizmin Türkiye tarihi içindeki acı deneyleri olarak anımsanıyor; yazı İstanbul Büromuz tarafından hazırlandı.

Yarın'a son aylarda gelen mektuplar içinde cezaevlerindeki okuyucularımızdan gelenler aynı şikayeti içeriyor: dergilerimizi alamıyoruz. Böyle bir engelle daha önce de karşılaşmış, yoğun başvurularla sorunu bir ölçüde de olsa çözmüştük. Ancak sorun hiçbir zaman tamamıyla çözümlememişti. Bizim müdahale sınırlarımızı aşarak keyfiyete dayanan bu uygulamaları kınıyoruz.

Bu sayımızda Şubat '83' de yitirdiğimiz Şadi Dinççağ ustanın karikatürleri yeralıyor sayfalarımızda, saygıyla anıyoruz.

Yarın'ı güçlendirmek için, Türkiye'nin aydınlık geleceği için el ele verelim. Sevgi ve dostlukla..

Sahibi: **SAMİ ALPTEKİN** • Sorumlu Yazıişleri Yönetmeni: **MUSTAFA OKAN** • Genel Yayın Yönetmeni: **TANER GÜREL** • İnceleme Araştırma Sorumlusu: **YASEMİN ÇONGAR** • Haberler Sorumlusu: **BEYHAN SUNAL-MUSTAFA ÜSTÜN** • İlan-Abone Bürosu: **NESRİN HOCAOĞLU** • Büro ve Temsilcilikler /İsveç: **GÜRHAN UÇKAN** Box 38045, 10064 Stockholm • F. Almanya: **MEHMET BİLGİN** Vulkan Str. 20, 4000 Düsseldorf 1 • Hollanda: **RAMAZAN EKİNCİ** Postbus 392, 6040 Aj Reormond • İsviçre: **SERDAR ATAMAN** Apollo Str. 8, 8032 Zürih • **SEVGÜL ULUDAĞ** 19 Necmi Alkıran Sokak Lefkoşa • İzmir: **SEVİL ÇAĞIRAN** 856. Sokak Nur han 3/502 Konak • İstanbul: **ZEKERİYA AYTEMUR** Divanyolu Hoca Rüstem Sokak Zafer Han 7/14 Cağaloğlu • Adana: **LEVENT AKSEL** Özel Sancak İşhanı Asmakat No: 5 Dörtyolağzı • Trabzon: **HASAN TOMAK** Maraş Caddesi Onbaşı İşhanı No:7 • **Abone Koşulları**/Yurtiçi: Yıllık **3500** Altı Aylık **1800**, Yurtdışı: Yıllık **30** Altı Aylık **16 DM.** Yurtdışı Tek Satış: **3 DM** • **Teknik İşler**/Dizgi: **Yeşim** • **Film:** Arsu Ofset Baskı: **Daily News** • Grafik Düzenleme: **Yarın** • Yönetim Adresi: **Hanımeli Sokak 19/10 Sıhhiye-Ankara** • Yazışma Adresi: **PK 723 Kızılay-Ankara** • Posta Çeki: **164860** • Dağıtım: **Etkin** 527 60 11 • **İlan koşulları**/Kapak: Tam Sayfa **100.000**, Yarım Sayfa **60.000**, Çeyrek Sayfa **30.000 TL** • İç Sayfalar: Tam Sayfa **70.000**, Yarım Sayfa **35.000**, Çeyrek Sayfa **15.000 TL.**

Türkiye Politikasında Dinci İdeolojinin Yeri

YARIN

Türkiye politikasında dinci ideoloji, hiç bir dönem, politik güçler çatışmasının dışında olmamıştır. Cumhuriyetin ilk dönemi bir yana bırakılırsa, dinci ideolojinin resmi ideoloji içine çekildiği çok partili dönemden bu yana, egemen burjuva siyasi güçler bu ideolojiyi, demokratik muhalefete karşı bir koz olarak sürekli kullanagelmişlerdir. Gelişmemiş Kapitalist formasyon içinde dinci ideoloji, bu güçlerin elinde, hem parlamenter rejimin gerektirdiği taban arayışına-özellikle kırsal kesimde cevap olmuş, hem de, yerine göre demokratik muhalefete karşıvurucugücün yaratılmasında ve kitlelerin çatıştırılmasına dayanan gerilim politikalarının tırmandırılmasında etkin bir işlev yüklenmiştir. Ancak hemen belirtmeli ki, kitlelerin dinci ideoloji karşısındaki konumlarının, antidemokratik güçlerce istismarı tek başına, bu ideolojinin etkisi altındaki kesimlerin demokratik muhalefetten uzaklaştırılması ve hatta ona karşı kışkırtılmalarıyla sınırlı değildir. Bunun yanında, dinci ideoloji karşısındaki konumları itibariyle, laiklikten yana olan geniş kesimlerin dinci hareketler karşısındaki hassasiyeti - belirli konjonktürler altında- bu kesimlerin parlamenter rejimden soğutulması ve otoriter rejim formüllerine yaklaştırılması yönünde istismar edilmiştir. Gerçekten bütün bir Cumhuriyet tarihi içinde oluşan egemen burjuva ideolojik formasyondaki (diğer nüasların yansıra dinci ideolojiye ilişkin olarak göze batan) çatlak, diktatoryal güçlere, kitlelerde oluşmuş zıt hassasiyetleri bir arada kullanabilme imkanı verebilmiştir.

Yakın siyasi geçmişimize baktığımızda, "din elden gidiyor" veya "laiklik elden gidiyor" kışkırtmalarının her ikisinin de aynı kapıya çıktığını ve sonuç olarak demokratik muhalefeti ezmeye yönelik stratejilerin birer unsurunu oluşturduğunu görürüz.

Ülkemizin hangi temel sorununa bakılırsa bakılsın altında, emperyalizme bağımlı tekelci güçlerin anti-demokratik rejim istemleriyle, kitlelerin istemlerini seslendirmeye çalışan demokratik güçlerin çatışması görülür. Temel çatışma budur. ABD ve tekelci sermaye açısından sorun ne laikliktir ne de irtica. Sorun bu güçlerin siyasal hegemonyasını sağlayacak baskıcı bir rejimin kurulması ve korunmasıdır. Dinci ideolojiye bu stratejinin bir parçası olarak ülke koşullarına uygun, gerçekçi bir fonksiyon yüklenir.

80 öncesi strateji, parlamenter rejimin ezilerek, diktatoryal bir iktidar biçiminin tesisiydi. Dinci ideolojinin bu strateji içindeki fonksiyonu ikili oldu. Birinci olarak; gerilim politikalarının tırmandırılması ve çatışmaların kitleselleştirilmesinde rol oynadı. İkincisi; Eylül darbesinin hem ordu içinde meşrulaştırılmasını ve hem de, bu darbenin politik renk olarak merkezde görünmesini, böylelikle geniş bir tabana dayanmasını kolaylaştırdı.

Eylül darbesinden sonra ise strateji, diktatoryal iktidarın korunması ve uygun biçimler altında kurumsallaştırılmasıydı. Bu sürecin, dinci hareketlerle iktidar güçleri arasındaki ilişkiler açısından da farklı bir döneme tekabül ettiği kolayca görülecektir.

Bu dönemde, kitlelerin çatıştırılmasına değil, resmi dilde huzur ve güven ortamı denilen siyasal durgunluğun sağlanmasına, dağılmış bulunan burjuva güçlerin tekellerin hegemonyasında zora dayanan yeni bir denge içinde tekrar birleştirilmesine ve demokratik halk güçlerini açık bir biçimde ezebilmek için çatışma cephesinin mümkün olduğu kadar daraltılmasına elverecek siyasi taktikler devreye girdi. Bu taktiklere bağlı olarak da dinci ideoloji ve bu ideolojiye dayalı örgütlenmelerle ilişkiler uygun bir biçim aldı. MGK'nın ilk bildirisinde yer alan Konya mitingini unutmak ve dinci hareketlerin asıl gövdesiyle Eylül rejimine intibakını sağlamak çok zor olmadı. Eylül rejiminin hedefleri düşünüldüğünde, dinci hareketlerin, burjuvazinin parlamenter yapı içinde biçim almış siyasi güçlerinden uzaklaştırılmasına ve rejimin kontrolu altında tutulan bir ittifak olarak değerlendirilmesine ne ABD'nin ne de tekelci çevrelerin bir itirazı olamazdı ve olmadı da.

12 Eylül dönemi, dinci ideolojinin ve bu ideolojiye dayalı örgütlenmelerin altın dönemidir. Bu dönem toplumda kurumsallaşmış politik ve ideolojik yapının yıkıma uğradığı bir dönemdır. Toplumu iktisadi ve politik olarak ezen ağır bir baskı sözkonusudur, ancak, buna muhalefet edebilecek veya bunu dengeleyebilecek ideolojik ve politik kurumlar ezilmiş fakat dinci ideoloji ve örgütlenmelere ilişilmemiştir. Sonuç olarak dinci hareketler yalnızca iktidarla uzlaşmanın nimetlerinden yararlanmaktan öteye, kitlelerin muhalefetini ifade eden politik ve ideolojik kurumlaşmanın yıkıma uğratılmasından doğan boşluğun önüne serdiği yeni imkanlarla da karşı karşıya kalmıştır.

İşte bu konjonktür altında dinci ideoloji bir yandan güçlenmiş bir yandan da, egemen güçlerin kendisinden beklediği fonksiyonu aşmaya yönelmiştir.

Hiç kuşku yok ki, bu gün de dinci hareketler büyük ölçüde rejim yanlısı güçlerle uzlaşma içindedir. Ve bu hareketlerin tepe noktaları ABD ve tekelci sermaye ile içli dışlıdır. Kendilerine ayrılan yeri zorlayarak, egemen siyasi formasyonu aşıp bağımsız bir politik güç olarak iktidar olmaya ne niyetleri, ne de böyle bir çıkış için ciddi bir nedenleri vardır.

Ancak 12 Eylül'ün yarattığı yıkım dinci idelojiyi, uzlaşmacı dinci hareketlerin tekelinden çıkartabilecek gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeleri besleyen diğer önemli faktör, İran devrimi ile birlikte islamcı ideolojinin bölgede radikal bir kimlik kazanmasıdır. Bu nedenlerle dinci ideoloji ülkemizde de, yalnızca emperyalizm ve ona bağlı güçlerin yararlandığı bir ideoloji olmaktan çıkma ve radikal muhalif duyguların sözcülüğünü yapma işlevine de yönelmiştir. İran örneği de gözler önündeyken ABD'nin bunu esnek karşılaması pek beklenemez. işte bizce, asıl önü kesilmeye çalışılan süreç budur. Yoksa, Türkiye politikasında özellikle 80 sonrası neredeyse belirleyici bir güç olan ABD'nin ve tekelci sermayenin, kontrol altında tutulan dinci hareketlerle alıp veremediği pek bir şey olmasa gerekir.

İrtica tartışmasının bir başka nedenini de, ordunun politik bir güç olarak harekete geçirilmesinde, laikliğin, Kemalizmden geride kalan tek ideolojik motif olarak kullanılmasının etkilerinde aramak mümkün gözüküyor. Ordu Eylül darbesine hazırlanırken, bir çok gerekçenin yanısıra, ideolojik motif olarak laikliğin tehlikede olduğu düşüncesinin kullanılmasıda ihmal edilmedi. Ancak Eylül sonrası darbeci güçlerin dinci ideolojik hareketlerle ilişkisi yukarıda anlatıldığı gibiydi. Bu gün ise dinci hareketler gerçekten parlamenter iktidar içinde kendilerine önemli bir yer bulmuşlardır. Böylelikle hem uzlaşmacı ve hem de kontrol dışı dinci hareketlerin bir arada orduyu rahatsız ettiğini, ordu açısından bu durumun bir itibar sorununa dönüştüğünü düşünmek yanlış olmayacaktır.

Öte yandan nedeni ne olursa olsun irtica tartışmasının Çankaya aracılığıyla başlatılmasının, demokratik güçler açısından tehlikeli olabilecek muhtemel sonuçlarına da işaret etmek gerekir ki, bu tehlike; söz konusu tartışmanın Eylül rejiminin asli dayanağını oluşturan politik güçlerle, demokratik muhalefeti oluşturan taban arasında kopmuş bulunan belli bir sempati bağını onarabilecek olmasıdır.

Bu güne kadar, sağcı burjuva hareketlere kadar uzanan geniş bir kamuoyu kesiminin ağırlıklı tartışma konusu, demokrasinin kazanılması sorunuydu. Ve bu tartışma geniş bir kamuoyuyla Eylül rejiminin kurumlarını ve bu kurumların savunucularını karşı karşıya getiriyordu. Ancak irtica tartışmasının barındırdığı yönelimler demokratik kamuoyunun hedeflerini şaşırtıcı niteliktedir. İrtica korkusunun pompalanması eğer dikkat edilmezse, demokratik muhalefeti Eylül rejiminin kurumlarına yaklaştırabilir. Bu ise rejimin soluk almasına demokratik kamuoyunun rejime ilişkin itirazlarının "irticayı ezsin de kim ezerse ezsin" düşüncesiyle yumuşatılmasına yol açabilir.

Nitekim irtica tartışmasıyla birlikte toplumda yeni hassasiyetlerin oluştuğu, demokrasi istemlerinin yerini kısmen, -geçici de olsa- yasak taleplerinin aldığı görülüyor. Demokrat çevrelerden bile, "neden dinci hareketlerin üstüne sert gidilmiyor" sorusu gelmeye başlıyor. Türkiye solu unutmamalıdır ki, toplumda otoriter yöntemlere rağbet arttığında bundan en başta demokrasi güçleri nasibini almaktadır. Nitekim irtica tartışmasınınpompalanması sürecinde "aşırı uçlar birleşiyor" edebiyatının hemen öne çıktığı gözden kaçmamaktadır.

Sonuç olarak demokratikleşmeden yana olan sol, sosyalist güçler kesinlikle laikliği savunmaktan taviz veremezler. Laiklik israrla savunulmalı ancak bu yapılırken, temel sorun olan demokratikleşmenin önünde engel olarak duran diktatoryal odaklara pirm verilmemeli, Eylül rejiminin dinci ideoloji karşısındaki iki yüzlülüğü açıkça teşhir edilmelidir. Laikliğe asıl saldırının Eylül rejiminden ve onun politik dayanaklarından geldiğinin gözlerden kaçırılmasına izin verilmemelidir. Öte yandan laikliğin savunulması, gerçek ve

Devamı 32. Sayfada

öğrenciler irtica için ne diyor?

MUSA CEYLAN (A.Ü.SBF): İrtica konusunu değerlendirirken önemli yanlışlara düşmemek için, ülkemizde irtica-i gericiliğin gelişim sürecini iyi değerlendirmek gerekir. Ülkemizdeki irtica akımlarının iktidarlardan bağımsız gelişip gelişmediği iyi incelenmelidir.

Ülkemizde iktidarda bulunanlarla irtica-i akımlar arasında bir uzlaşma sözkonusudur. Dinsel gericilik, siyasi iktidar tarafından toplum kesimlerinin politize olmalarını engellemede etkin bir biçimde kullanılmıştır. Özellikle 1980 sonrasında dinsel gericilik depolitizasyon politikasının başlıca araçlarından biri halini almıştır. Dinsel gericiliğin iktidarın kontrolünde gelişmesinde fayda görülmüştür. Bunun örnekleri açıktır. 1980 sonrası uygulanan Milli Eğitim politikasıyla bütün okullardan fazla İmam Hatip Lisesi yapılmış, Kur'an kursları çoğaltılmış, okullarda mescitler açılmış, tarikatların Kur'an kurslarında yuvalanmalarına göz yumulmuştur.

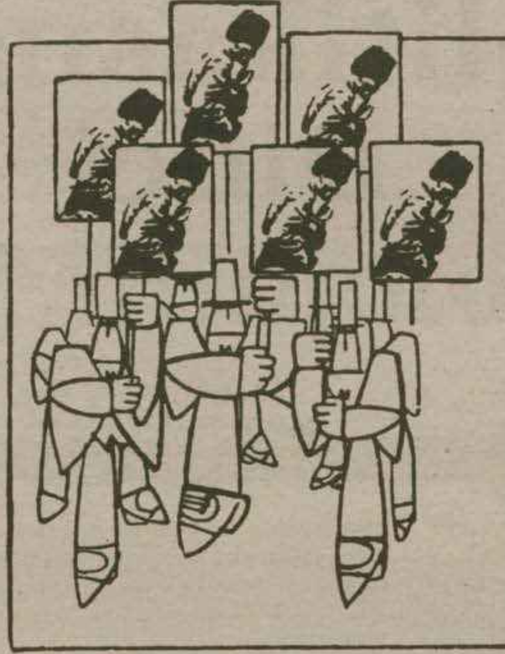
Bugün devlet hiyerarşisinin önemli noktalarındaki irtica yuvalanmaları da gizlenemeyecek boyuttadır. Ayrıca dinci akımların gelişimi, iktidarın kontrolünün dışına taşmaktadır. Tüm bunlara karşın iktidar, üniversitelerde türban takılmasına karşı çıkmak gibi bir yolla, kendi gericiliğini gizleyebileceğini sanmaktadır. Laiklik nutukları atmaktadır. İrticaya karşıymış gibi görünmeye çalışmaktadır. Fakat bugünkü iktidarın irtiyaca karşı olmadığı açıktır. Bir yandan laik olduğunu ispat etmeye çalışırken, diğer yandan irtica konusunda TBMM'ye verilen bir araştırmaönergesini reddedebilmektedir.

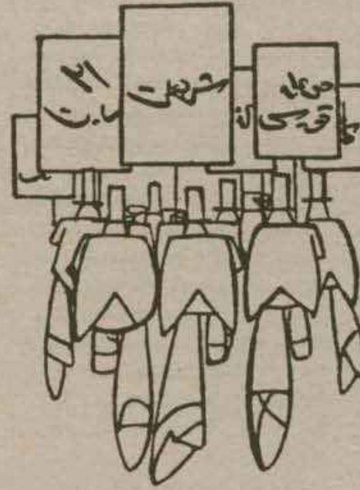
Türkiye hiçbir dönemde laik olmamıştır. Laiklik ancak demokratik ülkelerde mevcuttur. Bizim ülkemizde irticanın iktidardan bağımsızlığı sözkonusu olamaz. Çünkü burjuvazi, dinsel gericiliği kendisinin kanatları altına alarak geliştirmiş ve bunu kitlelerin depolitize edilmesinde kullanmıştır. Ülkemizde burjuvazi, gericiliği kendisi için önemli bir araç olarak görür ve kendisinden bağımsız gelişmesine izin vermez.

MURAT DEMİRAĞ (G.Ü.Meslek Eğitim Fak.) Türban konusuna ilişkin asıl olarak incelenmesi gereken irtica olayıdır. Ama bu sadece "türban"la kısıtlı olarak tutulmaktadır. Başlangıç şekli 82 Anayasası'na kadar dayanmaktadır. 82 Anayasası din derslerinin okullarda zorunlu olarak okutulmasını getiriyor. İrtica olayına 82 Anayasası'nın kabul edilmesiyle pirim verilmiştir. 82 Anayasası'nın kabulünden bu yana Kur'an kursları, İmam Hatip Liselerindeki öğrenci sayısı giderek artmıştır. Ve 2000 yılında her üç kişiden birinin hacı hoca olmasının hedeflendiği basında yer almıştır. Bu gelişmeler ışığında Türkiye'nin Anayasası'nın değişmez ilkesi olan laikliğe aykırı bir şekilde gelişmeler içerisine girdiği ve bunun özellikle iktidar partisi olmak üzere diğer birçok çevre tarafından desteklendiği izlenmektedir.

GÖKAY ÖZÜTÜRK (H.Ü. Alman Filolojisi): Biz YÖK'ün ilke kararlarını eleştirirken türbancıların sorununun uzağındaymış gibi hareket etmeleri, bizlerle bir dayanışmaya girmemeleri, her iki yaklaşımın özgürlük anlayışı konusundaki farkını yansıtıyor. Kaldı ki onların bu girişimlerinin (YÖK'ün türban yasağına karşı eylemlerinin) temelinde özgürlük kavramı içermesi açısından bizlerden öylesi bir destek sözkonusu olabilir. Farklı ideolojik yapılanmaya karşın, türban yasağının karşısındayım.

İktidarın oy potansiyelinin erozyona uğratmamak kaygısıyla uyguladığı çifte standart, olayın tehlikesini çok daha büyük boyutlara ulaştırmaktadır. Demokratik kurallar içinde özgür irade başlığı altında desteklenebilen fakat teokratik bir rejim değişikliğine yöneldiğinde kesinlikle alt edilmesi gereken bir girişimdir.

«Memleketimizden insan manzaraları»

YALÇIN ÇETİN

MUSTAFA YILMAZER (HÜÖD YK Başkanı): Kılık kıyafet konusundaki tüm kısıtlamalara karşıyım. İsteyen kırmızı saçla, isteyen mini etekle, isteyen de türbanla eğitimini sürdürebilmelidir. Türbanı savunanlar bu konuda çiftestandart uyguluyor.Rabbena hep bana demek olmaz.

HAKAN ÖZEL (SBF-ÖD YK Üyesi)

Ben irtica olayının yalnızca üniversite bölümüne değinmek istiyorum. Gerici kurumlaşmanın, çağdışılığın, bilim düşmanlığının toplumumuzdaki en güzel örneklerinden olan YÖK'ün, çağdaşlık adına türbana savaş açması ilginç oldu. Öğrenci derneklerinin, çağdaş üniversite hedefi doğrultusunda emek harcayarak, araştırıp tartışmalar önerdikleri 44. md. değişikliğine gözlerini kapayan YÖK'ün ve sayın rektörlerin türban tartışmasına can-ı gönülden katılmaları yine bu ilginç tutumun bir parçası...

HATİCE HOCAOĞLU (A.Ü. Hukuk Fak.): Üniversitelerdeki kılık-kıyafet yasaklamalarına karşıyım. İnsanlar, askılı elbise, kot pantalon veya türbanla üniversitelere girebilmeliler. Türbana yasak koymakla irticaın önlenebileceğini sanmıyorum. Hükümetin irticayı önlemek gibi bir niyeti olsaydı, bunu TBMM'de tartışırdı. Din eğitiminin yapıldığı yurtlar, öğrenci evleri, mali kaynak sağlayan vakıflar, devlet kademelerindeki kadrolaşma ortada dururken türbanla uğraşmak hükümetin samimiyetsizliğini gösterir.

BALABAN CERİT (ODTÜ Elektrik Mühendisliği) Son haftalarda kamuoyu gündeminde ağırlıklı olarak yer kaplayan irtica / gericilik yeni bir olay değildir; yıllardan beri dini gerici odakların faaliyetlerinin hoşgörülmesi, bu faaliyetlerin planlı, programlı bir şekilde beslenmesi, kıştırılması sonucu bugünlere gelinmiştir.

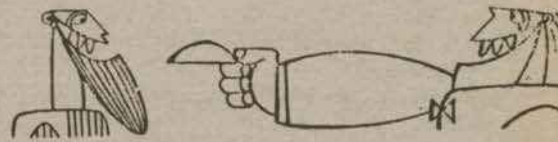
Bugün üniversitelerde türban yasağını getiren YÖK'ün sözde "Çağdaş Giyim Yasası" ise, YÖK politikasının kaba bir saldırı taktiğinden başka birşey değildir. Sözde"laikliği koruma"amacıyla atılmış bu adımın parlamenter demokrasinin ilkelerine ters bir biçimde gerçekleştirilmesi ve iktidar odaklarına karşı muhalefet partilerinin birlik oluşturamamış olması olumsuz noktalardır. Kaldı ki, laikliğin uzun yıllardan beri her alanda yok edilmekte olduğu ülkemizde, üniversitelerde belirli giysilerin yasaklanmasıyla laikliğin korunmayacağı açıktır.

Demokratik güçler olarak öğrenci derneklerinin düşünce özgürlüğünü savunması yerindedir. Sendikal hakların savunucusu olarak öğrenci derneklerinin en geniş öğrenci kesiminin haklarını savunması gerekmektedir. Bugün üniversitelerde, ister altyapı yetersizliklerinden, ister YÖK'ün uygulamalarından, ister diğer nedenlerden kaynaklansın, karşılaşılan birçok sorun vardır. Bütün öğrencilerin; ki buna dini düşünceleri savunan kesim de dahildir, bu anlayışta, öğrenci sorunlarının çözümü için uğraşması gerekmektedir. □

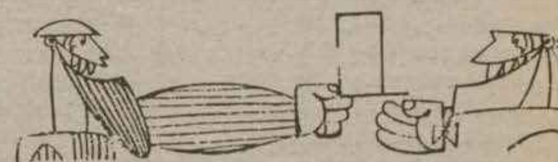
AYÇE ARSOY A.Ü. ZİRAAT F.

Her yönüyle ilginç bir tartışmaydı. Kamuoyu gündemine öylesi bir hızla girdi ve yaygınlaştı ki "acaba uzaydan irtica mı geliyor?" diye düşünesi geliyor insanın. Yıllardan beri gericileri besleyip, büyütenler bugün laikliğin savunucusu gözüküyorlar. Neresinden bakarsanız bakın, ikiyüzlü bir politika.

Türbanın demokratik bir istem, bir insanlık hakkı olduğuna inanmıyorum. Ancak bu konuda getirilen uygulama yasaklar zincirinin bir parçasıdır. İrticanın nerede doğup, büyüdüğü bellidir; türban yasağı olsa olsa görüntüyü kurtarmaktır.

AL TAKKE

VER KÜLAH

DİSK 20 YAŞINDA!..

24 Aralık 1986 tarihli gazeteleri saklayın. Bu gazeteler, birer anti-demokrasi belgesi olarak kalsın arşivlerinizde. Öğrencilerin, sanatçıların gözaltına alınması haberleri, kitapların muzır diye toplatılması haberleri var o günkü gazetelerin sayfalarında. Satır aralarından taşan işkence sözcükleri var. Ve manşette bir haber: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kapatıldı! DİSK yöneticilerine mahkumiyet!... Saklayın o gazeteleri. Demokrasi mücadelesinin neye karşı verildiğinin bir belgesi olarak kalsın aydınlık geleceğe. DİSK'in yeni kuruluş yıldönümlerinde ibretle okunsun.

13 Şubat 1987'de DİSK 20 yaşına basıyor. Bu, Türkiye İşçi Sınıfı tarihinde önemli bir yıldönümüdür. Sınıf ve kitle sendikacılığının, sendikal mücadele ile politik mücadelenin paralelliğin yaşama geçirildiği bir büyük deneyimin geçmişine dönülüp bakılmasını, yeniden öğrenilip kavranmasını gerekli kılan, onurlu, önemli bir yıldönümü!

"Kendi tarihimizin derinliklerinden ve dünya işçilerinin mücadele deneylerinden yararlanarak, sosyal adalet içinde hızla kalkınmayı, işçi sınıfının, devlet yönetiminin her kesiminde söz ve karar sahibi olması ve böylece demokrasinin gerçekten uygulanması ile mümkün görürüz." Bu sözler, 13 Şubat 1967 günü "işçi hak ve çıkarları ile işçi özgürlüklerini savunabilecek bir kuruluş olmadığından" Türk-İş'ten ayrılan sendikaların öncülüğünde kurulan DİSK'in mücadele perspektifini belirliyordu. Türk-İş'e egemen olan Amerikan patentli "partilerüstü sendikacılık" anlayışının baştan reddedilmesi anlamına geliyordu. Gerçekte DİSK'in kuruluş nedenini de, Türk-iş'in 1960 sonrasında giderek daha da belirginleşen sınıf uzlaşmacı yönetiminde ve bu yönetimin 1961 Anayasasıyla sağlanan ortamda gelişen ilerici harekete karşı adeta bir tampon olarak kullanılmasında aramak gerek. 1961 yılı sonunda yapılan Saraçhane Mitingi ile başlayan süreçte, işçi eylemleri giderek politik bir nitelik kazanıyor, liman işçilerinin direnişiyle başlayan grevler zinciri büyük bir kitleselliğe ulaşıyordu. İşçi sınıfının politik örgütlenmesinin gerekliliği, Türkiye İşçi Partisi (TİP)in kuruluşunu gündeme getiriyor ve 1965 seçimlerinde 15 TİP'li milletvekilinin parlamentoya girmesi Türkiye'nin siyasi sahnesinde önemli bir değişikliği simgeliyordu. Artık Türkiye'de uzun yıllar açıkça konuşulamayan pekçok ekonomik ve siyasal konudan, işçi sınıfının politik mücadelesinden TBMM kürsüsünde bile çekinilmeksizin sözedilmeye başlanmıştı.

1966 yıl başında ikibin üzerinde cam işçisi tarihsel bir direniş olan Paşabahçe Grevi'ni başlattı. Bu grev, ilerici-demokrat tüm kesimlerin ve Türk-İş tabanının desteğini gördü, giderek güçlendi. Ancak Türk-İş yöneticileri başından beri desteklemedikleri grevin49'uncugününde, öncü sendika Kristal-İş'e rağmen işverenle bir anlaşma imzalamak yoluna gitti ve grevi sona erdirdi. Ancak Kristal-İş ve onu destekleyen Petrol-İş, Lastik-İş, Türkiye-Maden-İş, gibi sendikalar grevi sürdürdüler. Bunun üzerine beş sendika Türk-İş'ten geçici olarak ihraç edildi. İhraç olayı büyük tepki yarattı. Maden-İş, Basın İş, Lastik-İş, Gıda-iş sendikaları Temmuz 1966'da "Sendikalar Arası Dayanışma Anlaşması" adıyla bir anlaşma imzaladılar. Yeni bir konfederasyon kurulması yolunda çalışmalara başlandı. Çalışmaların öncülüğünü Türkiye-Maden İş sendikası yürttü. Ve bağımsız Tüm-Gıda İş, Türk-Maden İş sendikalarıyla Basın-İş ve Lastik-İş'in de katılımıyla beş sendikanın öncülüğünde DİSK kuruldu. Böylece burjuvazinin, sendikal hareketi işçi sınıfının politik hareketinin karşısına çıkarma çabaları karşısında önemli bir adım atılmış oldu.

DİSK, hem bir kitle, hem de bir sınıf örgütü olarak kurulmuştur. Kitle örgütüydü çünkü, emeğin, işçi haklarının sömürülmesine karşı verilecek geniş, yığınsal, kapsayıcı bir ekonomik mücadeleyi öngörüyordu. Aynı zamanda bir sınıf örgütüydü, çünkü ekonomik mücadelenin politik mücadeleyle bütünleşmediği sürece başarıya ulaşamayacağını kanıtlayan tarihten aldığı güç ve bilinçle, işçi sınıfının kurtuluşu, sömürü düzenine son verilmesi mücadelesine de katılıyordu.

DİSK'in bu iki mücadeleyi bütünleştirenyapısı sayesinde, ekonomik haklar çerçevesinde önemli kazanımlar elde edilmeye başlandı, özellikle 1970'lere yaklaşıldığı günlerde direniş eylemleri ve grevler önemli bir yaygınlığa ulaştı. İşçi sınıfı mücadelesi, öğrencilerin akademik-demokratik istemler çerçevesindeki eylemleriyle ve emekçi yığınların, aydınların desteğiyle de pekişiyordu. Gerek bu gelişmeler, gerekse toplu sözleşme grev hakkının kullanılması büyük sermaye çevrelerini ve iktidarı rahatsız ediyordu. Onlar için DİSK, kısa zamanda önemli bir tehdit oluşturmaya başlamış, demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlama girişimlerinin uç hedeflerinden biri olarak DİSK'in kapatılması, siyasal iktidarın önde gelenlerince düşünülür, hatta açıkça söylenir olmuştu.

Türkiye işçi sınıfı tarihine geçecek olan 15-16 Haziran Olayları'nın başlaması da işte bu düşüncenin sonucuydu. 274 sayılı Sendikalar Yasası'nın değiştirilmesine yönelik olarak hem AP, hem de CHP tarafından iki ayrı teklif hazırlanarak TBMM'ye sunulmuş, bu teklifler TBMM karma komisyonunca birleştirilerek, DİSK'i fiilen ortadan kaldırmaya yönelik bir değişiklik tasarısı oluşturulmuştu. Ancak DİSK üyesi, hatta Türk-İş üyesi işçilerin kararlı direnişleri sonucu bu yasa çıkmasına karşın uygulanamadı ve TİP'in Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı başvuru üzerine iptal edildi.

15-16 Haziran direnişini grevler izledi. İşçi eylemleri yaygınlaşmayı sürdürdü. 1976'da MC hükümetinin Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) yasasını çıkarma girişimleri DİSK'te örgütlenen işçi kitlelerinin güçlü direnişiyle karşılaştı.

Öte yandan DİSK'i Türk-İş çizgisine yaklaştırma, konfederasyonun sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışından uzaklaşıp sınıf uzlaşmacı anarko- sendikalist eğilimler içine girmesini sağlama ve bu yollardan işçi sınıfının DİSK'e olan güvenini sarsma, hareket içinde bir dağınıklık, yılgınlık yaratma girişimleri çeşitli biçimlerle sürüyordu. 12 Eylül'e gelinceye dek, pekçok saldırının hedefi oldu DİSK ve DİSK'li işçiler. 12 Eylül sabahı yayımlanan 7 no.lu bildiri ile de tüm faaliyetleri durduruldu DİSK'in. 24 Aralık 1981'de illegal bir örgüt olduğu savına dayanarak açılan dava ise 23 Aralık 1986'da sonuçlanacaktı.

Karar, ertesi günkü gazetelerde yayımlandı. 12 Eylül'ün gerekçesi, 12 Eylül öncesi "anarşi ve terör'ün sorumlusu gibi gösterilmek istenen milyonların içinde işçiler ve öğrenciler başı çekiyordu. 12 Eylül'ün ağırlığını omuzlarında en çok hissedecek olan, en temel hakları olan örgütlenmeözgürlüğündenyoksun bırakılmak istenenler de gene işçiler ve öğrenciler oldu. 24 Aralık tarihli gazetelerde öğrenci derneği üyelerinin gözaltına alındığı yazılı... O gazetelerde "DİSK cezalandırıldı" manşeti yeralıyor... Beş yıl süren dava şimdilik sonuçlandı. Bundan sonra yapılacak girişimleri birlikte izleyeceğiz.

Ancak Türkiye işçi sınıfının mücadele tarihinde önemli bir yeri olan DİSK'in yirminci kuruluş yıldönümünü kutlamak, 24 Aralık 1986 tarihli gazetelere rağmen gerekli... ●

Sayın Turgut Ozal
T.C. Basbakanı
ANKARA

Bruksel 29 Aralık 1986

Bizler yıllardır Belcıka da calışan ıscıler olarak. DİSK(Devrimci Işçi Sendikaları Konfederasyonu) Yöneticileri nin 10 yıldan fazla cezaya carptırılmalarını ve 500 bin üyesi olan DİSK ın kapatılmasını siddetle protesto ediyoruz.

Bu karar anti-demokratiktır. Bu karar, sadece duşuncelerini acıklamaktan başka bir şey yapmayan, ulkesini, halkını düsünen insanların cezalandırılmasına yönelik, politik bir karardır.

Oyle olmasaydı, Genel Merkezinde bomba bulunan MISK(Milliyetçi Işçi Sendikaları Konfederasyonu) sendikası, 1983 yılından beri acık kalmazdı. Bu sendikanın MISK'in, cizgisini izlediği MHP yöneticileri toplam 1500 kişinin olümüne sebep olmaktan hala yargılanıyorlar.

DİSK icin alınan bu kararla, hükumetimizin demokratikliği(!) herkesin gözleri onünde bir kez daha sergilenmiş oldu.

Bizler Belcıka'dak i Türkiyeli Işcilerin Demokratik Orgutleri olarak, BTIB(Belcıka Türkiyeli Iscıler Birliği) ve DIBAF (Demokrası Icin Birlik Avrupa Federasyonu) Belçika Komitesi, DISK davasında alınan kararları şiddetle protesto ediyoruz.

Bizleri DISK ın açılmasını ve DISK Yöneticileri ve Uyelerine kesilen cezaların kaldırılmasını istiyoruz.

BTİB	*DIBAF*
BELÇİKA	*DEMOKRASI İÇİN*
TURKİYE'Lİ	*BIRLİK*
IŞÇILER	*AVRUPA FEDERASYONU*
BİRLİĞİ	*BELÇIKA KOMİTESİ*

Not:T.C. Basbakanı Turgut Ozal'a gonderilen mektubun kopisidir.

EMPERYALİZM VE SEİA!

Zeki Yücel

"Türkiye sanki Amerika toprağıymış gibi önem taşımaktadır bizler için.." (1) ABD senatörlerinden Charles Mathias tarafından dile getirilen bu düşünce, dünyanın en büyük emperyalist devletiyle şu günlerde imzalayacağımız "Savunma Ekonomik İşbirliği Anlaşması" çerçevesinde ele alındığında ister istemez ulusal egemenliğimiz adına önemli çağrışımlar yapmaktadır. "Sanki Amerikan toprağıymış gibi..". bu benzetme, 20.yy'ın başlarında emperyalizme karşı ulusal kurtuluş mücadelesi vermiş ve sonunda "Egemenlik ulusundur" belgisini benimsemiş bir ülkenin, aradan geçen 60 küsur yıl içerisinde birçok örneğini görmüş olduğumuz gibi uluslararası emperyalist çarkın dişlilerinden kurtulmak bir yana, onların arasına giderek daha fazla ezilmekte olduğunun bir göstergesidir. Üstelik yönetimin başında olanların, ülkenin kaderini dış güçlerin eline teslim ederken NATO ülkeleri ya da ABD'den askeri ve ekonomik anlamda ülkenin geleceğine katkıda bulunabilecek kimi ödünler sağlamak yerine, iktidarda kalmalarını uzatacak kısa vadeli desteklerle yetinmeleri, gerçekte bu ödünleri hiçbir zaman verme niyetinde olmayan emperyalistlerin işlerini oldukça kolaylaştırmaktadır.

Ve tüm bunlar yapılırken gerçekler "ayıbını örtercesine" Türk halkının gözünden ustalıkla saklanmakta, anlaşmaların gizliliği öne sürülerek basına açıklama yapılmamaktadır. Öyle ki, bu oldu bittiler halk iradesinin temsilcisi olan TBMM'nin denetiminden de uzaklaştırılarak tam bir keyfilik içerisinde gerçekleştirilmektedir. Nasıl bir dönemde "Üs yok, tesis var" denerek halkın gözü boyanmaya çalışılmış, ülke topraklarında yabancıların kurmuş olduğu dinleme istasyonlarından komşularımıza karşı casusluk faaliyetleri yürütülmüş(2) ve herkesin bilgisi dışında Türk görevlilerinin denetleyemediği üslerden komşu topraklarımıza uçaklar kaldırılmış (U-2 örneğinde olduğu gibi), amacı meçhul tatbikatlar yürütülmüş ise, bugünlerde de tamamı hiçbir zaman açıklanmayacak olan ve meclis iradesi dışında gizlice bağıtlanan SEİA ile ülkemiz geleceği açısından tehlikeli olabilecek benzeri faaliyetlere açık çek verilmektedir. Menderes Hükümeti 4 500 kişiyi ,bir hiç uğruna Kore'de ölüme gönderirken Meclis'i, dolayısıyla Anayasayı atlamıştı. Oysa 1986 yılının Aralık ayı içinde parafe edilen ve 1987 başında da imzalanacağı söylenen SEİA görüşmelerinin, bırakın Meclisi, Dışişleri Bakanlığının bile bilgisi dışında yürütülmüş olduğunu görüyoruz.(3) Acaba Türkiye'yi halkın, Meclisin, Dışişlerinin hatta ileride hükümetin bile bilgisi dışında savaşın eşiğine dek getirebilecek böyle bir anlaşmanın imzalanması hangi dış güçlerin işine yarıyor ve biz neden kabullenmek zorunda kalıyoruz?

Bilindiği gibi, çok uzun bir zamandan beri Ortadoğu, güçler dengesi açısından önemli bir rol üstlenmiştir. Önceleri İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinin, ticaret yollarının kavşak noktasını oluşturması açısından, bir türlü vazgeçemedikleri ve o oranda da paylaşamadıkları bölge, şimdilerde sahip olduğu yeraltı zenginlikleri ve stratejik konumu açısından ABD emperyalizminin tüm gücünü ve dikkatini üzerinde yoğunlaştırdığı dünyanın en sıcak bölgesi haline gelmiştir. Batı kapitalizminin enerji gereksinimi ve uluslararası petrol tekellerinin çıkarları, bu bölgenin her ne pahasına olursa olsun denetim altında tutulmasından geçmektedir. Ancak coğrafi nedenler, bu denetimin doğrudan doğruya birinci elden gerçekleştirilmesini bir anlamda olanaksız kıldığı için, bu görev emperyalizmin güdümündeki bazı bölge ülkeleri aracılığıyla yerine getirilmeye çalışılıyor. Şah'ın İran'ı, İsrail ve Nasır sonrasında Mısır bu görevi layıkıyla yerine getiren ülkelerin başında sayılıyor. Ayrıca Suudi Arabistan, Ürdün ve bazı küçük petrol emirliklerinin sürekli olarak denetim altında tutulması da, emperyalizmin vazgeçemeyeceği bir önlem olmakta. Ancak son 6-7 yılda bölge bazı yeni önlemlerin alınmasını gerektirecek bir dizi değişikliğe sahne oldu. Afganistan ve İran'daki yönetim değişiklikleri, Suriye'nin giderek daha radikal bir tavır alması, Lübnan'da meydana gelen istikrarsızlıklar ve İran-Irak savaşı sonucunda emperyalist güçler çıkarlarının zedelenmeden korunması anlamında bölgede yeni güvenceler peşine düştüler. İşte Türkiye bu role soyunduruluyor şimdilerde.

Plan oldukça basit: Basra körfezi çevresine en yakın müdahale üsleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Amerika eliyle kurulmakta ve buralarda depolanacak silahlarla donatılan "Çevik Güç" birlikleri ilk fırsatta "NATO yararına" harekete geçerek, Ortadoğu'daki emperyalist oyunları bozabilecek her tür girişimi bastırmak için yola koyulacak ve tabi bu arada Türkiye'yi de olası bir savaşın göbeğine sürükleyecektir. 1982 yılında imzalanan ve kısaca COB diye anılan "Zincirleme harekat Üsleri" anlaşmasıyla yapımları gerçekleştirilen Muş ve Batman üsleri bu anlamda değerlendirilecek ve ABD'yi Basra'nın 700 km kadar yakınına sokacaktır.

ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi James Spain bu konuda şöyle bir yorum yapıyor: **"ABD Savunma Bakanlığı Türkiye'nin körfezin savunulması için bir üs görevi yapmasını teklif etmiştir. Ancak Türkiye bu görevi açıktan açığa yapamaz. Çünkü böyle bir taahhüdün bir Arap-İsrail savaşında İsrail'in desteklenmesine yarayacağından ürken Araplarla ilişkilerinin bozulacağından çekinir. Fakat petrol yataklarının tehdit altında kalması halinde de Arap dostlarından gelecek yardım ve üst kolaylığı taleplerini geri çeviremez ve olası bir Batı harekatına katılır."**(4)

Görüldüğü gibi ABD Türkiye'yi gereğinde ileri sürülebilecek ve hatta feda edilebilecek bir piyondan farksız görüyor. 1981 Kasımında Cumhuriyet Gazetesinde yer alan bir haberde, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın bir üst düzey yetkilisinin **"Türkiye ile yeni bir anlaşma düşünüyoruz. Zira Sedat öldü ve biz artık Türkiye'nin kapısını daha çok çalacağız"** demesi de SEİA'nın hangi nedenlerle uzatılacağı konusunda net bir fikir vermektedir.

"Üsler Anlaşması" olarak bilinen SEİA sayesinde ABD'nin Türkiye'den elde ettiği kolaylıklar az buz değil. Bazı modası geçmiş askeri malzeme ve sınırlı bir miktar para yardımı karşılığında Tükiye'deki üsler aracılığıyla oldukça serbest bir hareket kolaylığı sağlamakta. Bu kolaylıkların bir kısmı da kapitalist güçlerin SSCB'nin burnunun dibine dek sokulmasını ve "yumuşak karın" olarak nitelendirdikleri Doğu Anadolu'da kuzey komşumuzla aramızı bozabilecek denli saldırgan bir tehdit oluşturmasına yol açmakta. Ancak unutulmamalıdır ki, bu durum, ülkemiz için, çıkabilecek olası bir nükleer savaşta yerle bir olmamızı kesinleştirecek denli büyük bir tehlike oluşturmaktadır.

Böylesi bir riski göze almamızı sağlamak için, yardımı kısma tehditlerinin yanı sıra, yıllar yılı sömürülmüş olan bir diğer konuyu, NATO'ya olan yükümlülüklerimizi de ileri süren ABD, bu konuda da büyük bir aldatmaca içine girmektedir. Zira Türkiye'deki üslerin Ortadoğu'ya yönelik olarak kullanılması, tamamen ABD Çevik Kuvveti aracılığıyla gerçekleşecektir. İşte böylesi bir görünümden kaçınmak isteyen Reagan yönetimi de çözümü kendi Çevik Kuvvetlerinin çaktırmadan NATO ile entegrasyonunu sağlamakta bulmuş ve bir gece içinde ABD'nin Avrupa'daki donanmasının komutasını Napoli'deki NATO üssüne, Çevik Kuvvetin yönetiminide ABD'deki hava üssünden alarak Avrupa'daki NATO Başkomutanlığına bağlamıştı. Artık diğer ülkeler gibi Türkiye de bu birliklere "NATO çı-

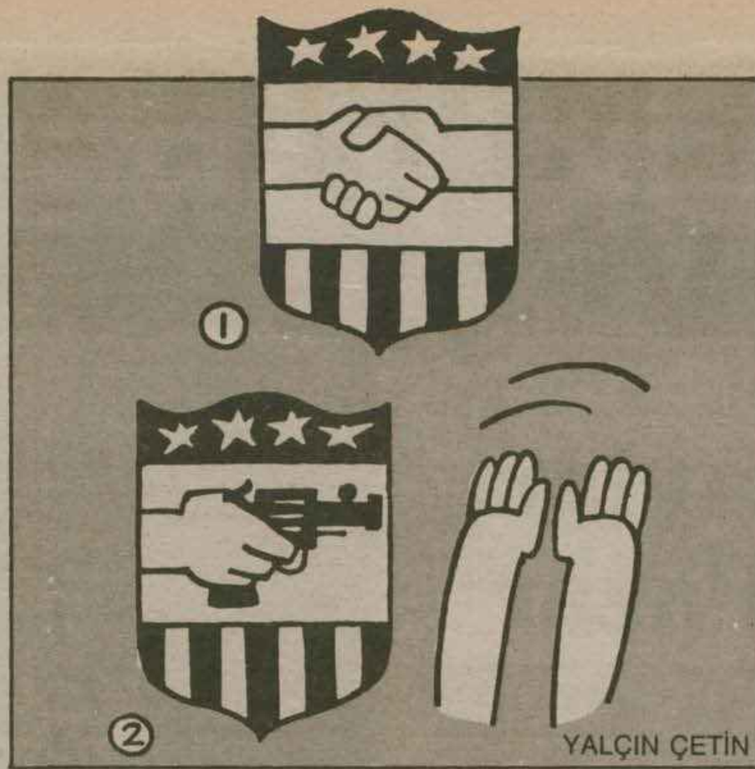
karları çerçevesinde'' yardımcı olacaklardı.

Önem taşıyan diğer bir konu da, Türkiye'deki üslerin statüsüylü ilgiliydi ve benzer bir aldatmaca da burada tezgahlanıyordu. Bilindiği gibi ''üs'' dendiğinde resmen ülke denetimi dışında bir diğer ülkeye askeri amaçlarla toprak verilmesi, ''Tesis'' dendiğinde ise karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde, her iki ülkenin ortak denetiminde yürütülen askeri etkinliklerin gerçekleştirilmesi söz konusu oluyor. Türkiye'dekiler ise görünüşte ''Tesis'' olarak çalışmasına karşın, gerçekte çoğu zaman bir üs işlevi görüyor. Örneğin Sinop'taki kuzeye yönelik elektronik haber alma tesislerinin topladığı bazı bilgiler ''sizi ilgilendirmez'' denerek kaçırılabiliyor ya da diyelim Türk askerlerinin koruduğu incirlik üssündeki faaliyetler keyfi olarak gizli tutulabiliyor.[5]

Üstelik üslerin böylesine keyfi bir biçimde kullanıldığını ABD yöneticileri saklama gereğini bile duymuyorlar. Ufuk Güldemir'in Çevik Kuvvetin Gölgesinde adlı kitabında da belirttiği gibi, SEİA görüşmelerinin baş aktörü Richard Perle, 19 Mayıs 1986'da Brüksel'de yaptığı bir konuşmada şöyle demişti: **''Amerikan Askeri Gücünü bulundukları yerden kriz bölgelerine yollama hakkına sahibiz. Bunu yapmak için de üslenmiş bulundukları ülkenin onayını almak zorunda değiliz''.** Zaten zorunda bile olsalar herhalde Türkiye için bir sorun yok ki Weinberger 1981 yılında Napoli'deki NATO Karargahında heyecan yaratan ve tartışmalara yol açan şu sözleri büyük bir iç rahatlığıyla söyleyebiliyor: **''Sayın Evren kriz halinde üsleri bize açacak.''**[6]

Herşey baştan öylesine belli ki, ABD üsleri kullanamayacağını düşünmüyor bile. Düşündüğü şey, gereği halinde rahatlıkla kullanabileceği üslerin, önceden kullanıma hazır hale getirilmesi, İşte Türkiye ile ilgili bu konuyu da, SEİA ile birlikte dayatılan ve kabul ettirilen bir diğer metinle, Evsahibi Destek Anlaşmasıyla (PNSA) hallediverdi. Buna göre kriz halinde Türkiye'ye gelecek ve oradan olasılıkla Ortadoğu'ya saldıracak ABD birliklerine gerekecek olan önceden silah ve cephanedepolamagibi çeşitli olanak ve kolaylıklara Türkiye tarafından izin verilmiş oluyor.

Akla hemen bazı sorular geliyor. Acaba ABD Hükümeti Türkiye'den her istediğini nasıl oluyorda bu denli kolay alabiliyor? Ulusal onurumuzu zedeleyici bu dışa bağımlılık olayı hangi boyutlara ulaşmıştır? Eisenhover Doktrini olarak bilinen ''uluslararası komünizme karşı savaşma koşuluna bağlı dış yardım'' formülüne tıpa tıp uygun düşen bu tür alış verişlere sadık kalmamız sonucunda yüzyılımızın ''Büyük Birader''i ABD'ye ne ölçüde yaranabildiğimiz ise Büyükelçi Hupe'nin şu aşağılayıcı sözleri ile acı bir biçimde ifadesini bulmakta: **''Türkler 1 Milyar Dolar isteyeceklermiş. İstesinler. Ancak 500 bin dolar alabilirlerse bundan memnun olsunlar. Koruyucu şemsiyemiz altında bulundukları için aslında Türkler Amerika'ya bir milyar dolar vermeli. Sanki Türkiye'de Amerikan üslerinin bulunması bir tek bizim menfaatimize. Çekilip gitsek telaştan ne yapacaklarını şaşırır bunlar''.**[7]

İşte böylesi bir sömürgen zihniyetin yönlendirdiği SEİA sağ basını bile ayağa kaldıracak denli büyük bir hayal kırıklığı ile sonuçlanıyor. Oysa Özal Hükümeti görüşmelere oldukça iddialı başlayacağı görüntüsünü vermiş hatta bizzat Halefoğlu'nun ağzından 1985 Temmuz'unda şu sözler bile çıkmıştı: **''1980 Anlaşmasını yaparken ABD bizi kandırdı. Ama bu kez kandıramayacaktır.''** Sayın Halefoğlu bu sözleri inanarak mı söylemiştir bilemeyiz ama, ortaya çıkan tablo bellidir. Dayattığı bu anlaşmayla ne yükümlülüklerini kesinleştirdi ABD, ne de askeri ve ekonomik yardımın artırılmasını bir formüle bağladı. İki yıllık anlamsız bir güvenceye karşılık, 5 yıllık bir yükümlülük altına giriyoruz. İsrail'e yapıldığı gibi borçların tamamen silinmesi kabul edilmiyor, verilen 300 milyon dolarla yetiniliyor. Ordumuzun modernizasyonu için yapılan yardımın artırılması isteklerimiz bile kulakardı edildi. Özal'ın **''no more aid but more trade''** (daha fazla yardım değil, ama daha fazla ticaret) çağrısına Ali Sirmen'in deyimiyle **''nah more aid, nah more trade''** yanıtı verilmiş oldu. Öylesine tek yanlı bir pazarlıktı ki bu, ne 1950'lerde yapılan anlaşmalarda ne de 1980'dekinde ABD'nin Türkiye'ye her yıl ne kadar yardım yapacağına ilişkin tek bir madde bile bulunmuyordu. ''Kongre şantajını'' büyük bir ustalıkla kullanan Amerikalılar, pazarlıkları tam bir ''üç kağıtçı'' yöntemiyle yürütmüş ve biz garibanlar verilen paraları bir lütuf olarak görerek, sevinçle yetinmeyi öğrenir olmuştuk. Bunun en çarpıcı örneğini ise geçen Aralık ayında yaşadık. Pazarlıklar sırasında FMS kredilerinin faizlerinin düşürülmesini ısrarla istemiş ve ABD sonunda bunu kabul ettim deyince anlaşmayı parafe etmiştik. Oysa 4 gün sonra Kongre kararı ile tüm ülkeler için FMS faizleri düşürülüyor ve biz, zaten yapacakları bir iş üzerinde bu denli sıkı pazarlık edecek kadar cahil olduğumuzu tüm dünyaya ilan etmiş oluyorduk. Sayın Halefoğlu istediği kadar verenalan ülke imajlarının değişeceğini söylesin yaşananlar şu gerçeğe işaret etmektedir: Bu alış-verişte ne aldığımız azbuçuk belli de, verdiğimiz acaba ne? İşte bu belli değil.

Ulusal çıkarlarımıza böylesine zarar veren bir anlaşma acaba sayın Özal'a ne kazandırıyor ki, ileride başını oldukça ağrıtabileceğini düşünmeden imzasını atabiliyor? İşte yazının başında belirtilen kısa vadeli kişisel çıkarların, ulusal çıkarlara tercih edilmesi burada gündeme geliyor. Bir yandan DYP, diğer yandan sosyal demokrat muhalefetle uğraşmak zorunda olan ve ekonomik, sosyal sorunlarla çalkalanan Özal Hükümeti, 1988 seçimlerine ABD ile kriz halinde girmek istemiyor. İç sorunlar yetmezmiş gibi velinimetleri olan IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların kendisine sorun çıkarması hiç mi hiç işine gelmez. Bu nedenle baş destekçisi ABD'nin gönlünü hoş tutacak ki, o da 88 seçimlerine payanda olabilecek orta vadeli kredileri kendisinden esirgemesin. Nitekim ''vaad'' biçiminde olsa da, üsler anlaşması karşılığında bunu sağlamış gözüküyorlar.

Özal'ın hizmetlerinin karşılığını aldığı tek ülke ABD değil. 1986 yılı başında Davos'ta, ABD Savunma Bakan Yardımcısı Perle şu açıklamayı yapıyordu: **''Biz dünyanın her yerine aynı anda yetişemeyebiliriz. Müttefiklerimiz de sorumluluk almalı. Örneğin Japonya gibi kalkınmış bir ülkenin Batı'nın savunmasına olan katkısı oldukça az. Oysa Türkiye gibi ekonomik durumu hayli kötü olan bir müttefikimiz, Japonya'nın hayati ihtiyacı olan körfez petrolünün bekçiliğini yapıyor.**[8] Özal'ın Japonya'dan bu denli hüsnü kabul görmesinin nedeni de bu anlaşılan. Aslında Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Direktör Yardımcısı Kenneth Hunt'ın da belirtmiş olduğu gibi, **''Japonya'nın Türkiye'ye açıkça askeri yardım yapması siyasi yönden oldukça güç, Ama söz konusu olan ekonomik yardım örtüsü altında ''stratejik yardım'' yapması.**[9]

Görüldüğü gibi nereden bakılırsa bakılsın, 1920'lerde İstanbul Sultanlığını tutan Batı emperyalizmine karşı savaşarak bağımsızlığını elde eden Türkiye, şimdilerde Ortadoğu'daki anti-emperyalist uyanışları bastırmak için jandarmalık görevini üstleniyor. (10) Bu konuda kuşkusu olanlar varsa, onlara da en güzel yanıtı Carter dönemi Dışişleri Bakanlığı görevlisi Kuniholm veriyor:

''Türkiye'nin savunmasının odak noktası Asya Minor'un korunması olsa da Basra Körfezi ve Güneybatı Asya'daki potansiyel rolü Waşington'un sürekli gündeminde olan bir konudur. Açıkça dile getirilmeyen ama bilinen.. Heryerde konuşulmayan ama beklenen bir konu.''[11]

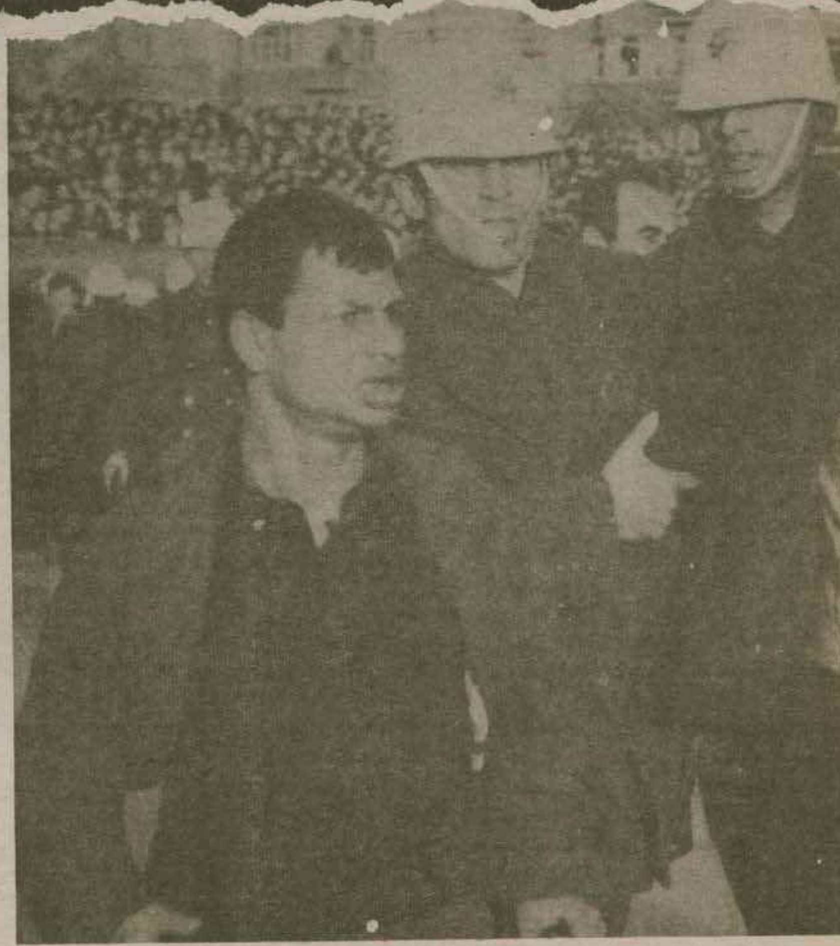
İşte bu çerçevede bir kez emperyalizmin dişlilerine kapıldığında, olayın nerelere kadar varabileceğini kimse bilemez. Acaba benzer istemler dayatılarak bu kez Avrupa'dan sökülecek atom başlıklı füzelerin bir bölümünün Türkiye'ye yerleştirilmesi projesi mi gerçekleştirilecek? Yoksa Time dergisinin iddia ettiği gibi İran'a silahların Türkiye yolu ile bir DC-8 uçağıyla gönderilmiş olması olasılığına benzer bir şekilde yarın başka bir ülke ile savaşa yol açabilecek bir dizi operasyon mu istenecek? Ya da gene iddia edildiği gibi Pakistan'la birlikte bir atom projesine mi sokulacağız? Kimsenin kuşkusu olmasın ki emperyalist istemler doymak bilmez bir şekilde sürüp gidecektir. Önemli olan ulusal onurumuzu korumak için bunlara karşı çıkan bir politika izlenmesidir. Yoksa uluslararası ilişkiler uzmanı Peter Krogh'un **''ABD - SSCB yumuşaması, ABD'nin Türkiye'ye duyduğu ilginin azalmasına yol açacağından, soğuk savaşın yoğunlaşması Türkiye'nin yararınadır''**[12] fikri doğrultusunda savaş kışkırtıcılığından medet ummak, ulusal çıkarlarımız açısından geriye dönüşü olmayan bir felaket demektir.

Böylesi bir sonu engellemek için, Meclisi, siyasal partileri ve tüm demokratik güçleri ile birlik olup SEİA ve benzeri tuzaklara HAYIR demeliyiz. Sayın Mathias ne derse desin, Türkiye Amerikan toprağı değildir ve olmamak için de sonuna dek mücadele edecektir.

(1) Cumhuriyet, 15 Kasım 1986
(2) Haftaya Bakış, 18-24 Ocak 1987
(3) Cumhuriyet, 23 Aralık 1986
(4) Ufuk Güldemir, **Çevik Kuvvetin Gölgesinde Türkiye**
(5) Milliyet, 16 Aralık 1986
(6) Cumhuriyet, 12 Kasım 1986
(7) Aynı
(8) Cumhuriyet, 14 Kasım 1986
(9) Milliyet, 3 Kasım 1986
(10) Cumhuriyet, 7 Aralık 1986
(11) Güldemir, age.
(12) Milliyet, 15 Kasım 1986

6. Filo Olayları ve Kanlı Pazar

Yarın İstanbul Bürosu

Her çağda her toplumsal siyasal sistemde gençlik; ilerinin, yeninin, doğmakta olanın yanındadır. Yurt ve dünya olaylarına/ sorunlarına karşı duyarlı ve toplumsal çatışmanın odak noktasında olan gençliğin, kendi toplumsal grubunun çıkarlarını savunmak için örgütlenmesi, kendi öz örgütlenmesini oluşturması kaçınılmazdır. Toplumsal yaşama katılımda gençliğin öz örgütleri olan dernekler, varlıkları ve çalışma koşullarıyla aynı zamanda içinde bulundukları toplumda demokrasinin göstergeleridir.

1960'lı yıllara baktığımızda, gençlik eylemleri içinde öğrencilerin öz örgütlenmeleri olan "Talebe Cemiyetleri"nin etkinliğinin giderek arttığını ve bu cemiyetlerin "baskı grubu" olabilme niteliklerini kazanmaya başladığını görüyoruz. Gençlik örgütleri 1960'lı yıllara kadar Atatürkçü hatta milliyetçi bir öz taşımış, 60'lı yılların başların da ülke sorunlarına bakış açısı değişmeye başlamış, 65'ten sonra bilimsel dünya görüşünü benimseyerek eylemlerinde önemli yollar katetmişlerdir.

Petrol sorunu, NATO'ya Hayır haftası, kalkınma ve bağımsızlık sorunları gibi ülkenin pekçok sorunuyla aktif olarak ilgilenen, politika üreten, eylem yapan ve yaptıkları eylemlerde diğer demokratik kitle örgütleriyle dayanışma içinde bulunan gençlik örgütleri; Amerikan 6. Filosu'nun İstanbul'a gelişi sırasında yoğun protesto gösterileri ile karşılayarak, anti emperyalist bir tavır göstermişlerdir.

Gençlik kendi sorunlarının toplumsal sorunlardan bağımsız olmadığının bilincindeydi. Bu yüzden 6. Filo'yu protesto eylemlerine katılıp, ABD tekellerinin ülkemizden gitmesini, Amerikan emperyalizminin kanlı ellerinin ülkemizden çekilmesini, ekonomik sömürüye son verilmesini isteyen en kararlı kesimlerden biri de gençlikti.

İnönü'nün Başbakanlığı sırasında, Kıbrıs'ın bombardımanında Akdeniz'de Türk gemilerinin yolunu kesen 6. Filo, 1965 yılı Haziran ayında, İstanbul'a geldi. 6. Filo Komutanlığı'nın Taksim Alanı'na koyduğu çelenk, gençler tarafından kaldırıldı ve yerine "Emperyalizmin Kanlı Eli Ata'mıza Ulaşmasın, Kırılacaktır." yazılı bir başka çelenk bırakıldı. 24 Haziran'da 6. Filoyu protesto için, Beyazıt'tan Taksim'e yapılan yürüyüşe 10 binin üzerinde insan katıldı. 1967'nin Ekim ayında 6. Filo İstanbul'a yeniden geldi. Gençlik örgütleri 7 Ekim'de Dolmabahçe'de bir oturma eylemi düzenlediler. Dolmabahçe'de açlık grevi ile başlayan eylemler, Amerikan erlerinin görüldükleri yerlerde hırpalanması şapkalarının toplanması ve kafalarına yumurta atılması biçiminde sürdü.

Ülkemize her gelişinde gençlerin büyük tepkisini çeken ve protestolarla karşılanan 6. Filo Boğazın sularına 1968 yılı Temmuz ayında bir kez daha demir attı. Üstelik bu kez 6. Filo'nun geliş amacı, askerlerinin "kadın" ihtiyacını karşılamak içindi. Amerikan erlerinin kaldığı otel Gümüşsuyu Öğrenci Yurdu'nun tam karşısındaydı. Devrimci Örgütler arası "eğitim kurulu" toplantısından çıkan gençlerden onbirini polis alıp götürmüştü. Türk gençleri sokakta rahat rahat gezemezken Amerikan erleri sokaklarda cirit atıyor, aynı Türk polisi otellerinin kapısında bekliyordu. Bunu içlerine sindiremeyen gençler, otelin camlarını kırıyor, yolu kesip Amerikan araçlarının geçmesine engel oluyorlardı. Günlerdir yurdu kordon altında bulunduran Toplum Polisi ile gençler arasında süren bu huzursuzluk, gençlerin arkadaşlarına saldıran bir polisi rehin almalarıyla daha da artacak, gençlerin polisi serbest bırakmasına karşın binlerce toplum polisi Gümüşsuyu Yurdu'na saldıracaktı.

Bir öğrenci, olayı şöyle anlatıyordu: "Uykumdan uyandım, düş gördüm sandım. Başıma tekmil gövdeme coplar yağıyordu. Birden ayıktım. Polis yatakhaneyi basmış. Yüzlerce polis uykuyu copluyordu."

Sonuç, öldüresiye dövülen birçok gencin yanısıra, 30 öğrenci tutuklanmış, Vedat Demircioğlu dövülüp, pencereden atılmış, 300 metre sürüklendikten sonra öldü diye terk edilmişti. Yurt baskınından hemen sonra yurdu gezen Yaşar Kemal'in izlenimleri ise şöyleydi: "Teknik Üniversite avlusu toz içindeydi. Çok sıcak vardı. Uzun bir kan izi tozların üzerinden ta Teknik üniversite duvarına gidip dayanıyor. sonra bir merdivenden aşağı iniyor, gene bir duvarın dibinde bitiyordu (...) Teknik Üniversite yatakhanesinde yerler savaş meydanı gibiydi. Kırılmış camlar, yırtılmış kitaplar, kırılmış gözlükler, dolmakalemler... Ve bir kitap gördüm, bir köşede küçük bir masanın üzerindeydi. Kitabın yaprakları kana bulanmıştı."

Kanlı bir imha plânı uygulandığı görülüyordu. Polis, İçişleri Bakanı Sükan'ın emriyle üniversiteye girmiş, kan dökmüş, masum gençleri toplayıp götürmüştü. Gençler ertesi gün İstanbul Üniversite öğrencilerinin de katkısıyla, Taksim Meydanı'nda bir miting yaptılar. 18 Temmuz'da İTÜ Senato'su olaylar üzerine istifa etti. Bunun üzerine İTÜ TO-TB Başkanı ve İTÜ-TB Başkanı yaptıkları basın açıklamasında, İTÜ Senatosu'na soruyorlardı: "Nasıl bir gençlik düşünüyorlar?

- Amerikan'ın sınırları Kars'tan başlar diyen bir Başkan'ın ülkesinin askerlerine alkış mı tutmalıydık?

- Türkiye'de istediği düzeni kurmak için "200 aydın verin yeter" diyen Amerikan Diplomatının bu isteğine uygun mu davranmalıydık?

- Açık denizlerde aylarca kaldıktan sonra, cinsel bunalımlarını gidermek için gelen kişileri Amerikan genelevi biçiminde çalışan otellere taşıyan komisyoncular mı olsaydık?

- Kendi ülkesinde yaşayan zencilere, insanlık hakkı tanımayanların askerlerine çiçek mi verseydik?

- İnsan haklarından ve barıştan söz eden liderleri kurşunla susturan ülkenin askerlerine selama mı dursaydık?

- Doğal kaynaklarımızdan sömürdüklerini, İstanbul sokaklarında dolaşan askerlerinden dilenerek mi geri alsaydık?"

6. Filo gittikten 2 gün sonra, 23 Temmuz'da TİP üyesi Vedat Demircioğlu öldü. Vedat Demircioğlu 1960 sonrasının ilk şehitiydi. Ne 6. Filo eylemleri burada bitecekti ne de verilen canlar. Nitekim 1969 yılında 6. Filo'nun tekrar geleceğini öğrenen gençler, bu kez daha plânlı hareket etmek için bir dayanışma kurulu kurdular. Devrimci örgütlerin de içinde bulunduğu bu kurul 6. Filo gelene kadar, çeşitli eylemler düzenleyecek ve en son

...ARİHİNDEN

Türkiye'nin anti-emperyalist, sosyalist ve devrimci güçlerine ağır bir darbe indirmek için önceden hesaplanmış, planlanmıştır. Daha önce CIA ajanı Komer'in tahrikçi ziyaretleriyle gençler sokağa dökülmüştü, hemen ardından 6. Filo ziyaretleriy le gerginliğin hat safhaya ulaştırılması düşünülmüştür. İlerici gençlerin üzerine sağcı ümmetçiler salınmış, solu-sağa kırdırmak projesi uygulamaya konmuştur. Gerçekte amaç, anti-emperyalist ve sosyalist hareketleri ezmek olan bir kanunu meclisten geçirmek için bu oyun oynanmıştır. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'ne20 Şubat'ta çekilen, olayların iktidarın bir tertibi olduğunu ve araştırılmasını isteyen bir telgrafa, 76 demokratik kitle örgütü imza atmıştır.

6. Filo'yu protesto eylemleri ve arkasında 2 ölü, yüzlerce yaralı bırakan Kanlı Pazar olayları, bize günümüze dek gelen anti-emperyalist olma geleneğini bırakmıştır. Kanlı Pazar olayları, emperyalizmin yerli işbirlikçilerinin demokrasi maskesi altındaki saldırgan yüzlerini gözler önüne serdi. Yasaların da üzerinde bir takım çıkarlar olduğunu ve o çıkarların yasa filan tanımadığını gösterdi.

Gençlik bugün de anti-emperyalist mücadelenin bilincindedir ve bu bilinçle aydınlanan yolda yürümeye devam edecektir.

büyük bir miting yaparak eylemler sonuçlandırılacaktı. 7 Şubat 1969'da yayınlanan basın bildirisinde gençlik örgütleri, 6. Filo'nun gelişine karşı direneceklerini açıklıyor ve şöyle diyorlardı: "6. Filo, 54 tane ikili anlaşmanın ve 101 tane Amerikan Üssünün bekçisidir ve halkımıza dost değil düşmandır. 6. Filo Türkiye'yi soyan Emperyalizmin bekçiliğini yapmaktadır."

Nihayet 10 Şubat 1969 sabahının erken saatlerinde 6. Filo gemileri bir kez daha Dolmabahçe açıklarında demir attı. Aynı gün Elmadağ'dan Harbiye'ye yapılan bir yürüyüşle 6. Filo bir kez daha protesto ediliyor, "Bağımsız Türkiye" sloganı atılıyordu. 16 Şubat'ta, "Emperyalizme ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü" adıyla düzenlenen miting ise arkasında 2 ölü ve yüzlerce yaralı bırakarak "KANLI PAZAR" adıyla tarihe geçmiştir. Türkiye ilerici basının Kanlı Pazar olaylarına koyduğu ortak teşhis şudur: "Olaylar doğrudan doğruya iktidarca düzenlenmiş, sağcı zorbalarla toplum polisine işbirliği yaptırılarak kanuni bir gösteri yürüyüşü susturulmuş, devrimci işçilerin ve gençlerin canlarına kast edilmiştir."

Kanlı Pazar öylesine tertipli, öylesine plânlıdır ki, Taksim olaylarından 2 gün önce Beyazıt Alanı'nda yapılan sağcılar mitinginde, Pazar günü "komünistlerin kanını dökmek" için açık çağrılar yapılmıştır. Pazar günü herkesin gözü önünde, Beyazıt, Dolmabahçe, Fındıklı camilerinde cihat namazları kılınmış, taşlı sopalı bir topluluk Taksim Meydanında polis himayesinde yerini almıştır. Saat 14.00'de Beyazıt Alanında başlayan yürüyüş, 40 bin kişiye ulaşacaktı. Taksim'e doğru ilerlerken, Taksim alanında gerici topluluğa sopa ve silah dağıtılıyor, polis megafonuyla konuşmalar yapılıyordu. Yürüyüş kolu tam Taksim'e çıkarken bombalar patlıyor, kalkanlı toplum polisleri kalabalığı geri püskürtüyordu. Bu olayda yaralanan İTÜ'lü bir öğrenci şunları söylüyordu: " Opera binasının önünü gericiler sarmışlar, ellerinde taşlarla bekliyorlardı. Biz Operaya gelince taş yağmuru başladı. Geri dönmek istedik, arkamız toplum polisi tarafından sarılmıştı.Ben en arkada idim. 7-8 toplum polisi etrafımızı sardı. "Vurun Allahsızlara, Vurun Komünistlere" diyor ve vuruyorlardı. Yere düştüm, her tarafım kan içinde kalmıştı. Hâlâ vuruyorlardı. 50-60 kişi içinden yaralanmadan kurtulan 3 ya da 4 kişiydi. Devrimci bir genç olarak şunu söyleyebilirim, biz kavgamızda saf dışı edilebiliriz, yaralanabilir ve hatta ölebiliriz. Ama bizim mezarlarımızdaki sessizliğimizin hayatımızdaki konuşmamızdan daha etkili olacağını unutmasınlar."

Gerçekte filonun bu son ziyareti,

Bursa Günleri Şiir Notları

47. dağılıp nar çiçeklerine çıkıyorum sefere
bir yangın çıkacak. ayrımında mısın
şiirlerle eğiliyor yüzüne esmer sesim
yine o gül sevdavi sağanakla mısın

48. Gel utangaç esmerliğim
soyun ve çırılçıplak ve gü!
saçıl ömrüme dal dal ilkyazı
kuşan sığırcık sürüsü gülüşünü
şenelsin arkadaşlarca ömrüm
damarda kan isyancı bir aşkın mührü

49. dağılıyorum güldudak saldırılarıyla ilkyazın
içerdeyim ve hiç değilse bir avuç alkış yüzüm
ve güneş ve küpe çiçekleri ah o çocuklar
saflarında arkadaşları toplayan dağlar
sesimde bir kıpırtı bir kıpırtı bildiri mi
söz söz dağılıyorum sığınaklara
içerdeyim ve bir bir kırıyorum kum saatlerini

...

51. sussan ne düşer ufkuna yüzünün
tasarlanmadan dökülen yaşlar mı
kirpiklerinin kıyısında biriken ne
sözler sığınıyor ağzına içli ve ürkek
rehin mi ki çağrın, dilsiz çocuk nerde
zindanı nasıl ayaklandırdın habersiz
alnımda büyüyen yara mı yaslı ve işlek
geceyi kim yaktı ki böyle sustuğun yerde

52. dünyamız çirkin mi al mavine perçinle
alnımı kanatıyor zaten sömürge kentler
yaşadığımı sarıyor, savruluyorum
sarhoş bir atın yelesinde ve kekeme
dağılmaktan kurtar beni biriktir sesinde

Mehmet Çetin

Hazırlayan:
Nergis Algün

türkiye'deki amerika

II. BÖLÜM: 1950-1968

NATO'NUN GETİRDİKLERİ

Amerika Birleşik Devletleri'nin gözlerini Ortadoğu'ya diktiği bir dönemde, Türkiye büyük burjuvazisinin özlemleriyle Amerikan tekellerinin çıkarlarının çatışması Kuzey Atlantik İttifakı'nın sınırlarını Doğu Akdeniz'e kadar genişletiyordu. 20-25 Şubat 1952 tarihlerinde yapılan NATO 9. Konsey Toplantısı'nda alınan kararla Türkiye'de ittifaka üye oldu. Bir yandan Kurtuluş Savaşı'nda öne çıkan "ulusal bağımsızlık" ruhu, öte yandan tarihsel ve çoğrafyasal yakınlıklar gereği Türkiye'nin sosyalist ülkeler ve Üçüncü Dünya ile kurmuş olduğu ilişkiler NATO üyeliği ile çok farklı bir biçime bürünecek, yeni bir anlayışla değerlendirilecekti. Çünkü NATO'ya üye olmak demek, Türkiye'nin emperyalizmin yanında net biçimde tavır alması demekti. Dar anlamda salt bir askeri ittifak da olsa, asıl işlevi ve amacı kapitalist toplum düzenini sürdürmek olan NATO, Türkiye'deki Amerikan askeri, politik ve ekonomik çıkarlarının geleceğini de güvence altına alıyor, Türkiye'nin iç ve dış politikasına damgasını vuracak bir "işbirliği"ni sağlamlaştırıyordu.

Türkiye'nin NATO'ya girebilmesi için tek bir anlaşma yetmişti, ama üyeliğin sürmesi yeni yeni anlaşmaların, sözleşmelerin imzalanmasını gerektiriyordu. Bunlardan en önce gündeme gelen, Türkiye'deki Amerikan kuvvetlerinin statüsünü saptayan belgeler olmuştur.

1954 ve 1956'da imzalanan iki sözleşme daha sonra genişletilerek, 10 Mart 1959 gün ve 6375 sayılı kanunla onaylanan "Kuzey Atlantik Andlaşmasına Taraf Devletler Arasında Kuvvetlerinin Statüsüne Dair Sözleşme"de somutlanmıştır. Bu sözleşme, bizdeki uygulanışıyla Türkiye topraklarında Amerikan makamlarına ulusal egemenlik ve bağımsızlık kavramlarıyla bağdaşmayan birtakım önemli ayrıcalıklar vermiştir. Sözleşmede, Amerikan hükümetinin yargı yetkisini "kendi askeri kanunlarına bağlı" kimselerle "bir kuvvet ya da sivil unsur mensupları ile yakınları" üzerinde kullanabileceği belirtiliyordu. İşin ilginci, bu "sivil unsur" kategorisi içine, Amerikan askeri örgütünün, Amerikan dairelerinin, askeri mağazaların ve askeri personelin dinlenmesine ayrılmış yerlerin memur ve müstahdemlerini, Kızılhaç ve Birleşik Hizmetler Örgütü (USO) personelini ve Amerika hesabına iş gören müteahhitlerin Türkiye'deki Amerikan askeri örgütüne atanmış teknik temsilcilerinin de katılmasıydı. Üstelik, bu kişilerin ve bu kişilerin yakınlarının Türkiye toprakları üzerinde işledikleri herhangi bir suçtan dolayı yargılanmaları, ancak ve ancak, işledikleri suçun görevleriyle en ufak bir bağlantısı olmaması halinde Türk makamlarına veriliyordu. Bu bağlantısızlığın kanıtlanması için de, Türkiye'deki en yüksek rütbeli Amerikan askeri makamının bir görev belgesi vermemiş olması gerekiyordu. Tek bir örneğin aktarılması bu işleyişin ne denli adil (!) olduğunu kavramamıza yetecektir. 5 Kasım 1959 günü, Amerikalı Yarbay Morrison Ankara'da Çankaya'daki Amerikan Klubü'nden çalışma saatlerinin bitiminden hayli sonra çıkar. Arabasını saatte 80 km hızla sürmektedir. Birlikte yürüyen 11 Türk erine çarpar, çiğner onları. Ancak kendisine daha sonra verilen bir görev belgesi sayesinde, Türkiye'de yargılanmasına gerek bile görülmez.

NATO çerçevesinde ABD ile yapılan anlaşmalar Amerikan kuvvetlerinin statüsünün belirlenmesiyle sınırlı da değil. 1950-1965 yılları arasında NATO'nun üçüncü maddesine dayanarak ABD ile Türkiye arasında toplam 51 ikili anlaşma yapılmış, Gene aynı madde gereğince, bu anlaşmalar "uygulama" anlaşması olarak adlandırılmış ve TBMM'nin onayından geçirilmesine gerek duyulmamıştır. Böyle olunca da, Türk hükümetinin Amerikan ordusunun Türkiye toprakları üzerindeki silah stoku ve uçuş faaliyetlerinden tümüyle haberdar olmasını beklemek bile pek gerçekçi bir yaklaşım olamazdı. Türkiye halki ise, ABD'ye istimlak edilen toprakların 35 milyon metrekare tuttuğunu, Türkiye'deki toplam Amerikan üs ve tesislerinin sayısının 1963 yılı itibariyle 101'i bulduğunu basının yazdığı, yazabildiği ölçüde öğrenebilirdi ancak.

NATO üyeliğinin Türkiye'ye getirdikleri, doğrudan bu anlaşma çerçevesinde, çoğu da gizli tutulan bir dizi yaptırım içerdiği gibi, Kuzey Atlantik İttifakı'nın dışında kalan birtakım paktlara Türkiye'nin de katılması gibi yan etkileri de kapsamına almıştı. 17-20 Şubat 1953 tarihlerinde Ankara'da yapılan bir toplantıda Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye genel kurmay başkanlıkları temsilcileri biraraya gelmiş, bundan sekiz gün sonra da yirmibeş-yıllık bir "Dostluk ve İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştı. Bu anlaşma, ABD'nin Titoist Yugoslavya'nın sosyalist sistemden giderek kopuşunu büyük bir memnuniyetle karşılaması, hatta Başkan Truman'ın "Yugoslavya'nın kendini savunma yeteneği Kuzey Atlantik bölgesinde barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunacaktır" sözlerini söylemekten çekinmemesi gibi birtakım olaylarla birleştirildiğinde daha bir anlam kazanıyordu. Nitekim, bir yıl sonra 9 Ağustos 1954'te Yugoslavya'nın Bled kentinde Balkan Paktı Andlaşması imzalandı. Bu andlaşma, taraflarin herhangi birine saldırı olduğunda silahlı müdahale de dahil olmak üzere, gerekli önlemlerin alınmasını öngörüyordu. Amerikalı akademisyen Robert Lee Wolff'un 1956'da yayımlanan "The Balkans in Our Time" kitabında da belirtmekten kaçınmayacağı gibi "bu andlaşma, Amerikan dış politikasının bir başarısıydı."

Amerikan dış politikasının Balkanlar'dan çok fazla ilgilendiren bir yer ise Ortadoğu ile Arap ülkeleriydi. Amerikan resmi kaynaklarında, "Ortadoğu için ideal bir araç" olarak adı geçen Türkiye de, bu ilginin karşılığını vermekte gecikmeyecekti. Amaç, Washington ile sorgusuz sualsiz işbirliğine hazır Ortadoğu hükümetlerini yeni bir ittifakta birleştirmekti. Türkiye bu konuda üzerine düşeni yaptı, dönemin Başbakanı Adnan Menderes önce Pakistan'la bir Kültür ve Silah Anlaşması yaptı, daha sonra Suriye, Irak ve Lübnan'a ziyaretlerde bulunarak ABD'nin istemlerini dile getirdi. Ar- cak Arap ülkelerinin tepkisi bekler- diği gibi olumlu değildi. Böylesi bi ittifaka hazır olduğunu yalnızca Ira bildirdi, Suriye ve Lübnan'dan se çıkmadı. 24 Şubat 1955'te Bağda Paktı imzalandı. Pakta, İngiltere, Pakistan ve İran da katıldılar. Bu be devletin yaptıkları ilk ortak toplantı ABD Başkanı Eisenhower tarafından "büyük bir kazanç" olarak nitelendi. Gerçi ABD hiçbir zaman paktın resmi üyesi olmadı ama tüm yan komitelerde ve toplantılarda en akti katılımcı olmayı da ihmal etmedi. Ortadoğu'da işler iyi gitmeye başlamışt ki, Irak'ta Washington'un hesabında olmayan bir ihtilal gerçekleşti (14 Temmuz 1958). Irak Kralı Faysal öldürüldü, emperyalizmin maşası olan saray çevresi iktidardan uzaklaştırıldı. Ancak ABD tepki vermekte gecikmeyecekti. Eisenhower Doktrini 5 Mart 1957'de açıklandı. Bu doktrine göre, Ortadoğu'da herhangi bir ulus ya da uluslar topluluğu "komünizmin saldırısına uğrayacak olur ve Amerika'dan yardım isterse, gereği yapılacaktı. İkili anlaşmalarla da pekiştirilecek olan bu doktrin, ABD'nin Türkiye, Pakistan ve İran'a askeri müdahale olanaklarını daha da genişletiyordu.

AMERİKAN EMPERYALİST SERMAYESİNİN YAYILMASI

Türk burjuvazisinin Amerikan emperyalizmiyle NATO çerçevesinde gelişen işbirliği, Menderes hükümetine geniş askeri hazırlıklar başlatmak ve ülkeyi sürekli bir savaş psikozu içinde tutmak olanağı vermişti. Bu da, işçi sınıfı ve köylülüğün sömürülmesindeki hızlı artışın, temel burjuva özgürlüklerinin tasfiyesinin en önemli dayanağını oluşturacaktı. Emperyalist tekellerle giderek gelişen ilişkiler, büyük burjuvaziyi güçlendiriyor, giderek keskinleşen rekabet ortamında küçük burjuvazinin dağılıp yokolmasını da gündeme getiriyordu. Tüm bu gelişmeler içinde önemli bir faktör de, Amerikan emperyalist sermayesinin gösterdiği hızlı yayılmaydı.

Amerikan sermayesiyle işbirliğini başlatan ilk Türk kuruluşu İş Bankası oldu. İlk Türk-Amerikan şirketi "General Electric TAŞ" Amerikan "General Electric Co."nun % 60, Türkiye İş Bankası'nın % 25 ve Vehbi Koç'un % 15 hisse almasıyla 1951'de kuruldu. Türkiye ulusal bü-

yük sermayesinin ABD emperyalist burjuvazisiyle işbirliğinin güçlendirilmesi yolunda önemli bir aşama ise, Sınai Kalkınma Bankası'nın örgütlendirilmesiyle atılacaktı. Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası özel temsilcisi Amerikalı uzman Harold Johnson'un da katıldığı bir komisyon tarafından oluşturulan tüzüğüne göre bu banka, "yeni özel sanayi işletmelerini desteklemek, genişletmek ve kurmak, yerli Türk özel sermayesi ve yabancı sermayenin ülkede kurulan sanayie katılmasına yardımcı olmak, bunun tüm biçimlerinde mülkiyetin gelişmesini kolaylaştırmak" amacını güdüyordu. ABD Ticaret Bakanı Charles Coier, Sınai Kalkınma Bankası'nın kurulmasını "Amerikan yatırımlarının sınır dışında yerleşmesine en iyi kolaylık örneği" olarak nitelendirebilecekti.

Demokrat Parti hükümeti büyük sermayenin çıkarlarını kıskançlıkla koruduğunu kısa zamanda gösterdi. 1951 Ağustosunda ABD yatırımcılarının haklarını önemli ölçüde genişleten bir yasa kabul edildi. Bu yasaya göre, ekonominin her alanında, her biçimde yabancı yatırımına olanak veriliyordu. Ancak bu da yeterli olmadı. Amerikan iş çevreleri, olanakların tanınmasının yeterli olmadığını, yasanın "daha verimli" bir hale getirilmesini istediklerini açıkça belirttiler. Bunun üzerine, yabancı sermayenin Türkiye'ye çekilmesi için somut önlemlerin alınmasıyla Türkiye Sınai Kalkınma Bankası görevlendirildi. Banka tarafından 1953 Şubatında oluşturulan "yabancı sermayeyi teşvik grubu", "yabancı sermayeye kârlarını tümüyle yurtdışına çıkarabilmesi olanağı tanınmasını, tüm hisse senetlerinin yurtdışına götürülmesi olanağının garanti edilmesini ve yabancı şirketlerin iki kez vergilendirilmesini olanaksız kılan bir yasa çıkarılmasını" sözkonusu somut önlemler paketi olarak ortaya koydu. Bu paket, 1953-1954 yıllarında birbiri ardından Türkiye'ye gelen Amerikan heyetleri tarafından da zenginleştiriliyordu. Bu ziyaretlerden biri sırasında, Parsons and Vitemar Şirketi Başkanı 11 Aralık 1953 tarihli Yeni Asır gazetisinde yayımlanan bir demeç vererek, özetle şunları söylemişti: "Amerikan işadamlarının bakış açısından Türkiye gerçekten çekici bir ülke olmaktadır. Biz, varolan yasaların değiştirilmesi için önlemler alınmakta olduğuna inanıyoruz. Bu durumda, burada yaptığımız çalışmadan çok memnunuz. Başbakan Adnan Menderes tarafından hazırlanan yasa ve Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermayenin elde ettiği kârların ülke dışına götürülebileceğine ilişkin açıklaması dolayısıyla bizim kuşkularımız kalktı." Aynı günlerde, Başbakan Menderes, United States News and World Report dergisi muhabirinin kendisine sorduğu "Türkiye, Amerikan ekonomik sistemini kopya etmek istiyor mu?" sorusuna şu yanıtı veriyordu: "Şu sırada, Türkiye'de iktidardaki hükümet, ülkenin ekonomik gelişmesini tümüyle özel girişimin gelişmesine bağlı olarak ele aldığı için, Türkiye, kuşkusuz, ABD'ni, ekonomik sistemi gelişmekte olan ülkelerin ekonomik sistemleri arasında en uygun devlet saymaktadır."

— Bu tür filmleri bilirim, katil uşaktır!

Yabancı Sermaye Yatırımlarının Teşviki Yasası 18 Ocak 1954'te Amerikan tekellerinin Türkiye petrol sanayiine girmesine izin veren Petrol Yasası ise 7 Mart 1954'te kabul edildi. Bu ikinci yasa, petrol araştırımı ve çıkarımı üzerindeki devlet tekelini kaldırıyordu. Bu yasaya göre, ilk petrol arama izni 6 Mayıs 1954'te "Sokoni Vakuum Oil Co." adlı Amerikan Şirketine verildi. Bu şirket yedi ayrı bölgede arama yapma hakkı elde etti.

Tüm bu gelişmeler olurken, Türkiye'nin ekonomik durumu günden güne kötüleşiyor, enflasyon oranı artıyordu. 1953-1956 yılları arasında dış ticaret açığı 1,6 milyar liraya ulaşmıştı. Sınai gelişme ise, hemen tümüyle durmuştu. Nitekim, Amerikan sermayesinin, Türkiye'nin sınai gelişmesinden bir çıkarı yoktu. Türkiye'nin Batı pazarlarının bir tarım-hammadde türevi olarak kalması yeğleniyordu. Örneğin ABD Kongresi dışişleri komisyonu 1956 Nisan ayında yayımladığı bir raporda, "Türkiye'ye sanayi sermayesi yatırımının azaltılmasını" öneriyordu. Amerikan Times dergisi ise, askeri hazırlıkların arttırılmasından övgüyle sözetmekle birlikte, Türkiye'yi ulusal sanayiini geliştirme çabasından ötürü eleştiriyordu.

1958 yılına doğru Demokrat Parti hükümeti, ekonomik güçlüklerin görülmemiş biçimde artmasının yolaçtığı bir siyasal bunalıma girmişti. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu olarak, Amerikan yardımlarıgörüldü.1958 yılı içinde imzalanan anlaşmalar ile 234 milyon dolarlık bölümü ABD'den olmak üzere toplam 359 milyon dolarlık dış kredi ve bağış alındı. Kuşkusuz bu yardım anlaşmaları, sadece faiz yükü getirmiyor, aynı zamanda Türkiye'yi 630 milyon dolar gibi toplamlara varan ithalat yükümlülükleri altına da sokuyordu.

Bunalım gerçekten büyüktü ve bu bunalımın en ağır yükünü çekenler de işçi, emekçi kesimlerdi.

27 MAYIS SONRASI DÖNEM

27 Mayıs'a gelindiğinde, bir yanda Demokrat Parti yönetiminin Türkiye'nin savunma sistemini, ABD'nin savunma sisteminin bir parçası olarak görmekten yabancı sermayeye kapıları ardına dek açmaya varan politikası, diğer yanda işçi ve üniversiteli kesimler başta olmak üzere geniş halk yığınlarında yaygınlaşan bir anti-emperyalist bilinçlenme vardı. Demokrat Parti hükümetinin uygulamaları yıllardır yaşatılmak istenen "sınıfsız Türk toplumu", "Türk devletinin sınıflar üstülüğü" gibi imajları tümden çürütmüş, kapitalist sömürü ilk kez bu denli yoğun biçimde hissedilmişti. Menderes hükümeti itibarını korumanın yollarını gene ABD'de arıyor, ancak Başkan Eisenhower'ın Ankara'yı ziyaret etmesi bile görünümü kurtarmıyordu.

27 Mayıs ihtilali yapılıp, aradan bir süre geçtikten sonra devralınan "enkaza" bakıldığında ise askeri, ekonomik yapılanması büyük ölçüde Amerikan egemenliğine girmiş bir Türkiye çıkacaktı sahneye. Yeni hükümetin Maliye Bakanı Ekrem Alican, 18 Haziran 1960'da ülkenin ekonomik durumunu şöyle özetliyordu: "Türk hazinesi acıklı bir durumdadır. Devlet çeşitli yollardan soyulmuştur. 118 ton olan altın stokundan elde kala kala yalnız 16 ton altın kalmıştır. Dış borçların tümü ise, 12 milyar TL.sını geçmektedir." Ekonominin bu güçsüz durumunun en iyi farkında olan taraf ise kuşkusuz ABD'nin kendisiydi. Amerikan yönetimi, 27 Mayıs'la değişen yönetimle ilişki kurmakta gecikmeyecekti. 12 Ağustos 1960'ta Türkiye'ye dönen Amerikalı uzman Thornburg, gazetelere verdiği demeçte yeni yönetimi kastederek, "Türkiye'de hava değişmiş, güzelleşmiş" diyecekti. 1960 yılı, ABD'nin Türkiye'ye her konuda çalışmak üzere onlarca uzman gönderdiği bir yıl oldu. Bu uzmanlar yalnızca ekonomik konularla sınırlı kalmıyor, örneğin siyasi polisin çalışma yöntemlerinde, partilerüstü sendikacılığın öğretilmesinde yeteneklerini sergileme olanağının kendilerine tanınmasını istiyorlardı. 20 Aralık 1960'da Gümrük ve Tekel Bakanı Şevket Bulutoğlu, Amerikalı uzmanlarla ilgili ilk resmi açıklamayı yaparak, "yeni gümrük yasaları, çağdaş anlayışa göre Amerikalı uzmanlarca hazırlanacaktır" diyordu.

ABD'nin 27 Mayıs yönetimi karşısındaki görece "temkinli, sabırlı" tutumu uzun sürmeyecekti. 1962 yılından başlayarak, Washington Ankara arasındaki trafik hızlanacak, Amerikan sermayesi de yeniden ülkeye girmenin yollarını zorlamaya başlayacaktı. Bu arada, Ortadoğu'da Türkiye'ye atfedilen önem de sürüyordu. ABD yönetimi, bu çerçevede Adana'ya duydukları özel ilgiyi gizlemiyorlar, gelen Amerikalı uzmanlar nedense Adana'yı ziyaret etmeden Türkiye'den ayrılmıyorlardı 17 Kasım 1961'de bu ziyaretlerin de bir sonucu olarak ABD'nin Adana Konsolosluğu açılacaktı.

1962 yılı, Türkiye'nin Amerika'sız gün geçirmeyeceği bir dönemin başlangıcı oldu. Günlük gazetelerde, hergün ABD yöneticilerinin Türkiye'ye ilişkin görüşlerini, yeni bir anlaşmayı, bir Amerikalı ziyaretçinin görüşmelerini okuyabilirdiniz. Birkaçına göz atalım:

1.2.1962-ABD yönetimi, komünist ülkelerle sınır komşusu olan ülkelere askeri yardımın yüzde 90 oranında arttırılacağını açıkladı.

20.2.1962-ABD dışişleri bakan yardımcısı Phillip Ankara'ya geldi.

12.3.1962-NATO yardım heyetinde üç Amerikalı uzman araştırmalarda bulunmak üzere Türkiye'ye geldi.

7.51962-Emniyet Genel Müdürü Aras: "polislerimiz tıpkı Amerikan polisleri gibi çalışacaklar" dedi.

5.6.1962-Adana'da Amerikalılarla işbirliği yapan bir kaçakçılık çetesi ele geçirildi.

2.7.1962-Rüştü Ünsal'ın başkanlığında üç kişilik bir heyet ABD'ye gitti. Heyet Amerikan Emniyet Teşkilatının çalışma yöntemlerini inceleyecek.

26.8.1962-Türk işçilerinin sömürüldüğünü söyleyen Amerikalı sendikacı Thalmayer sınır dışı edildi.

27.8.1962-ABD Başkan yardımcısı Johnson Ankara'ya geldi.

7.10.1962-Amerika'nın Ankara Büyükelçisi Türk hükümetinden Küba'ya yapılan nakliyatın yasaklanmasını istedi. Dışişleri Bakanı Feridun

Cemal Erkin, bu isteğe uyulacağını bildirdi.

9.10.1962-Amerikan filosu İzmir ve İstanbul'u ziyaret ediyor. Bu ziyaret, Johnson'un ziyaretinin tamamlayıcısı olarak yorumlanıyor.

20.10.1962-ABD Savunma Bakan Yardımcısı Frank R. Stoan Türkiye'ye geldi. Stoan ortak savunma planı üzerinde görüşmelerde bulunacak.

21.10.1962-Adana İncirlik Havaalanı İşçi Sendikası Başkanı Cenan Bıçakçı, Amerikalıların Türk işçilerine çok kötü davrandıklarını, yasalara uygun olmayarak haklarını çiğnediklerini söyledi.

29.11.1962-Amerika, Türkiye'deki orta menzilli füzelerini söküyor. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, "bize sorulmadan füzeler sökülemez" dedi.

1962 yılının gazetelerinde bu başlıklarla yeralan ilişkiler, daha sonraki yıllarda gazetelere pek yansımayan boyutlarda gizlileşecek ve Amerikan Merkezi Haber Alma Örgütü (CIA) çevresinde dönen dolaplar, Türkiye'nin askeri ve ekonomik durumu ile dış politikasının belirlendiği görüşmeler, kamuoyuna açıklanmayı uzun süre beklemek durumunda kalacaktı. Johnson Mektubu, İnönü-Johnson görüşmeleri ve Kıbrıs bunalımı ise 1960'lı yıllarda Türk-Amerikan ilişkilerinin aldığı biçimi sergilemek açısından önem taşıyan gelişmelerdi. Biz, 1974 Kıbrıs çıkartması ile de bütünleştirerek ele almak üzere bu dönemi, Türk-Amerikan ilişkilerinin 1968-1986 dönemini inceleyeceğimiz üçüncü bölüme bırakmak istiyoruz. Burada değinmeden geçemeyeceğimiz bir konu ise, 1960-1968 yılları arasında giderek gelişen Amerikan emperyalizmi karşıtı bilinç ile bu bilinçlenmenin somutlandığı hareketler ve bu hareketlere iktidarla gerici çevrelerin gösterdiği tepkidir.

60'lı yıllar, yeni anayasanın düşünce ve örgütlenme konusunda getirdiği kimi özgürlüklerin de sayesinde, toplumsal muhalefetin güçlendiği, geniş toplum kesimlerinin siyasal bilinçlenmesinin arttığı yıllardı. 1965'te Türkiye İşçi Partisi'nin TBMM'ye girmesi, 1967'de DİSK'in kurulması da bu bilinçlenmenin örgütlü biçimde geliştirilmesine yeni olanaklar sağlamış, artık emperyalist sermayenin, NATO'nun ve işbirlikçi büyük burjuvazinin uygulamaları gözden kaçmaz olmuştu. İlerici yayınlarda, kültürel etkinliklerde ve tabi grev, direniş ve gösterilerde anti-emperyalist sloganlar yükseltilmeye başlanmıştı.

BİR GREVİN ÖYKÜSÜ

1967 yılının Eylül ayının 25'inci günü, Harp-İş sendikasına bağlı 800 işçinin başlattıkları grevin bu etkinlikleri içinde özel bir yeri, önemi vardı. Emeklerinin karşılığı verilmediği, kendilerine insanca davranılmadığı için yapılan bu grev, Tumpane Şirketi'nin İncirlik'teki işyerinde uygulanıyordu. ABD'nin Ortadoğu'daki en önemli merkezlerinden biri olan İncirlik üssü, Washington'un gözünde "küçük bir Amerika"ydı ve Harp-İş'in grev kararı büyük tepkiyle karşılanmıştı. Ancak üniversite gençliği başta olmak üzere, demokratik kitle örgütlerinin aydınları büyük bölümü İncirlik'e dayanışma mesajları gönderiyor, direnişi destekliyorlardı. Amerikalı askerler yanında grev gözcülüğü yapan işçilerin üzerine ciplerle, tomsonlarla ve kurt köpekleriyle gitmiş, provokasyon yollarını denemişlerdi. Ancak işçiler disiplin içinde grevi sürdürüyorlardı. Çok geçmeden Ankara'da da bir dayanışma grevi başlıyor, NATO-İŞ sendikası 9. Amerikan işyerinde işi bırakma kararı alıyordu. Greve bin kişinin katılması büyük yankı uyandırdı. Bu arada, İncirlik'te çatışma sınırına getirilmek istenen greve ilişkin olarak Harp-İş Başkanı Ali Osman Albayrak şunları söylüyordu: "Amerikan Hava Kuvvetleri, bu şirketin önünde bir paravanadır. Bu iş böyle giderse, ikinci bir Vietnam olabilir. Amerikalılar bunu ister görünmektedirler, ama biz buna izin vermeyeceğiz. Biz sadaka değil, emeğimizin hakkını istiyoruz." Grevin başlamasından iki gün sonra, 27 Eylül günü, Amerikalı Albay Steeve Hamlin gece saat 22.30'da yanında silahlı bir grup asker olduğu halde, üsse geliyor ve grev komitesini hava üssünden dışarı atıyordu. Bunun üzerine işçiler toplu halde yürüyüşe geçtiler. Bir grup Amerikalı işçilerin üzerine ateş etmeye kalktı, ancak Türk görevliler araya girerek bunu önlediler.

Bu arada, Ankara'da hükümet olağanüstü bir toplantı yaparak, grevi "milli güvenliği bozucu" olduğu gerekçesiyle 30 gün erteledi. Aynı gün, Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu, ABD'li Meslektaşı Mc Namara için Orduevi'nde büyük bir ziyafet veriyordu. Kızılay alanında olağanüstü güvenlik önlemleri alınmıştı. Ancak Fikir Kulüpleri Federasyonu, DİSK, Türkiye Devrimci Büro İşçileri Sendikası, Basın-İş Sendikası, İşçi Fikir Kulübü, ODTÜ Öğrenci Birliği imzalı bildiriler caddeleri doldurmuştu. O bildirilerde "Go Home, Mc Namara" yazıyordu.

Ertesi günü 5 bin Amerikan askeri İncirlik Üssü'ne indirildi. "Derin İz" adında bir tatbikat yapılacaktı. Bu tatbikatı, Türkiye Cumhurbaşkanı, Başbakanı, Genel Kurmay Başkanı ile Amerikalı uzman ve generaller yerinde izlediler. Grevin ertelenmesi, bu tatbikatla da birleşince son derece gerilimli bir ortam yaratmıştı. Adana ve Diyarbakır'da alınan tüm güvenlik önlemlerine karşın Türklerle Amerikalılar arasında çatışmalar çıkmıştı. İstanbul'dan otobüslerle gelen bir grup üniversite öğrencisi Adana'da "Amerikayı Tel'in mitingi düzenledi. Ali Özgentürk, Zeki Göker ve Yaşar Gökoğlu, taşıdıkları döviz yüzünden tutuklandılar. Dövizlerdeki yazı şöyleydi: "Acemi it, defol git!"

İki gün sonra Danıştay erteleme kararını bozdu. İşçiler yeniden greve başladılar. Tumpane Şirketi çıkar yol kalmadığını anlayınca işçilerin isteklerini bir ölçüde de olsa yerine getirmek zorunda kaldı.

ANTİ-EMPERYALİZME KARŞI GERİCİLİĞİN SİLAHI: ŞİDDET VE ANTİ-KOMÜNİZM

Temmuz 1968'de Amerikan 6. Filo'su İstanbul limanına demirlediğinde "NATO'ya hayır", "6. Filo geri dön" sloganları olmuştu, Amerikan askerlerini karşılayan. Türkiye halkı ulusal bağımsızlığına sahip çıkıyor, Amerikan askerlerini yurdunda istemiyordu. Üniversite gençliği emperyalizmin savaş örgütü olan NATO'yu istemiyordu. Yükselen anti-emperyalizme iktidarın verdiği yanıt ise İTÜ Gümüşsuyu Yurt Binası'nın basılması ve 25 yaşındaki bir Hukuk öğrencinin ikinci kattan atılarak öldürülmesi oldu. Kanlı Gece'nin öyküsü sayfalarımızda yeralıyor. O gece işlenen cinayet, anti-emperyalizmin karşısına şiddetin, devlet terörünün konulmasının bir örneği olarak geçti tarihe. Vedat Demircioğlu ise anti-emperyalist mücadelenin onurlu bir adı olarak kazındı belliklerimize. O, kanlı gecede, yaşananlar gerçekten de o geceyi izleyen bir on yıllık dönemde yaşanacakların ipuçlarını barındırması açısından önem taşıyordu. İTÜ Yurdu'nu basan polislerin öğrencileri yataklarından "komünist piçler" diye kaldırıp yerlerde sürüklemelerinin ardındaki hesap hiç de kısa süreli değildi aslında.

1966-67 yıllarından başlayarak emperyalizmle işbirliği içindeki burjuva gericiliği ve onun emrindeki iktidar, anti-emperyalizme karşı anti-komünizmi ve şiddeti kullanmaya başlamış, tehditler savurur olmuştu. Amerikancı basının kalemşörleri, hükümetin bakanları ağızbirliği yapıp ilerici-demokrat düşünceye küfürler yağdırıyorlardı. Türkiye toprakları üzerinde Amerika'ya hayır demek "vatan hainliği" demek oluyordu. Amerikan emperyalizmi anti-komünizmi, şiddeti, terörü taşımıştı Türkiye'ye. İlk cinayetini 17 Temmuz 1968'de işletmişti. Yeni cinayetlerin haberciliği yapılıyordu, gazete köşelerinde. Türkiye nereye götürülmek isteniyordu?

Amerikancı Basın ve Onun Kalemşörleri

1960'ların sonları, Amerikan emperyalizmin Türkiye'deki elinin kana bulandığı yıllarda, Vedat Demircioğlu'nun polisler tarafından Teknik Üniversite'nin ikinci katından atılarak daha sonra kanlar içinde yerlerde sürüklenerek öldürülmesi olayıyla başlayan insan kıyımı, Altıncı Filo'nu gölgesinde gelişip olgunlaştı. Bu kıyıma kalemleriyle hizmet eden Amerikancı köşeyazarlarını da burada anmadan geçemeyeceğiz. Bazıları 1987 Türkiye'sinin gerici basın organlarında halen boygösteren bu yazarların satırlarına göz atmak, hem 12 Mart'a gidişi, hem de yirmi yıl gibi bir süre Türkiye gündeminde tutulan "anarşi ve terör" senaryosunu anlamamızı da kolaylaştıracaktır.

***NECİP FAZIL KISAKÜREK (Büyük Doğu**, 24.10.1967)- Ant isimli solcu dergi, bugüne kadar dizilip basıldığı Tan Matbaası'ndan kovulduğu için kendisine sabotaj yapıldığı kanaatinde... Moskof lağımının iğrenç farelerine tatbik edilecek muamele, onları çoktan beri müstemlekeleştirdikleri Tan Matbaası'ndan atmak değil, büyük bir kapan içinde Marmara'ya sarkıtıp boğmaktır.*

***MEHMET ŞEVKET EYGİ (Bugün**, 31.10.1967)- Artık müslümanlara düşen vazife uyanık ve hazırlıklı olmaktır. Önümüzde taze ve ümit verici bir örnek vardır: ENDONEZYA'DAKİ KOMÜNİST KIYIMI... Yüzbinlerce komünist öldürüldü. Karada vahşi hayvanlar, denizde balıklar insan etine doydu. Korkunç bir komünist kıyımı oldu, fakat Endonezya kurtuldu.*

*(**Bugün**, 7.4.1967)- Toplumcular, haliniz feci olacak, Endonezya komünistlerinden de beter gideceksiniz!*

*(**Bugün**, 24.4.1967)- Türkiye Vietnam'a benzemeyecektir. Benzetmek isteyen kızıl muhafız taslaklarını kısa yoldan Stalin'lerine kavuşturacak imanlı Türk halkı ve ordu tetikte beklemektedir. Kıpırdamasınlar, yakarız!*

ABDURRAHMAN ŞEREF LAÇ (Sabah, 5.5.1968)- "Anayasa sosyalizme açıktır" diyen solcuların bu yalanını alınlarının ortasına çakılmış tabela haline getirmek için anayasayı değiştireceğiz. Şunun için değiştireceğiz, bunun için değiştireceğiz, ama mutlaka değiştireceğiz.

N. MUSTAFA POLAT(Sabah, 1.8.1968)- Bugün halkımız komünistlere, solculara, anarşistlere işte bu şamarı indirecek. Herşeyi unutsanız bile, katiyen Endonezya'yı hatırınızdan çıkarmayınız. Türkiye'nin bu mevzuda daha tecrübeli olduğunu hesaba katınız!

F. CEMAL OĞUZ ÖCAL(Bugün, 14.3.1967)- Allahım Nazım'ın yoldaşlarına demir yumruğunu vur Tural'ım vur! Etmeden merhamet gözyaşlarına idam sehpasını kur Tural'ım kur! O müthiş darbene n'olur devam et, milletin namusu sana emanet, kim ederse emanete hıyanet, belini kökünden kır Tural'ım kır!

Fransa'da Öğrenci Hareketi

Tahsin İpek

Geçtiğimiz kasım ayında, Türkiye ve Fransa'daki öğrenci hareketleri farklı toplumsal yapılarına ve politik kültürlerine rağmen birbirine çok yakın demokratik hedeflerde ortak bir deneyimi ve kazanımı yaşadılar.

Türkiye'deki hareketin, 80'den bu yana toplumun tüm kesimlerinin yaşadığı suskunluğun, depolitizasyon ve baskı politikalarının yarattığı boşluğun aşılmasında kuşkusuz önemli bir yeri vardır. Ancak öğrenci hareketinin özgünlüğü, yalnızca bu suskunluğun ve boşluğun aşılmasından öte düşündürücü bir anlam taşımaktadır. Öğrencilerin demokratik hak ve çıkarlarını, akademik ve sosyal sorunlarını, güncel somut hedefler doğrultusunda dile getirmek isteği hareketin oluşmasında belirleyici olmuştur. Buna bağlı olarakta, kestirmeci radikal çözümlemelerin ve ütopyacı politik tasarımların yerine somut demokratik değerlerin ışığında eylemler üretmek kararlılığı, önemli bir adımı oluşturmuştur. Mücadelelerini bilinçli, örgütlü, birleşik bir güç olarak öğrenci derneklerinin çatısı altında, ve toplumun diğer kesimlerinin de desteğini kazanarak gerçekleştirme çabası, Türkiye'de öğrenci hareketine yepyeni bir deneyimi ve kazanımı getirmiştir. İşte bu başarıya ulaşmasındaki en önemli unsur, öğrenci hareketinin somut demokratik hedefler ışığında örgütlenebilmesi ve ilkeli bir birlikteliği oluşturabilmesinde yatmaktadır. Bu başarının getirdiği olumlu sonuçlar ise oldukça önemlidir. Her şeyden önce, öğrenci dernekleri oluşumuyla eğitim sisteminin ve kurumlarının en temel güç odağı olduklarını göstererek, yalnızlaştırma ve pasifleştirme politikalarına karşı çıkmışlardır. Bu anlamda öğrenciler, eğitim sistemini ve kurumlarını kapsayan sorunlarda ve değişimlerde, gözönünde bulundurulması gereken ve karar sürecini etkileyebilecek toplumsal bir gücü oluşturmaktadır. Diğer yandan öğrenci gençlik, demokratik değerlere sıkı sıkıya sarılarak, toplumun dışında edilgen ya da onun marjinal bir kesimi değil, ona aktif katılma isteminde olan üretken bir kesimi olduğunu göstermiştir. Öğrenci sorunlarının ve istemlerinin diğer toplumsal kesimlere uzanabilmesi, bu kesimlerin desteğini kazanabilmesi ve kitlelere açılabilmesi yönünden önemli bir gelişmeyi oluşturmuştur. Ve son olarak, eylemlerinin içeriğini ve biçimini demokratik değerler ve hukuk devleti ilkeleri ışığında *bilinçle* yürüterek, gençliğin hak arayışının "anarşi ve terörün kaynağı" olduğu yolundaki saldırıların yanlışlığını göstermişlerdir. Tam aksine politik şiddetin, toplumsal kesimlerin demokratik hak ve çıkarlarını aramalarını ve mücadele bilincini yok etmeye çalışan, hegemonik politik yapının ve ideolojisinin bir sonucu olduğunu bir kez daha gözler önüne sermişlerdir.

Aynı dönemde, Türkiye'deki öğrenci hareketi bu süreci yaşarken, Fransa'da öğrenci hareketi bir başka kazanımı yaşadı.

16 Mart'ta iktidara geldiğinden bu yana sağ hükümet, yabancı sorunu ve cezaevlerinin özelleştirilmesi gibi, eşitlik ve özgürlük ilkelerine aykırı düşen bir dizi anti-demokratik yasa tasarısı hazırladı. Bunlardan bir tanesi de, liseler ve yüksek öğretim kurumlarında seçmeci bir anlayış getiren, harçları yükselten, eşitlikçi ve demokratik eğitimi rekabetçi ve fırsatçı bir eğitime yönlendiren yasa tasarısıydı. Sağ hükümete ilk güçlü tepki, örgütlü ve kitlesel olarak öğrenci gençlikten geldi. Paris'in bir üniversitesinde öğrencilerin aldıkları boykot kararı hareketin ilk adımını oluşturdu. Bu tepki, iki gün içerisinde, Fransa'nın en geniş öğrenci sendikasının[1] genel kurulunu ve ulusal koordinasyonunu toplaması ile Fransa'nın tüm üniversitelerine ve öğrenci gençliğine yayıldı. İlk kitlesel gösteri ise, bünyesinde eğitim kurum ve hizmetlerinde çalışan tüm görevlileri kapsayan "Ulusal Eğitim Federasyonundan" geldi. Aynı gün toplanan Öğrenci Koordinasyonu'nun, üniversitelerin ülke çapında boykot başlatmaları kararı, liselerin de katılımı ile daha geniş boyutlar kazandı. İlk gösterilerde, Paris'te 200. bin olmak üzere Fransa genelinde 500. bin gibi büyük bir rakama ulaştı öğrenci hareketi.

Gençliğin içerisinde bir anda kendiliğinden doğan ve kısa bir sürede örgütlenmeyi başarabilen öğrenci hareketinin başlangıçta birbiriyle içiçe iki önemli özelliği vardı. Birincisi, genel politik çözümlemeleri ön plana çıkarmak yerine, toplumsal ilişkilerin ve öğrenci kesimlerinin güncel sorunlarına, ve demokratik değerlerin korunmasına öncelik verip, somut hedefleri ve çözümlerini öngörüyorlardı. Bu anlamda öğrenci gençliği "moral" bir kitleyi oluşturuyordu. Bir başka deyişle, eşitlik, hak ve özgürlük gibi moraldeğerlerintemelinde, şiddeti dışlayan, bayram havasında bir karşı çıkış hareketini içeriyordu. Diğer yandan ise, gerek hedeflerin belirlenmesinde, gerek de hareketin pratikte yönlendirilmesinde, politik iktidar yapısı çevresinde oluşan dar mücadele alanı yerine, çağdaş toplumun ve ilişkilerinin güncel somut alanını seçiyorlardı. Bu anlamda kendilerini "politik olmayan" bir hareket olarak nitelendiriyorlardı. Bu varsayımın taşıdığı belirsizlik, çelişkiler ve ne denli tartışmalı olduğu bir gerçek. Nitekim sonraki aşamalarda öğrenci hareketi, bu varsayımdan daha farklı bir nitelik kazandı. Ancak, başlangıcında öğrencilerin eylemlerini "politik olmayan" bir hareket olarak değerlendirmelerindeki neden, karşı çıkış noktalarının saf bir politik niteliğinin olmadığı ve hedef olarakta direk siyasal mücadele alanını öngörmediğinden kaynaklanıyordu. Gerek örgütlenişinde gerek de eyleme dönüşmesinde, bünyesinde farklı politik grupları, demokratik örgütleri, sendika ve dernekleri doğrudan ya da dolaylı kapsamasına rağmen, uyum ve birlikteliğin sağlanmasında, güncel ve somut hedefin yitirilmemesinde önemli bir boyutu vardı. Üstelik sağ hükümetin, öğrenci hareketini başından beri sol kesimlere ve özellikle aşırı sola yükleme, politikleştirme, hareketi ülke içi düzensizlik ve huzursuzluğun kaynağı gibi gösterme çabaları sonuç vermedi. Ancak "politika olmama" boyutunun mutlaklaştırılmaması, hareketin toplumsal yapıda olduğu kadar politik yapıda da doğrudan hedefleri ve sonuçları olduğunun kavranabilmesi gerekiyor. Nitekim aynı değerlerle bayram havasında başlayan ikinci kitlesel gösteri, provokasyonlar ve iktidarın polis gücünü kullanması sonucu bir anda çatışmalara dönüştü. Kendilerini varsaydıklarının ötesinde, politik şiddetin ve siyasal mücadele alanının içerisinde buldular. Üç gün süren çatışmalar boyunca, ve bir öğrencinin polis tarafından dövülerek öldürülmesi sonucu, öğrenci hareketi aynı demokratik değerleri korumasını bilerek, beklenmedik bir politik dönüşümü yaşadı. Olayların bu yöndeki gelişimi öğrenci kitlesini sağ hükümetin karşısına politik bir güç olarak getirdi. Bu gelinen noktada kuşkusuz, sağ hükümetin tutucu tavrının ve antidemokratik şiddet ve terör uygulamalarının rolü büyüktü. Bir öğrencinin polis tarafından öldürülmesi de, tüm toplumsal kesimlerin tepkilerini sağ hükümet üzerinde yoğunlaşmasına neden oldu. Ancak esas önemli gelişme öğrenci gençliğin, hareketlerinin politik boyutunu görmelerindeydi. Akademik ve demokratik istemlerle ve moral değerlerle başlayan öğrenci hareketi, bir anda ulusal düzeyde politik bir krizin belirleyicisi oldu. Birinci hedef sağ hükümetin polis terörüne, politik şiddetine ve antidemokratik uygulamalarına karşı, diğer toplumsal kesimlerin tepkilerini öğrenci hareketi içerisinde toplayabilmekti. Öğrenci Koordinasyon'nun, bütün ilerici örgütlere, politik partilere ve işçi sendikalarına yaptığı bir günlük genel grev ve yas çağrısına olumlu cevap geldi. Bir diğer nokta ise, gelişmelerin ışığında, aynı demokratik değerleri koruyarak, daha geniş hedefler, somut ve acil taleplerde bulunmaktı. Lise ve üniversiteleri kapsayan yasa tasarısına olduğu kadar, yabancılar sorunu ve cezaevlerinin özelleştirilmesi gibi diğer antidemokratik yasa tasarılarına karşı da tavır geliştirmek; polisin uyguladığı şiddet ve hükümet içi karar mekanizmaları hakkında soruşturma talep etmek ve bu konuda tüm hukuk çevrelerinin desteğini istemek, en çarpıcı taleplerdi .

Bu gelişmeler sonucu oluşan toplumsal tepki karşısında, sağ hükümet geri adım atmak zorunda kaldı. Liselere ve üniversitelere yönelik her iki yasa tasarısını tümüyle geri çekti. Bunu, Araştırma ve Yüksek Öğrenim Bakanı'nın istifası izledi. Ve nihayet, yabancılara ve cezaevlerine yönelik diğer yasa tasarıları da tekrar gözden geçirilmek amacıyla geri çekildi.

Çok geniş bir toplumsal desteği alarak beklemediği bir politik gücü ve kazanımı elde eden öğrenci hareketi, yirmi gün süren eylemlerini aynı netlikte noktaladı. Son kez yapılan kitlesel bir gösterinin ardından toplanan öğrenci Genel Kurulu şu kararları aldı:

Lise ve üniversitelerdeki karar mekanizmalarını etkileyebilmek için öğrencilerin katılımını sağlamak; bu amaçla kurulacak sürekli birimlerin, bütün sorunları tartışabileceği ve kamuoyu oluşturabileceği toplantıları gerçekleştirmek; üç ayda bir Fransa genelinde Öğrenci Genel Kurulunu toplamak; Lise ve Üniversitelere yönelik bir dizi değişiklik ve yenilik önermek; diğer toplumsal sorunlarla ilgili politik kararlara, yasa tasarılarına karşı öğrenci kitlesinin duyarlılığını ve hareketliliğini sürekli tutmak.

Fransa'daki ve Türkiye'deki öğrenci hareketleri, kuşkusuz birbirlerinden çok farklı özellikleri taşıyorlardı. Her iki toplumun farklı politik yapıları, demokrasi gelenekleri ve politik kültürleri, öğrenci hareketlerinin özgül yapılarını ve gelişmelerini belirlemiştir. Yaşanılan her deneyimden, gerek demokrasi sorununun kavranmasında, gerek de demokrasi mücadelesinin yönlendirilmesinde çıkartılacak sonuçlar vardır. ●

(1) UNEF-ID: Bünyesinde farklı sol politik hareketlerin en demokratik kitle örgütlerinin gruplarını barındıran ulusal öğrenci birliği.

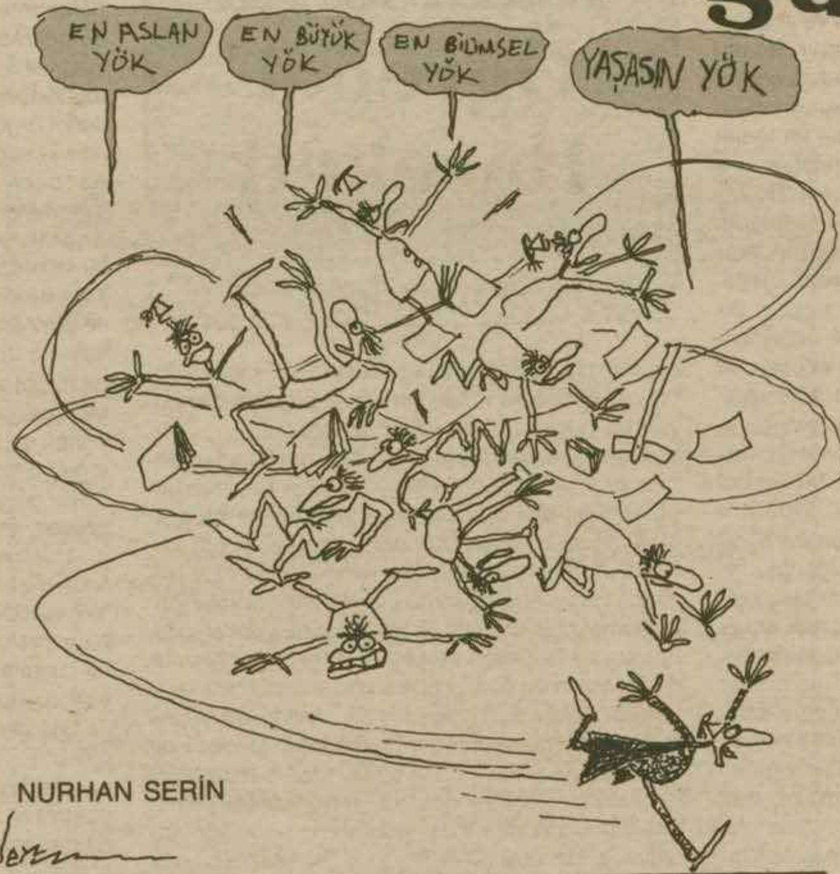
Telafi Sınavı ve YÖK'ün 44. Maddede Yoğunlaşan Çözümsüzlüğü

Nergis Algün - Beyhan Sunal

Öğrenci derneklerinin YÖK'ün atılmalarla ilgili 44. maddesinin değiştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirdiklerikampanya , birçok yönden önem taşıyordu, birçok yönden demokratik öğrenci hareketinde bir dönüm noktası oluşturuyor, yeni ufuklar açıyordu. Kampanyanın kitleselleşme, meşruiyet, kamuoyu, yaratma, öğrenci derneklerinin öz güvenini arttırma vb. yönlerden kazandığı başarı herkesçe biliniyor; bunun somut sonuçları gözlendi, gözleniyor. Ancak kampanyanın bir başka yönü, dönüm noktası niteliği kazanmasına hizmet eden önemli bir özelliği vardı ki, onun üstünde yeniden kısaca durmakta yarar var. Evet, öğrenci dernekleri "atılma korkusu-atılma tehdidi-atılma, af beklentisi-af-yeniden atılma korkusu" diye özetlenebilecek bir zincirde, onbinlerce öğrencinin yaşadığı "kıyıma son" derken, bu kıyıma neden olan ara sınav sistemini, ek sınav haklarını yeniden düzenleyen bir öneri de hazırlamışlardı. Başka deyişle, öğrenci dernekleri yalnızca önlerinde duran en yakıcı sorunlardan birini saptayıp onu gündeme getirmekle kalmıyor, bunu yaparken bu sorunun kaynağını belirliyor ve nasıl çözüme ulaştırılabileceğini de üzerinde iyi düşünülmüş bir alternatif üreterek gözler önüne seriyordu. Evet bu alternatif, üzerinde iyi düşünülmüş bir alternatifti, çünkü yapısal, politik, hukuksal, akademik düzenlemelerin ayrıntılı bir incelemesi sonucunda, yaşama geçirilmesi en kolay ve sorunu çözmekte en etkili yöntemlerin belirlenmesiyle oluşturulmuştu . Bu oluşturulma sürecine Türkiye öğrenci derneklerinin büyük bölümü etkin bir katılım göstermiş, derneklerde oluşturulan atılmalar birimlerinden gelen her öneri değerlendirilmiş, tartışılmıştı. Sonuçta meydana getirilen değişiklik önergesi de, sendikal çerçevesi içinde belirli uzlaşmalara açık bir önergeydi, 44. maddenin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik yeni önerilere, YÖK yönetiminin önergede özetlenen temel istemler çerçevesinde yapacağı kimi farklı değişikliklere kapalı değildi. Kısacası, üniversite gençliğinin sendikal örgütleri olarak dernekler üstlerine düşeni yapmışlar, bir "atıldın" belgesiyle geleceklerinin yokedilmesine karşı durmuş, bunun nasıl önleneceğini gözler önüne sermişlerdi. Hem de öğretim üyelerinden velilere, pekçok kimsenin desteğini gören bir kampanyayla, TBMM'ye sundukları 13 bin imzalı dilekçelerle yapmışlardı bunu. Şimdi top YÖK'teydi...

Seçeneksizlikten doğan müthiş buluş: Telafi

44. madde kampanyasının etkisi büyük oldu. Daha önce çeşitli biçimlerde kendisine iletilen istemleri, kamuoyuna yansıyan sorunları görmezlikten gelen YÖK kurmayları, evvelden de değişikliğe uğrayan 44. maddenin aslında sorunlar yumağı olan YÖK içinde önemli bir düğüm noktası olduğunun farkındaydılar. Ve oluşan muhalefetin yoğunluğu, kitleselleşi karşısında, bu düğüme el atmaktan geri durmaları olanaklı değildi. Evet, köşeye sıkışılmıştı, üstelik de 44. maddenin temel mantığını oluşturan "öğrenciyi sınavlara, devam zorunluluğuna boğ, bunalt, atılma korkusuyla yaşat ki, başka şey düşünemesin" çerçevesinin dışına çıkılmadan birşeyler yapılması çok güçtü. Tam bir seçeneksizlik sözkonusuydu, öğrenci derneklerinin sistemli biçimde gündeme getirdikleri konu geçiştirilemiyor, bir taviz vermek gerekiyordu. İşte bu sıkışma içinde YÖK, her türlü sendikal ilişkide ilişkiyi belirleyen, sistemden yana tarafın yaptığı gibi davrandı, kendince küçük tavizi verdi, yöneltilen istemi en hafif biçimde geçiştirmeye çalıştı. Ve bunun yöntemi, bu tavizin adı telafi sınavı oldu.

NURHAN SERİN

Yapılan değişiklik özetle, bir dersin iki ara sınavına girdiği halde dönem sınavına girmek için gerekli olan başarı notu ortalamasının (40) tutturamayan öğrencinin bir defaya mahsus olmak üzere bir ek sınava (üçüncü vize-telafi) girebilmesini öngörüyordu. Dönem sonu sınavına girebilmek için telafiyle birlikte üç ara sınav ortalamasının gene 40'ı bulması gerekiyordu. Yani iki sınavda vize alamayan öğrenci için, bir üçüncü hak tanınmıştı. Bu hak, fakülte yönetimlerinin takdirine bağlı olarak, 1985-86 ders yılında vizesiz kaldığı için başarısız olan öğrencilere de uygulanabilecekti. Ayrıca ikinci bir değişiklik ile, gene fakülte yönetimlerinin takdiri çerçevesinde, iki ara sınav not ortalamasının yüzde 90'ı dönem sonu sınavında ders geçme için yeterli olan notu (50) sağladığı zaman öğrencinin dönem sonu sınavından muaf tutularak dersini geçebilmesi olanağını sağlıyordu.

Gerçekten de YÖK verebileceği en hafif tavizi vermiş, kısa dönemde öğrencilerin çıkarına olan bir uygulama ile ek bir sınav hakkı tanımıştı. Öncelikle YÖK'ün "mükemmelliğini uzun süre savunduğu" 44. maddenin yeniden değiştirilmesi gereğini duyması geri atılan bir adımdı. Bu yeni düzenlemeler çerçevesinde pekçok öğrenci 1986-87 ders yılının ilk döneminde üçüncü vize sınavlarına girerek final hakkı kazandılar. Bir önceki ders yılında vizesizlik" yüzünden atılan birçok öğrenci de okula dönme hakkı elde etmiş oldu.

Ancak bu yeni uygulama, her ne kadar bir tavizi simgelese ve kısa dönemde öğrenciler yararına sonuçlar doğursa da, uzun dönemde, YÖK'ün bunalımını arttırmaktan başka bir işe yaramayacaktı. Vize, mazeret, telafi, final sınavlarının üst üste gelmesinin geçtiğimiz ay içinde pekçok fakültede yaşattığı karışıklıklar bir yana, telafi sınavı genelde varolan sorunu pekiştirmeye, kaynağını güçlendirmeye yönelik bir uygulamaydı. Üstelik YÖK'ün kendi iç çelişkisini şimdiye dek en YÖK'çü görünen öğretim üyelerinin bile "olmaz böyle şey on gün içinde aynı dersin hem vizesini, hem mazeretini, hem telafisini yaptık, üç gün sonra da final var, YÖK ne yapacağını şaşırdı" sözleriyle özetlenen bir yoğunluğa ulaştırıyordu.

"Vizesine girmediğim dersin finalinden sonra aldığım mazeretini telafi edebilir miyim?

Gerçekten de telafi sınavları, fakültelerin, zaten sınav tarihleriyle dopdolu olan akademik takvimlerini iyice karıştırdı. İkinci ara sınavların uygulanmasından hemen sonra yürürlüğe giren bu uygulama, kimi öğrencilerin bir ay içinde tam 25 sınava girmelerini gerektirdi. Bu dönemde aynı dersten dört sınavı olan öğrenciler vardı, bir günde üç sınavı olan, iki dersin sınavı çakışan öğrenciler vardı. Bir de üstelik, vizesine giremediği dersin finaline girdikten sonra mazeret sınavına alınan ve telafi hakkı saklı tutulan öğrenciler, öğrenci işleri bürolarının çalışma düzenini iyice aksattılar!

Sinema bileti sattıkları gerekçesiyle okuldan uzaklaştırılan A.Ü. SBF-ÖD yöneticilerinin durumu, bu çerçevede ilginç bir örnekti. Bu öğrenciler okuldan uzaklaştırıldıkları dönemde yapılan ikinci ara sınavları ile onların mazeretlerine girememişlerdi. Okula döndüklerinde telafi sınavlarına alındılar. Ama bu aslında onların ikinci vizeleriydi. Eğer vize alamazlarsa kendilerine bir telafi sınavı uygulanması gerekiyordu. Öyle durumlar oldu ki, 16 Ocak Perşembe günü ikinci vize sınavına giren bir öğrenci, eğer vize ala-

mazsa en geç 19 Ocak Pazartesi günü o dersin telafi sınavına girmek zorundaydı. Çünkü aynı dersin final sınavı ayın 20'sindeydi. Bu dönem içinde öğretim üyesi de sınav kağıtlarını okuyup değerlendirip sonuçları duyurmak,öğrenci bu sonuçlara göre yoğun çalışmasını sürdürmek durumundaydı.

Yaşananlar bu kadarla da kalmadı. Sağlık durumu nedeniyle ya da gözaltında tutulduğu için bir süre okula devam edemeyen öğrencilerin bir bölümü, gerek zaman yetersizliğinden gerekse de finallerin mazereti olmadığından kimi "vize" sınavlarına final sınavlarından sonra girdiler. Bu öğrencilerin kaçırdıkları ikinci vize sınavlarının mazeretlerine ve telafilerine girme hakları saklıydı, ancak zaman yoktu, finaller gelip çatmıştı. Dolayısıyla vize alınamayan dersten finale girildi. Ertesi gün o dersin vize sınavı vardı ve finalde geçer bir not alınsa bile, bir sonraki sınavda şanssızlık sonucu vize almaya yeter puanın tutturulamaması sözkonusuydu. Bu durumda öğrenci ne yapacaktı? Telafiye girebilecek miydi? Yıldan yıla, aydan aya, hatta günden güne değişen yönetmelikler bu karışıklığı nasıl açıklayabileceklerdi?

44. madde değişiklik önerisi bir bütündür ve geçerliliğini sürdürmektedir.

Yukarıda özetlenen ortamda; iki günde bir sınavın yapılması, vizelerde 40'ın başarı, 39'un başarısızlık anlamına gelmesi, bir öğretim üyesinin yarı yıl içinde sayısı altı bini bulan sınav kağıtlarını okuması vb. yöntemlerle belirlenen yaşama "akademik" sıfatını yakıştırmak olanaksız. Bu yaşam biçiminin adı, çağdaş anlamıyla üniversite eğitimide olamaz, bilimsellikle herhangi bir biçimde de bağdaştırılamaz. Bilim üretmek, meslek öğrenmek bir yana; giderek düşünmek, sağlıklı bir fiziksel, ruhsal yapıya sahip olabilmek olanaksızlaşır böyle bir "maraton" içerisinde. Nitekim bunun örnekleri öğrencisinden öğretim üyesine birçok YÖKzede de görülmekte, yaşanmaktadır.

YÖK'ün bir sorunlar yumağı olduğunu söylemiştik. 44. madde son değişiklikle birbirine daha da dolaştırılan bir düğüm halini aldı. Atılmalar sorunu, öğrenci derneklerinin gündemindeki birincil yerini koruyor. Bugünlerde fakültelerin duvarlarını, son çıkan aftan yararlanamayan yüzlerce öğrencinin adını içeren atılmalar listeleri "süslüyor". Doldur-boşalt mantığı sürüyor...

Öğrenci derneklerinin bu mantığa ve bu mantığın ürünü olan kıyıma karşı gerçekleştirdikleri kampanya, her anlamda, bundan sonra aynı konuda yapılması gereken çalışmalar için yolgöstericidir. 44. madde değişiklik önerisinde dile getirilen istemler bir bütündür ve düğümün koparılıp atılmasının tek yöntemidir. Bu maddenin öğrenci derneklerinin önerisi doğrultusunda değiştirilmesi, YÖK'ün en zayıf halkasını çürütecek ve bu çağ !ışı, hastalıklı, giderek de kendi içinde büyük bir çözümsüzlüğü yaşayan yapılanmanın, sonunu yaklaştıracaktır. Kuşkusuz bunu YÖK kurmayları da, iktidar da biliyor. Ancak demokratik öğrenci hareketinin 44. maddenin değiştirilmesi doğrultusunda attığı sağlıklı, bilinçli ve sonuç almaya yönelik adımların yaptırım gücü bu SON'un önlenemezliğini gözler önüne serecektir. Öğrenci derneklerine düşen, gerçekleştirdikleri başarılı kampanyanın ardını getirmek ve değişiklik önerilerinde ısrarlı olduklarını yeni kampanyalarla göstermektir.

Yumağın ucundaki ipten tutulmuştur. Gerisi çorap söküğü gibi gelecektir. ●

"Unutuş"

Bir dengi bağlamadan bir dengi çözüyoruz
İsimler kalıyor bazan bazan o da yok
Cezaevlerinde kalıyor mektuplarımız
Bir dengi bağlamadan bir dengi çözüyoruz

Kimisi uzaktan geliyor yaralı bilekleri
Kimisi günyüzü görmemiş kaç yıldır
Battaniye gönderiyoruz tecritte üşümesinler
Kimisi uzaktan geliyor yaralı bilekleri

Bir gömlekle gidiyorlar sırtlarında bir
eşofmanla
Götürüp götürecekleri bu kadar
Bir de alkış sesleri kulaklarında belki
Bir gömlekle gidiyorlar sırtlarında bir
eşofmanla

Bir dengi bağlamadan bir dengi çözüyoruz
Kimisi uzaktan geliyor yaralı bilekleri
Hiç bir şey bırakılmıyor arkada -ne garip
ne bir gömlek, ne bir ses, ne bir bakış
Bir şeyler unutulmalı, her an-bir şeyleri
unutmalı- kalıyor yalnızca geride yaralı bilekleri

●

Sokaklara fırlıyorum, cıgaram ıslanıyor
Nerde bırakmıştık en son yaşamayı- hiç bir
şey unutulmuyor
kötü aşk romanlarına benziyor her şey
öfkeyle patlıyorsun, durmadan patlıyorsun
ve hâlâ ne olacak diye içinde bir merak
ağır sular dökülüyor çıplak omuzbaşlarından
ve kimileyin çok önemli bir şeyi
unutabilmektir yaşamak...
Ve bileklerinden kan sızıyor incecik
Eğilip usulca dudaklarımı değdiriyorum
Yaşanan bir gün oluyor dudaklarım
Unutmak istiyor muyum?

Yeryüzü bir defterdir diyor biri, acılarımızı
yazan
ve ne zaman
sallanırsa bil-
silmeye çalışıyordur belleğini biri kuytuda

ve ard arda geliyor her deprem
Oysa Çınaraltına gitmek istiyorum daha
seninle -yaşını unutmuş
bir garson görmek istiyorum,
Ankara'nın sinemalarını
usulca içmek Galata köprüsünde yıkılmadan
gölgelerimizi evde unutmak istiyorum
bir engel çıkacak korkuyorum-İstanbul
yıkılabilir

ard arda patlıyor her deprem
sessizliğe katlanamıyorum artık, gürültüden
nefret ediyorum
yeryüzü diyorlar bir yeryüzü-neye uğradım
bilmiyorum
ölsem diyemiyorum; ölsem, ölsem, ölsem...

Ve günahı çok, sevabı yoktu
İki korkunç yuvarlaktı gözleri, dağa gömülmüş
birer uçurumdu
En yalan, en doğru, en korkak, en cesur
sorumdu
Unutmak istiyor muyum?
"Zaman kanıtlayacaktır bütün inançsızlara"
İki günde ne kadar çok adım oluyor,
inanamıyorum
Binlerce yüzüm mü var, görmediğim;
gördükleri?
Eğilip öpüyorsun ya beni, hangi yüzümden
Adımı söylüyorsun, hangi adımı?
Ne zaman öpsen bulutların beni öptüğüne
inanıyorum
ve dehşetli seviyorum Çınaraltını
Ceplerinden çıkarıp ODTÜ'yü, SBF'yi
sayıyorlar avucuma.
Emeksiz'in heykelini söküp atmışlar en son
Beyazıt'a doğru yürüyelim diyorum, Taksim'e
Yerden kaldırdığım bir çınar yaprağı -hepsi o
Cağaloğlunda mı olur, Şişlide mi, adı
bilinmeyen bir semtte mi
Adımdan birini sana bağışlayacağım ey sokak,
yüzümden birini

Ne zaman çıkarıp saysalar avucuma
tükürüyorum ağız dolusu
yüzüm, gözüm kan
Sanki bütün Çınarlarına yazmışlar İstanbul'un
"Kanıtlayacaktır bütün inançsızlara zaman"

Ve yüzünü şafağa çevirdiğinde güneş
dört duvarın dışındaydı daha
telörgü, kelepçe, urgan ve sandalye yoktu
Çoktan sormuştu sorusunu, kimseler sormadan
Unutmak istiyor muyum?

Bir gül de unutur, unutmak erdemse eğer
ne SBF kalır geride, ne bu adlardan biri
Yıkılır koca çınar, bir yazar kahrolur
sular da bulanır, hainler sultan olur
"aşklar da biter dostluklar da
ve hazin bir hikayesi kalır" bu sularda
Bir gül de unutur, unutmak erdemse eğer
Unutulmayandır ki o
her taş mutlaka bir tırnağa değer

Ve biraz önce dudaklarını kanatırcasına ısıran
kalabalık bir caddede yalnız kalan
Sordu kendi kendine
Unutmak istiyor muyum?

Yeryüzüdür ve depremdir o
Bir sigarayı bir kibritle yakmayı özlemektir
kimileyin
Kimileyin armağan bir çakmakla
Bilen ve yenilendir o
Bir çınar yaprağıdır ince ve yeşil
Bir kavga gülü de olur, bir ihanet şarkısı da
Yeryüzüdür ve depremdir o
ne kaybolur fotoğraflarını yakmakla
ne unutmakla

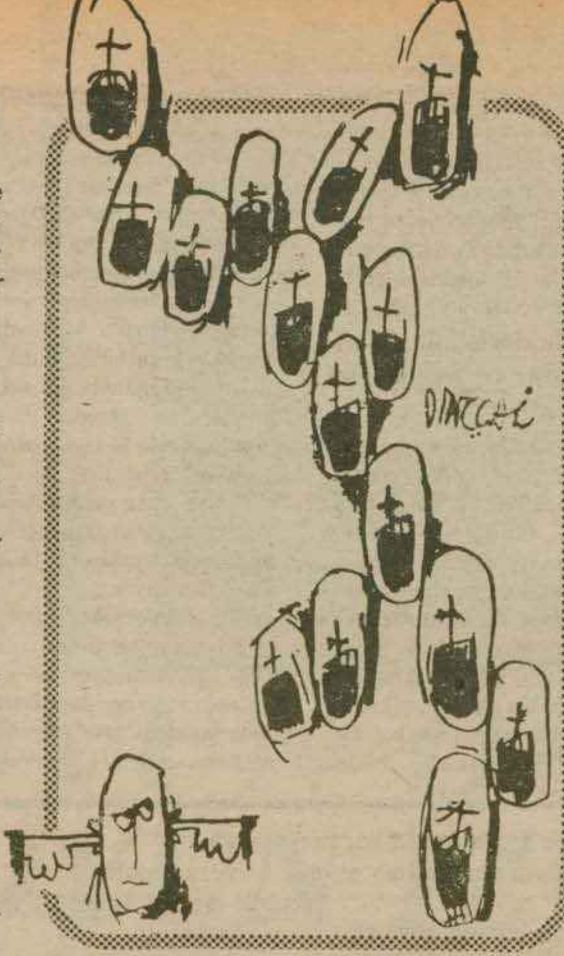
Hayır-Bu adları, bu yüzleri Çınaraltını
ne üniversitelerimdeki, ne yüzümdeki kanı
Evde bıraktığım gölgeleri, yarım bıraktığım
zamanı
Unutmak istiyor muyum?

●

Bir dengi bağlamadan bir dengi çözüyoruz
Kimisi uzaktan geliyor yaralı bilekleri
Hiç bir şey bırakılmıyor geride -ne garip
Ne bir gömlek, ne bir ses, ne bir bakış
Bir şeyler unutulmalı, her an -bir şeyleri
Unutmalı- Kalıyor yalnızca geride
yaralı bilekleri

Ayhan Yalçınkaya

SORGU ODALARI VE CEZAEVLERİ PARLAMENTONUN DENETİMİNE AÇILSIN

Yirmibirinci yüzyılın eşiğindeyiz. İnsanlık hızla yirmibirinci yüzyıla doğru ilerlerken, ülkemiz sona ermekte olan yüzyılın bilançosunun onur ve övünç hanesine yazılamayacak uygulamalara sahne oluyor. Gece yarıları evlerinden götürülen ve günlerce kendilerinden haber alınamayan, gözleri bağlı olarak, şişelerle, coplarla, elektrik manyetolarıyla, envai tür askılar ve soğuk duşlarla sorgulanan insanlar. Tüm bu işlemlerin yapılabilmesi için özel aygıtlarla donatılmış "sorgucu"lardan başka kimsenin, egemenliği ulus adına kullanan milletvekillerinin bile giremediği, gizli sorgulama yerleri. Bir yanda işkenceye olanak tanımayan Anayasa, Yasa maddeleri, diğer yanda işkence yerlerinde duyulan insan çığlıkları. Ve geçmişin o ünlü kamplarının uygulamalarını aratmayan Diyarbakır, Adana Cezaevleri ve ötekileri... Ne yazık ki yirminci yüzyıl sonunda ülkemizden insanlığa yansıyan görüntüler bunlar.

Gelecek yüzyıla ülkemizden kalacak görüntüler bunlar olmamalıdır. Bu hem çağımıza, hem de ülkemiz insanlarına yapılmış çok büyük haksızlık olur. Çağına, insanlığa, kendisine saygı duyan, yurdunu seven herkes, ülkemizin üzerindeki işkence damgasını silmek, bu çirkin görüntüleri yok etmek için çaba göstermek zorundadır.

Elbetteki sözümüz işkenceden medet uman demokrasi karşıtlarına değildir. Sınıfsal ve politik çıkarlarını demokratikleşmenin engellemesinde görenlerin, politik geleceklerini ülkede korku ve yılgınlığın egemenliğini sürdürmesine bağlamış olanların işkenceye karşı tavır almasını beklemiyoruz. Sözümüz, işçilere, emekçilere, aydınlara, öğrencilere; sosyalistlere, sosyal demokratlara, demokratlara ve demokrasiden yana olduklarını söyleyen liberallere, kısaca çıkarları ve gönülleri demokratikleşmeden yana olan herkese. Demokratikleşmenin önündeki en büyük engeli, demokratik hak ve özgürlüklerimiz üzerindeki en büyük tehdidi oluşturan işkenceye karşı mücadele, çağımıza karşı sorumlu olmanın yanı sıra demokrasiden yana olmanın da yerine getirilmesi zorunlu bir gereğidir.

İşkenceye karşı mücadele bu güne dek işkencenin varlığını kanıtlama ve duyurma biçiminde yürütülmüştür. Bugün yapılması gerekense öncelikle konunun işkencenin varlığı-yokluğu tartışmalarının dışına taşırılmasıdır. Bu tartışmaların artık gereği kalmamıştır; her şey apaçık ortadadır. Tartışmalar işkencelerin önüne nasıl geçilebileceği noktasında yoğunlaştırılmalıdır. Bu konuda somut istemler ve hedefler belirlenmelidir.

İşkencecilere verilecek cezanın artırılması kimi zaman gündeme getirilen önlemlerden birisini oluşturmaktadır. Nitekim bugünlerde DSP tarafından TBMM'ye bu konuyu içeren bir yasa önerisi verilmiştir. Bu önlemi içeren yasa teklifinin TBMM'ye gelmesi kuşkusuz sevindirici ve yararlıdır. Ne ki bu önlemin tek başına yeterli olmayacağı açıktır. Hem yapılan işkencelerin iz bırakmaması, hem de sorgulamaların sorgulanan kişilerin gözleri bağlanarak yapılması işkencecilerin çoğunlukla yargı önüne çıkartılmasını engellemektedir. Bu nedenle cezaların arttırılmasının caydırıcı etkisinin çok fazla olması beklenmemelidir.

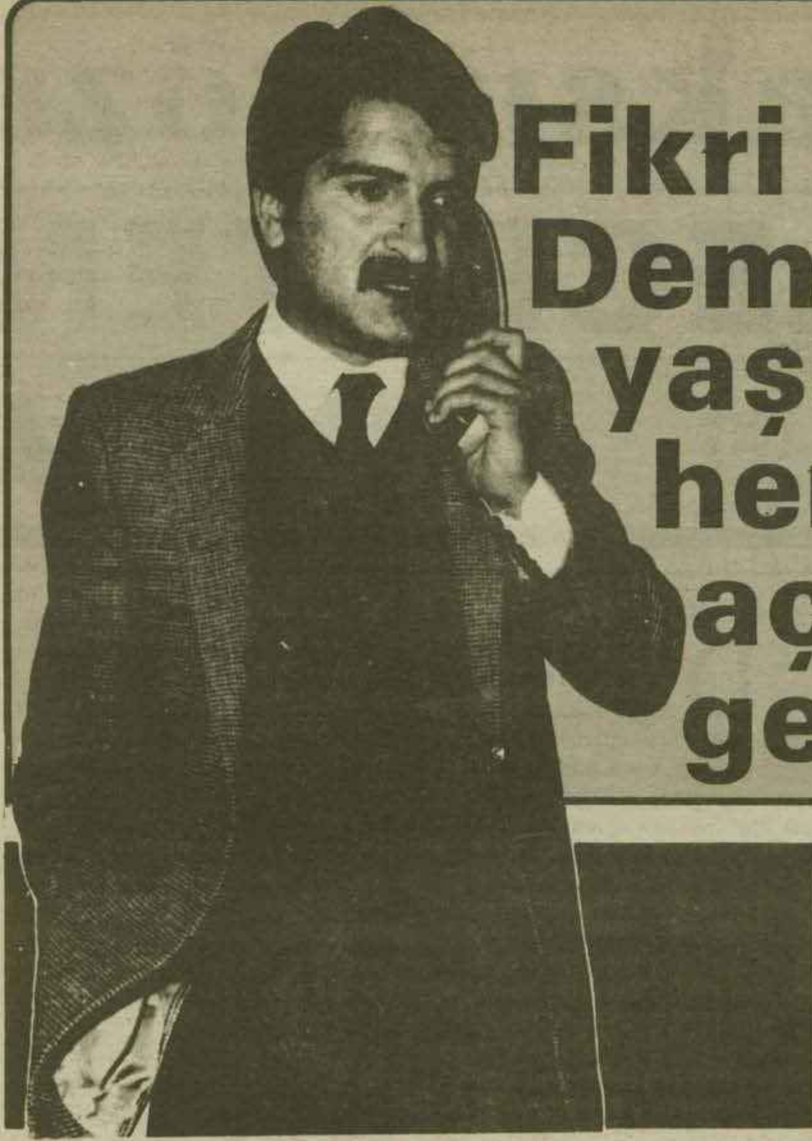
İşkenceyi engelleyecek en etkili yöntem, işkence yapılmasına olanak sağlayan sorgulama ortamını değiştirmektir. Ana muhalefet partisi genel sekreterinin bile içeri sokulmadığı, TBMM'nin, basın ve kamuoyunun denetimi dışında tutulan sorgulama yerlerinde elbetteki işkence engel tanımaz. Herşeyin kamuoyunun gözü önünde cereyan ettiği bir ortamda kimse işkence yapacak cesareti kendisinde bulamaz ve işkencecilere verilecek cezaların artırılması ancak böylesi bir ortamda anlamlı olur.

Sık sık yinelenen bir söz vardır. "Demokrasi, açıklık rejimidir, her şey kamu oyunun gözü önünde olur," denilir. Sorgulama yerlerinin bu kuraldan ayrık tutulmasını gerektirir hiç bir neden yoktur. Soruşturmaların gizli tutulması, sorgulamaların gizli yerlerde ve sorgulananların gözleri bağlanarak yapılmasını gerektirmez. Hem sorgulamanın gizliliğini hem de sorgulamanın kamuoyunun denetimine açık olmasını sağlayacak yollar bulunmaz değildir.

Demokrasilerde en yetkili organ olan parlementonun, sorgulama yerleri üzerinde denetiminin sağlanması, işkencecilere işkence yapacak ortam bırakmayacak en etkili ve en önemli yoldur. TBMM'nin tüm yürütme organlarını denetleme yetkisi olduğu gibi emniyet müdürlüklerini de denetleme yetkisi vardır. Anayasa'da yalnızca seçildikleri bölgenin değil bütün milletin temsilcisi oldukları belirtilen milletvekillerinin sorgulama yerlerinde inceleme yapmasını engelleyecek hiç bir hüküm bulunmamaktadır. Parlamentonun dışında, onunla aynı güçte ayrı bir erk görüntüsü veren sorgulama yerleri üzerinde parlamento denetiminin sağlanması, parlamentonun saygınlığının artmasına neden olacaktır.

İşkencenin önlenmesi bakımından önemli bir yol da, hazırlık soruşturması sırasında Avukatların zanlıların yanında bulunmasına olanak vermekten geçmektedir. Suçlanan kişilerin sorgulama yerlerinde yalnız kalmaması, işkence yapılmamasının en büyük güvencesidir. Avukatların da emniyet görevlileri gibi kamu hizmeti yapıyor olmaları, hazırlık soruşturmasına Avukatların katılmasının, soruşturmanın gizliliğini engelleyecek bir olgu olarak değerlendirilmesini engellemektedir.

Demokrasi güçleri işkenceye karşı mücadele edebilecek ve bu mücadeleden başarıyla çıkabilecek güçtedir. Yeter ki kararlı olunsun, mücadele hedefleri ve biçimleri somut olarak ortaya konsun. Biz işe; parlamentoda oluşturulacak bir heyetin ve basın mensuplarının Emniyet Müdürlüğü, siyasi şube ve Derin Araştırma Laboratuvarında inceleme yapması için tüm demokrasi yanlılarınca çağrı yapılarak başlanmasını öneriyoruz. Yirminci yüzyıl sonlarında ne yazık ki işkence ile insanlık onurunun mücadelesine sahne olmaktadır ülkemiz. Tüm demokrasi yanlılarını bu mücadelede insanlık onurunun savunucusu olmaya çağırıyoruz. Çünkü insanlık onurumuz işkenceyi ancak onu kıskançlıkla savunmamız halinde yenebilir. ●

Fikri Sağlar: Demokratik yaşam içinde herşeyin açık olması gerekiyor.

YARIN □ 80'li yılların gerçeğini tanımlayan olgulardan biri de işkence. Cezaevlerindeki, sorgu odalarındaki yaygın işkence uygulamaları iktidar tarafından yadsınırken, yine aynı iktidar tarafından işkence sonucu ölümlere ilişkin resmi açıklamalar yapılıyor, rakamlar veriliyor. "İşkence yok yalanı, her geçen gün ortaya çıkan yeni örneklerle sorumluların yüzüne vuruluyor. Doğu ve Güneydoğu'da yaşananlarsa baskı ve işkencenin bir başka yüzünü gösteriyor. Boşaltılan köyler, "kaçarken" vurulanlar, meydan dayakları, karakola dönüştürülen okullar, dayak sonucu ölümler... Ancak iktidar, yadsınamayacak şekilde belgelenmiş tüm bu olayları, bir yandan yadsırken diğer yandanda halka yönelik bu baskı politikasını uygulamayı sürdürdü, sürdürüyor.

Gelişmeleri kısaca özetledikten sonra, SHP'nin geçtiğimiz yılın son günlerinde Diyarbakır ve çevresinde yaptığı incelemelerden sözetmek istiyoruz. SHP böyle bir geziyi ne için düzenledi, gezi izlenimleriniz nelerdi, kısaca anlatır mısınız?

FİKRI SAĞLAR □ Diyarbakır gezimizi bütçe görüşmelerinin hemen akabinde gerçekleştirdik. Verdiğimiz insan hakları mücadelesi içinde, yoğun baskılar nedeniyle ilk el atacağımız yerlerden biri Diyarbakır olduğu için gezimizi bu çevreye yaptık. SHP demokrasiyi kurmak için varolan bir parti ve bir atılım içinde. İnsan haklarının, özgürlüklerinin hiç olmadığı bir bölgeye giderek başlamak istedik atılıma. Diyarbakırdaki insanlarımız ikinci sınıf yurttaş gözü ile görülüyordu, insanlar işkence ve baskı altında bulunuyorlardı, oraya devletin yalnızca askeri ve silahıyla gittiğini görüyorduk, orada devletin olma ögelerini yitirdiğini biliyorduk ve tüm bunları bir kez de yerinden bağırmak, duyurmak istedik. Daha sonra gelen haberlere göre de bir ölçüde baskının hafiflediğini, gezimizin bu anlamda etkili olduğunu öğrendik.

Bundan önceki hükümetlerde olduğu gibi bu hükümet de doğuyu geri kalmış ve ayrılmış bir gözle görüyor. oradaki insanların insanca yaşamarını sağlayacak her türlü girişim yapılmalıdır. Oradaki insanlar eğitilmek istiyor, televizyon izlemek istiyor, yol istiyor, kısaca insanca yaşamak istiyor. Sadece silahla gidip, yatırım diyerek cezaevleri, emniyet müdürlükleri veya lojmanları yapmak; insanca yaşamak isteyen kişilere, sen şusun busun diyerek işkence yapmak, baskı kurmak, cezaevlerinde çürütmek... bu olacak iş değil, Yeni bir olay daha var orada; devlet herşeyden önce bölücülük yapıyor, korucular adı altında yetki verdiği birtakım silahlı insanlar aracılığıyla bölücülüğe devam ediyor. Muhtarların bireysel çıkarlarını gözeterek seçtikleri bu insanlar, çok etkili bir güç halıne gelmiş halk üzerinde. Korucular çıkarlarıdoğrultusundanasımlarını veya menfaatlerine karşı gelen kişileri devlet adına rahatlıkla öldürebiliyorlar; kimse de hesap sormuyor. Yani devletin disiplinli kolluk güçleri dışında insanlara zulmetmek için yeni bir güç oluşturulmuş. Ve orada olmayan barış, böylece bir kez de bu yolla yıkılıyor. Diyarbakır gezisini kısaca böyle özetleyebilirim. Geziyle ilgili sonuç olarak diyebilirim ki, daha önceki gezi izlenimlerimizle kıyasladığımızda doğuda çok fazla bir değişme yok...

YARIN □ Sayın Sağlar, Öğrenci Derneklerine yönelik baskılar bugüne değin aralıksız sürdü, sürüyor. Tüzüklerinin yasalara aykırı uygulamalarla geri çevrilmesinden kurucu, üye ve yöneticilerinin haksız gözaltı ve işkenceye uğramalarına dek uzanan baskılar geçtiğimiz Aralık ayından bu yana yoğunlaştı. Sizin aynı günlerde Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne giderek sorgu odalarını görmek için yaptığınız girişim işkencenin araştırılması olayına yeni bir boyut kazandırdı. Bu girişiminizi, cezaevleri ve karakolların milletvekillerinin denetimini açılması için TBMM'ye yaptığınız başvuruyla sürdürdünüz. Ve başvuru, TBMM'nin bu amaçla bir komisyon oluşturulacağını açıklamasıyla kabul edildi. Sözkonusu gelişmeler işkence gerçeğini nasıl etkileyecek sizce?

FİKRİ SAĞLAR □ Uzun bir mücadeleden sonra, karakolların, nezarethanelerin ve cezaevlerinin milletvekillerincedenetlenmesi, gezilmesi konusunda bir neticeye varabildik. Adalet Bakanına ve Meclis Başkanına yaptığımız müracaatlar netice verdi. Öyle sanıyorum ki, Şubat ayı ortasında bir komisyon kurulacak, cezaevleri, karakollar, nezarethaneler gezilecek, denetlenecek. Böylelikle insan haklarına karşı yapılan davranışlar yerinde görülecek, ortaya çıkacak. Sorgulama yerlerindeki işkencenin son bulması gerektiğini vurguluyorum. Bütün mücadelemiz böylesi insanlık dışı uygulamaların son bulması, en başta devletin bunun bir suç olduğunu, insanlık suçu olduğunu, hiçbir zaman mürüru zamana uğramayacağım, ne zaman olursa olsun bunun hesabının mutlaka verileceğini bilmesi gerekiyor.

Milletvekillerinin her an hangi karakola gideceği belli olmadığı sürece, öyle tahmin ediyorum ki belli bir tedirginlik olacaktır. Bunun bir ölçüde etkili olacağını tahmin ediyorum. Milletvekilleri olaylarla karşı karşıya gelirlerse gerek iktidarın gerekse yapanların aldığı, girdiği durumu düşünebiliyoruz. Karakolların, nezarethanelerin ve cezaevlerinin koşullarının iyileştirilmesi yolunda da adımlar atılacak, yerinde görülecek, düşünceler ortaya konulacak ve önlemler alınacak. Ben o açıdan böyle bir girişimin, tam olmamakla birlikte, faydalı olacağını zannediyorum. Mücadele de bunun için bir adım olacaktır. Bu adımlar daha da sıklaşırsa, insanlık dışı olan bu uygulamalar mutlaka ortadan kalkacaktır.

Demokratik yaşam içinde herşeyin açıklık içinde olması gerekiyor. Bu ortaya konulacaktır, açılacaktır. Yani açıklığın hiç olmazsa bir penceresini biz açacağız.

YARIN □ Teşekkür ederiz sayın Sağlar...

Sadece silahla gidip, yatırım diyerek cezaevleri, emniyet müdürlükleri veya lojmanları yapmak; insanca yaşamak isteyen kişilere 'sen şusun', 'busun' diyerek işkence yapmak, baskı kurmak, cezaevlerinde çürütmek... bu olacak iş değil.

haksız göza

GELECEKTEN

OPERA

SBF-ÖD üyesi Vahit Kaniğ: "Öğrenci derneklerinin kazandığı meşruiyetten rahatsızlık duyuluyor..."

YARIN □ Yükselen demokratik öğrenci hareketini, kamuoyu gözünde gayrimeşru gösterme, yasadışı zeminlere çekme, bu mücadele içindeki etkin kişiler, giderek kitleleri pasifize etme, yıldırma çabasının bir parçası olarak düzenlenen operasyon çerçevesinde sekiz gün gözaltı, yirmibeş gün tutukluluk yaşadınız. Nasıl gözaltına alındığınızı anlatır mısını? Hakkınızda savcılık tarafından verilmiş yakalama emri var mıydı, alındıktan sonra nereye götürüldünüz?

VAHİT KANİĞ ■ 22 Aralık Pazartesi günü, sınav bitiminde sınıfa giren emniyet görevlilerince alınıp, sivil bir oto ile "DAL" diye nitelendirildiğini daha sonra öğrendiğim bir yere götürüldüm. Hakkımda (sanıyorum diğer arkadaşlarım hakkında da) savcılık tarafından yapılmış herhangi bir ifade verme çağrısı, tutuklama gözaltına alma istemi yoktu, olsaydı herhalde bize gösterilirdi.

YARIN □ Sizi gözaltına alma gerekçelerini açıkladılar mı?

VAHİT KANİĞ ■ Ben SBF Öğrenci Derneği üyesiyim. Aynı zamanda Bölüm temsilcisi olarak etkinlik gösteriyorum. Oysa beni gözaltına alanlar, sürekli yasadışı etkinliklerden, örgüt üyesi olmaktan sözediyorlardı. Gözaltı süresi boyunca da, SBF-ÖD üyesi olarak yasaların bana hak olarak tanıdığı etkinlikleri, "malum ikna yöntemleri" ile bir suç gibi gösteren ifadeler yazmak zorunda bırakıldım, yazılanları imzaladım.

YARIN □ Yani sorgulama mekanizması, gerçek etkinliklerinizle değil de, varmış gibi gösterilmek istenen bazı olaylarla mı sizi itham etmeye yöneliyordu?

VAHİT KANİĞ ■ Evet. Ortada hiçbir kanıt yokken, Emniyet'e götürülüp "yasadışı örgüt üyesi" diye fişlendik, parmak izlerimiz alındı. İşlemlerin tamamlanmasına karşın DGM'ye birkaç gün bekletildikten sonra çıkarıldık.

YARIN □ Tutuklanmanız nasıl oldu? Nasıl tahliye edildiniz?

VAHİT KANİĞ ■ 30 Aralık Salı günü çıkarıldığımız DGM'de, hakkımda "gizli örgüt üyesi olduğuma dair ciddi emareler bulunduğu" gerekçesiyle tutuklanıp Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne sevkedildim. Tutukluluğumun ilk haftası içinde DGM'ye bir itiraz dilekçesi vermiştim. 25 gün sonra, bu dilekçedeki istemim kabul oldu. 23 Ocak Cuma akşamı ara tahliye ile çıktım. Daha önce, benim gibi gerekçesiz gözaltına alınıp, tutuklanan bir başka arkadaş da aynı şekilde ara tahliye ile salıverilmişti.

YARIN □ Tüm bunlardan sonra, henüz hakkınızda dava açılmadı. Peki siz, bu gözaltı, keyfi bekletmeler, işkence ve tutuklama kararı hakkında ne düşünüyorsunuz?

VAHİT KAĞIN ■ İlk sorunuzda getirdiğiniz saptamaya tümüyle katılıyorum. Yapılmak istenen, kişilerde, kitlelerde suçluluk psikozu oluşturmak ve öğrenci derneklerinin, gençlik dergilerinin toplumsal meşruiyetini yitirmesini sağlamaktır. Günümüzde demokratik öğrenci hareketinin yasallığın ötesinde kazandığı kamuoyu desteği ve meşruiyetten rahatsızlık duyuluyor.

YARIN □ Geçmiş olsun. Yanıtlarınız için teşekkür ederiz.

"Demircioğlu, 'bağımsızlık', 'NATO'ya hayır', '6. Filo Geri Dön' dedi. Bunlardan rahatsız olan güçler tarafından öldürüldü. Ölümünden sonra mücadelesi binlerce gence ışık tuttu. Kökleri Fikir Kulüpleri'ne dayanan öğrenci gençliğin yığınsal hareketi giderek daha baskıcı eylemlerle karşılaşırken öğrencilerin yurt ve dünya sorunlarıyla daha yakından ilgilenmelerinin önüne geçilememişti..."

Aradan 19 yıl geçti. Türkiye önce 12 Mart'ı, sonra 12 Eylül'ü yaşadı. Gerekçeleriyle, sonuçlarıyla 12 Eylül uzun bir sonbahar yaşattı bize. Gerekçelerinde vardık, sonuçlarında vardık. Cezaevlerinde, sorgu odalarında, YÖK mahkemelerinde vardık. İşkenceyi yaşadık, bize yöneltilen terörün suçlusu olduk. Sessizliğimizdi yeğlenen, depolitize olmamızdı. Erkenden yaşlanmamız istendi. Çünkü biz gençtik. Gençlik, dinamizm demekti... Gençlik, suskun olmamak demekti. Gençlik, gelecek demekti. Onlar hareketten de, sesten de korkuyorlardı. En çok da gelecekten.

17 Temmuz 1968'in üzerinden 19 yıl geçti. Eylül suskunluğuna hayır diyenler, önce üç-beş sonra beş-on olmuşlardı. Sonra yüzlerden, binlerden sözedilir olmuştu. Konuşmaktan yana, özgürlükten yana olanların, buna cesaret eden, "artık zamanıdır" di-

Gözaltına alınan gencin evinden 60 kitap alındı

İstanbul Haber Servisi — Önceki gün öğleden sonra polis tarafından okulundan götürülen İTÜ Makine Fakültesi öğrencisi ve okulun Öğrenci Derneği başkanı **Serhat Şimşek**'in evine dün geceyarısı giren siyasi polis, 60 kadar kitap ve çok sayıda dergiyi götürdü. Şimşek'in siyasi polis tarafından gözaltına alındığı kesinleşti.

Oğlunun gözaltına alındığını önceki gün akşam üzeri öğrenen **Ali Şimşek**, saat 22.30'da Siyasi Şube Müdürlüğü'nün Gayrettepe'deki binasına giderek oğlunu sordu. Polisler tarafından **"bizde yok"** sözleriyle yanıtlanan **Ali Şimşek**'e saat 01.00'e kadar başka yanıt verilmedi. Bu arada dört otomobille Göztepe Merdivenköy'de bulunan **Serhat Şimşek**'in evine giden sekiz sivil polis, evde arama yaptılar. Arama sırasında evde bulunan **Serhat Şimşek**'in ablaları **Dicle** ve **Diclehan Şimşek**, kardeşlerinin gözaltına alınma nedenini sorunca, **"Şüphe üzerine"** yanıtını aldılar. Arama sırasında **Serhat Şimşek** de eve getirildi, ancak kardeşleriyle konuşturulmadı. Polisin evden **Nâzım Hikmet**'in şiirleri, **Nikitin**'in **Ekonomi Politik** adlı kitabı gibi 60'a yakın kitabı, **Gün, Yarın, Öğrenci Postası** ve **Yürüyüş** dergilerinin evde bulunan tüm sayılarını da götürdükleri öğrenildi. **Dicle** ve **Diclehan Şimşek**, kardeşleri **Serhat Şimşek**'in eve getirildiğinde durumunun iyi olmadığını gördüklerini, yüzünde morluklarla karşılaştıklarını söylediler.

Serhat Şimşek önceki gün gözaltına alınmıştı.

İstanbul ve İzmir öğrenci dernekleri tarafından 4 Kasım 1986 tarihinde YÖK Yasasının 44. maddesinin değiştirilmesi istemiyle düzenlenen dilekçe yürüyüşüne katılan **Serhat Şimşek**, dilekçeleri TBMM Başkanı **Necmettin Karaduman**'a sunan üç kişilik kurulda yer almıştı. Öğrenci Postası adlı derginin sahibi olan **Serhat Şimşek**, 31 Aralık 1986 günü sekiz öğrenci tarafından düzenlenen açlık grevine de katılmıştı. Önceki gün sivil ve resmi polisler tarafından yapılan arama ve kimlik kontrolü sırasında götürülen **Serhat Şimşek**'in nerede ve hangi gerekçeyle gözaltında tutulduğu açıklanmadı.

Univers

800 kadar öğrenci dün gözaltına alınan üç arkadaşlarıyla ilgili olarak üzerinde "Baskılara ve işkenceye son" yazılı bir siyah çelengi İstanbul Üniversitesi kapısına astı. Protestoculardan da üçü gözaltına alındı.

İstanbul Haber Servisi –
tanbul Teknik Üniversitesi M
ne Fakültesi öğrencisi ve ay
kültenin öğrenci derneği b
nı **Serhat Şimşek** ile İst
Üniversitesi Basın Yayın Y
Okulu'ndan iki öğrencinin
altına alınmasını protesto
200 kadar öğrenci dün İs
Üniversitesi'nin ana kapıs
yah çelenk koydular. "**B**
işkenceye son" yazılı çele
gili olarak toplanan kalab
üç kişi gözaltına alındı.

Dört gün önce fakült
Serhat Şimşek ve iki öğ
polisçe alınıp götürülme
testo eden öğrenciler, ga
rolarına bıraktıkları ba
lamalarında, istemlerin
le getirişlerinde 1980
dönmekle suçlandıkları
ladılar.

Protestocu öğrencile
at 13.15'ten itibaren ün
nasının ana kapısı önü
meye başladılar. Kısa
200 kişilik bir kalabal
ran öğrenciler arasınd
saat tam 13.30'da üzer
kılara ve işkenceye s
küçük bir siyah çeleng
pıya astılar. Çelengin
rasında başlayan tekd
lu alkış öğrenciler tar
üç dakika kadar sür
arada herhangi bir
madı ve konuşma ya
kıştan sonra öğrenci
lümü Sahaflar Çarş
ise Vezneciler alt g
yat Fakültesi ve Ma
yönlerine üçer beşe
lar halinde dağıldı

Bu arada üniver
bir minibüsle 8-10
vik kuvvet ekibi il

6

tına son!..

KORKANLARIN

SYONU

yenlerin sayısı artmıştı. Aralarında gençler de vardı bu binlerin. YÖK'e hayır, örgütlenme özgürlüğüne evet", "özerk-demokratik üniversite" diyen öğrenciler vardı. Yetmişi aşkın öğrenci derneğini inançlı, inatçı bir çabayla kuran, tek tip insanlar olarak yetişmeye, depolitizasyona, baskılara karşı duran öğrenciler...

Ve ne zaman bu öğrencilerin sesleri, birer birer değil, öz örgütleri olan dernekler aracılığıyla ve geniş bir kitlenin ortak sesi olarak çıkmaya başladı, gelecekten korkan güçler baskıyı şiddete, gözaltına, tutuklamaya, işkenceye dönüştürdüler. Son üç aylık dönemde onlarca öğrenci derneği kurucusu, yöneticisi, üyesi gözaltına alındı, dayak yedi, küfür işitti, elektrik, soğuk su neymiş öğrendi. Nice öğrenciye polislik teklifleri yapıldı, nicesi tehdit edildi. Emniyet'te günlerce tutulduktan sonra bir süre de hastanede kalmak zorunda olan öğrenciler oldu. Mehmet Öner, Vahit Kanığ gibi öğrenciler derneklerde etkin olmanın bedelini, haksız gözaltına eklenen haksız tutukluluk günleriyle ödediler. Operasyonlar yapıldı, fakültelerde korku havası estirildi. Öğrenci derneklerinden, gençlik dergilerinden uzak tutulmaya çalışıldı gençlik. En yasal etkinlikleri yasadışı gösterme çabasına düşüldü.

Öğrenci derneklerinin yayın organı, demokratik öğrenci hareketinin güçlü sesi ÖĞRENCİ POSTASI dergisi de yoğun biçimde payını aldı bu haksızlıklar zincirinden. Derginin yazıişleri müdürü, yazar ve çalışanlarının birçoğu gözaltında tutuldular günlerce. En yasal haklarını en yasal yollardan arayan, onurlu bir mücadele, öğrenci hareketi içinde birleştirici bir çaba veren bu arkadaşlarımız yasadışı uygulamaların boyhedefi oldular. Son olarak da, Öğrenci Postası sahibi İTÜ Makina Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı Serhat Şimşek, 6 Ocak günü gözaltına alındı. Dernekleşme hareketinde etkin olarak yeralan, 44. madde kampanyası sırasında İstanbul'dan Ankara'ya yürüyerek gelen grup içinde olan ve Aralık ayı sonunda gözaltını ve işkenceyi protesto etmekiçin açlık grevi yapan Şimşek, dergimiz baskıya hazırlandığında halen gözaltındaydı. Emniyet'ten yapılan açıklamada Serhat Şimşek ve onun ardından gözaltına alınan beş öğrencinin gözaltı süresinin 31 Ocak'a kadar uzatılacağı bildirildi. Bu, üniversite öğrencilerinin hiçbir gerekçe gösterilmeksizin gözaltına alınmasını, gene hiçbir gerekçe göstermeksizin bir aya yaklaşan bir süreyle gözaltında tutulmasını resmi bir açıklamaya dönüştürebilmek demekti. Gözaltının nerede, hangi koşullar altında sürdüğüne ilişkin açıklama ise yapılmıyor. 7 Ocak günü polislerce evine getirilen Serhat Şimşek'in ablaları, kardeşlerini iyi görmediklerini, yüzünde morluklar olduğunu söylemişlerdi. O gün Serhat'ın "şüphe üzerine" alındığı açıklanmış ve gene şüphe üzerine olsa gerek, evinden 60 tane kitap ile, Gün, Yarın ve Öğrenci Postası dergileri götürülmüştü.

Evet, baskı şiddete dönüşüyor. Hiç eksilmeyen baskınınher an şiddet, işkenceye dönüşebileceğini kesintisiz bir tehdit gibi hissettirmek istiyorlar bize. Çünkü bizden, bizim haklı istemlerimizden korkuyorlar. En çok da gelecekten. Ancak şimdiye dek yapılanlar, açlık grevleri, imza kampanyaları, en yetkili makamlarla yapılan görüşmeler, son olarak da İstanbul'da düzenlenenbasıntoplantısı, çekilen yüzlerce telgraf, çelenk bırakma eylemi, Vali Ayaz'la yapılan görüşmeler bu haksız gözaltılara sessiz kalınmayacağını gösterdi. Baskılardan yılınmayacak, öğrenci dernekleri kitleselleşerek, güçlenerek sürdürecek varlığını, gençlik dergileri,öğrenci dergileri yayınını sürdürecek, "özerk-demokratik üniversite" hedefine giden yolda geri adım atılmadan yürünecek.

Demircioğlu'na ilişkin olarak yazımızın başında yeralan satırlar, Serhat Şimşek'in Öğrenci Postası'nın Temmuz 1986 sayısında yayımlanan yazısından alındı. Demircioğlu öldürüleli yıllar oldu. Gelecekten yana güçler üzerindeki baskılar sürüyor. "İşkence yok" yalanı, "demokrasi var" aldatmacası bu baskıların karanlığında yatsıyı beklemeden sönen mumlara benziyor. Ama gene de yürünüyor geleceğe doğru. Gelecek aydınlıktır.!

ÜNİVERSİTE KAPISINA SİYAH ÇELENK

İTÜ Makine Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı Serhat Şimşek ile İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu'ndan iki öğrencinin gözaltına alınması, geçtiğimiz ay Ankara'dayaşananabenzer bir operasyonun İstanbul'da başlatıldığını haber veriyordu. Üniversite öğrencileri haksız gözaltılara sessiz kalınmayacağını bir kez daha gösterdiler. 8 Ocak günü, 500 kişilik bir grup İstanbul Üniversitesi'nin ana kapısı önünde toplanarak, "Baskılara ve İşkenceye Son" yazılı bir siyah çelengi kapıya bıraktılar. Çelengin asılması sırasında başlayan tempolu alkış üç dakika kadar sürdürüldü. Bir süre sonra kalabalık beşer kişilik gruplar halinde dağıldı. Bu arada üniversite bahçesine sivil polisler doluşmuştu. Asılı olduğu yerde 15 dakika kalan çelenk sivil polis tarafından indirilirken çevik kuvvet ekibinden dört kişi Vezneciler ve Edebiyat Fakültesi yolunu keserek üç öğrenciyi alıp götürdüler.

Aynı gün, Serhat Şimşek'in ailesi ile öğrenci derneği temsilcilerinden oluşan bir grup SHP İstanbul İl Merkezi'nde basın toplantısı düzenleyerek "haksız gözaltı"nı kınadı.

... kapısına siyah çelenk

YAĞMURDA PROTESTO — Öğlen saatlerinden itibaren İstanbul Üniversitesi kapısında birikmeye başlayan öğrenciler, daha sonra üzerinde "Baskılara ve İşkenceye son" yazılı bir siyah çelengi kapıya bıraktılar. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

içinden 10 kadar sivil polis geldi. Asılı olduğu yerde yaklaşık 15 dakika kalan çelenk sivil polis tarafından indirilirken çevik kuvvet ekibinden dört polis Vezneciler ve Edebiyat Fakültesi yolunu keserek buradan üç öğrenciyi alıp götürdüler.

Protestocu öğrenciler, çelenk koyma eyleminin İstanbul'daki tüm öğrenci derneklerinin ortak kararı olduğunu bildirdiler. Bu arada, üç gün önce İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan bildiri dağıttığı gerekçesiyle alınarak emniyete götürülen **Salim Büyükkaya**'nın önceki akşam üzere serbest bırakıldığı öğrenildi.

İTÜ Öğrenci Derneği Başkanı ve Öğrenci Postası Dergisi Sahibi **Serhat Şimşek**'in ailesi ve çok sayıda öğrenci temsilcisi dün saat 15.00'te SHP İl Merkezi'nde, SHP İl Başkanı **Hasan Fehmi Güneş**'in karşı çıkmasına rağmen bir basın toplantısı düzenlediler. **Hasan Fehmi Güneş**, SHP İl Merkezi'nin holünde toplanan çok sayıda öğrencinin partiyi terk etmelerini isteyerek, **"Burayı kullanmayın SHP İl Başkanı olarak böyle bir basın toplantısından haberim yoktur. SHP, isteyenin istediği zaman basın toplantısı yapacağı bir yer değildir"** dedi.

Dört gün önce gözaltına alınan Serhat Şimşek adlı öğrencinin sahibi olduğu Öğrenci Postası adlı dergi, dün akşam 17.30 sıralarında polis tarafından arandı.

Derginin Cağaloğlu'ndaki bir handa bulunan bürosuna Serhat Şimşek'le birlikte gelen Siyasi Şube'ye bağlı sekiz polis, buldukları belge ve dergiler hakkında Şimşek'e sorular sordular.

Taner Gürel

portreler

Vatikan Holdingin Başı

Papa Jean Paul II

Venedik Kardinali Albind Luciani Papa Jean Paul I adıyla Vatikan Holdingin başına geçince ilk işi mali denetimi başlatmak olur. Ne ki Paul I saltanatının 33. gecesi hidayete erdirilip Tanrı katına yükseltilir. Kilisenin tarihine bakıldıkta, kulla kul, kulla para ilişkilerinde can alıcı bir sergilenimgöze çarpar.Katolik kilisesi için dünyevi işler çoğun ruhani işlerden önde gelir. Ortaçağın öyküsününü özü dünyevidir. vergilere karşı direnen köylüler, krallıklar, gelişen burjuvazi dünyevi gereksinimlerle başkaldırırlar. Sonunda Hz. İsa'da kullarını kırmamak için hem feodal hem de burjuva olarak çağı noktalar. Kilisenin devlet işlerinden eli ayağı bir parça çekilir. Vaftiz, düğün, doğum, ölüm gibi törenlerle uğraşır görünür. Afaroz ettiği filozoflara sarılır, burjuvaziyi kutsar, üretim ilişkilerinin, dinlerden beklentilerine göre İsa'yı seslendirir.

İsa'nın çağa uygun seslendirilişinde kimi kardinallerin ustalığı hemen göze çarpar. Bunlardan birisi Şikagolu Mercinkus'tur. Mercinkus adı kilise dedikoloğlarınca meraklı Papa Paul I'in tanrı katına yükseltilişinde açılan kapının anahtarıdır. Kardinalin Şikagolu oluşu her belanın ondan kaynaklanacağı izlenimini verir. Gerçi Mercinkus kulla kul, kulla Tanrı ilişkilerini doların günlük kuruna göre ayarlamaktadır. ama işte suç denecek bir açığı da yoktur. Kardinal Mercinkus'un uzmanlık alanı içinde sosyalist ülkelerde hırıstıyan muhalefetin katolik kilisesi içinde örgütlenmesi vardır. Mercinkus yaşı ilerledikçe dünyanın bir günah yuvasına dönmekte olduğunu görür. Günah çıkarmak için insanların kiliselere koşmasını beklemez, hizmetini kurumlara, kuruluşlara taşır. Kendisini P-2 locasının, Banker Calvi'nin,MafyadanSindona'nın günahlarını çıkarmaya adar. Paranın olduğu yerde günah, günahın olduğu yerde Kardinal Mercinkus görev alır. Banker Calvi doğru yolu bulsun diye yönetiminde bulunduğu Vatikan Bankası 'IOR'un Calvi'nin bankası Banco Ambrosiano ile ilişkilerini bir raya oturtur. Bununla yetinmez, Calvi'nin diğer kuruluşlarında da görev alır. Sam Amca'nıngerekli gördüğü ülke ve şirketlere kredi verir. Şanslı Luciano'nun arkadaşı Sindona ile Benco Privata'yı kurar P-2 Mason Locası şefi Licio Gelli ile kutsal kitap üzerine söyleşiler yapmak için sık sık bir araya gelirler. Midye kabuğu denli ufak Vatikan'daki bu ticari başarılar İtalyan hükümetini de artık ayıp olması havasında bir soruşturmaya sokar. Sorgulama başlar. İlkin soruşturmayı açan savcı öldürülür. Vatikan'ın hesaplarını merak eden 33 günlük Papa Paul I fani dünyaya veda eder. Ardından Calvi ve Sindona ölümün değişik biçimlerini tanırlar. P-2 locası şefi Galli tutuklu olduğu İsviçre'den kaçırılıp, izi silinir. Kardinal Mercinkus sağlık ve afiyetle, yeni bir Papa'nın seçim hazırlıkları içindedir.

Vatikan konseyi şarap ve ekmek seanslarına başlar. Bir kaç gün sonra Vatikan'ın bacasından süzülen duman yeni papayı haber verir. 450 yıllık gelenek yıkılmış Vatikan'a İtalyan olmayan bir papa gelmiştir.

Mercinkus'un gözlerinde zor işler beceren bir adamın ışıltısı görülür. Muhterem kardeşi Polonya Kardinalı Karol Wojtyla Papa Jean Paul II olarak Vatikan Holdingin başına geçer. Dünya yüzünden gülücük eksilmeyen papaya gözlerini dikerken, holdingin hesap denetiminde bir duraksama görülür. Polonya'lı Papa'nın yaşamı gazetelerde baş köşeyi tutar.

Polonya'lı Karol 1920 yılında Wadowice kasabasında doğar. Öğrencilik yılları yeteneğinin filizlendiği yıllardır. Yaşamı öğrenmek için atak ve öğrenme tutkusu sınırsızdır. Futbol, boks, kayak ve hiç eksilmeyen tiyatro tutkusu gençlik düşüncelerine yön vermektedir. Felsefe öğrenmek için üniversiteye başladığı yıl Almanlar Polonya'ya girerler. Karol eğitimini tamamlamak için bir yandan da bir kimyasal madde fabrikasında çalışmaktadır. Almanlar Polonya'yı bir cehenneme çevirirler. Din adamları, aydınlar, politikacılar bir gecede öldürülür. Tereblinka ve Auschwitz kampları doldurulur. Karol bu sırada anti-nazi etkinliklerde bulunan Rapsodi tiyatrosunda oyunculuk yapmaktadır. Gestapo kısa bir süre sonra işçi-öğrenci-oyuncu Karol'a gözlerini diker. Bir Alman askeri Karol ve arkadaşlarını toplantı yaparken yakalar. Almanca bilmeyen Karol ile Almancadan başka dil bilmeyen asker arasında Tanrı, sevgi, barış üzerine geçen konuşma Karol ve arkadaşlarının yaşamını kurtarır. Asker Karol'dan o denli etkilenmiştir ki bir ana kızı kurşuna dizmek istemez ve kendisi kurşuna dizilir. Gestapo'nun nefesini ensesinde duyumsayan Karol saklanır ve düşünür, Tanrı'ya hizmet için ne yapmalıyım? Kiliseye başvurur.

Karol'un arkadaşları, savaşın yarattığı çöküntü ve yıkımı gidermek için çalışan halk cephesi hükümetine karşı sabotajlar düzenlemektedirler. Karol arkadaşlarına da dua ve yardımlarını eksik etmez. 1946 yılında rahip olan Karol, Roma'ya ruhani eğitimini tamamlamak için gönderilir. İki yıl süren eğitimini felsefe ve ahlâk doktarası ile tamamlar. 9 dili konuşup yazmaktadır. Kilise bu yetenekli rahibini Krakow'a yakın bir kasabada görevlendirir. Papaz Karol, Andrzej Jawien kod adıyla şiirler, makaleler yazmaya başlar. Papaz Karol gençler ve işçiler arasında rejim muhalifi bir hareketi örgütlemek için çalışmaktadır. Üniversite'de ilahiyat üzerine dersler vermektedir. Rejimle kilise arasında ilişkiler giderek sertleşmektedir. Andrzej Jawien'in yazılarında siyasi özgürlük, vicdan özgürlüğü, sınırsız bilgi toplamak özgürlüğü yer almaktadır. Papaz'ın ataklığı, çalışkanlığı Papalığın gözünden kaçmaz. Krakow'a Wawel katedraline piskopos yardımcısı olur. Krakow nazi direnişinden kalan bir kilise örgütlülüğüne sahiptir. Karol için artık engeller kalkmıştır. Günü geldiğinde terfi etmektedir. 1962 yılında başrahip, 1964 yılında başpiskopos, 1967 yılında Kardinal olur. Sam Amca Tanrı'nın bu yetenekli evladı ile tanışmak ister. 1969 yılında Kardinal Karol'u elinden tutup Beyaz Saray'a muhterem kardeşi Mercinkus götürür. Beyaz Saray Karol'u hür dünya adına takdis eder. Başkan Kardinalin önünde günah çıkarır. Başkanın günahlarını anlatması Karol'a beyin açıklığı sağlar. Kardinal Karol tüm dünyadaki kardeşlerine mektupla Tanrı, sevgi, öte dünya üzerine görüşlerini yazar. Polonya muhalefetinin örgütlenmesi için eteklerini kaldırır. 1976 yılında Beyaz Saray Karol kardeşini özlediğini bildirir. Karol kardeş SamAmca'nıngünahlarını dinler ve Polonya'ya döner. KOR adlı rejim muhalifi örgüt başını kardinalin etekleri altından çıkarır. Kardinal Karol Isa adına, aile adına, sevgi adına KOR'un sözcülüğünü üstlenir. Tam o sırada Papa Paul I Tanrı katına yükseltilmiştir. Marcinkus Kardinal Karol'a gülümser. Bir kurgu gerçekleşmiştir. Sam Amca, Mercinkus, Şirket, KOR özledikleri fırsatı yakalamışlardır.

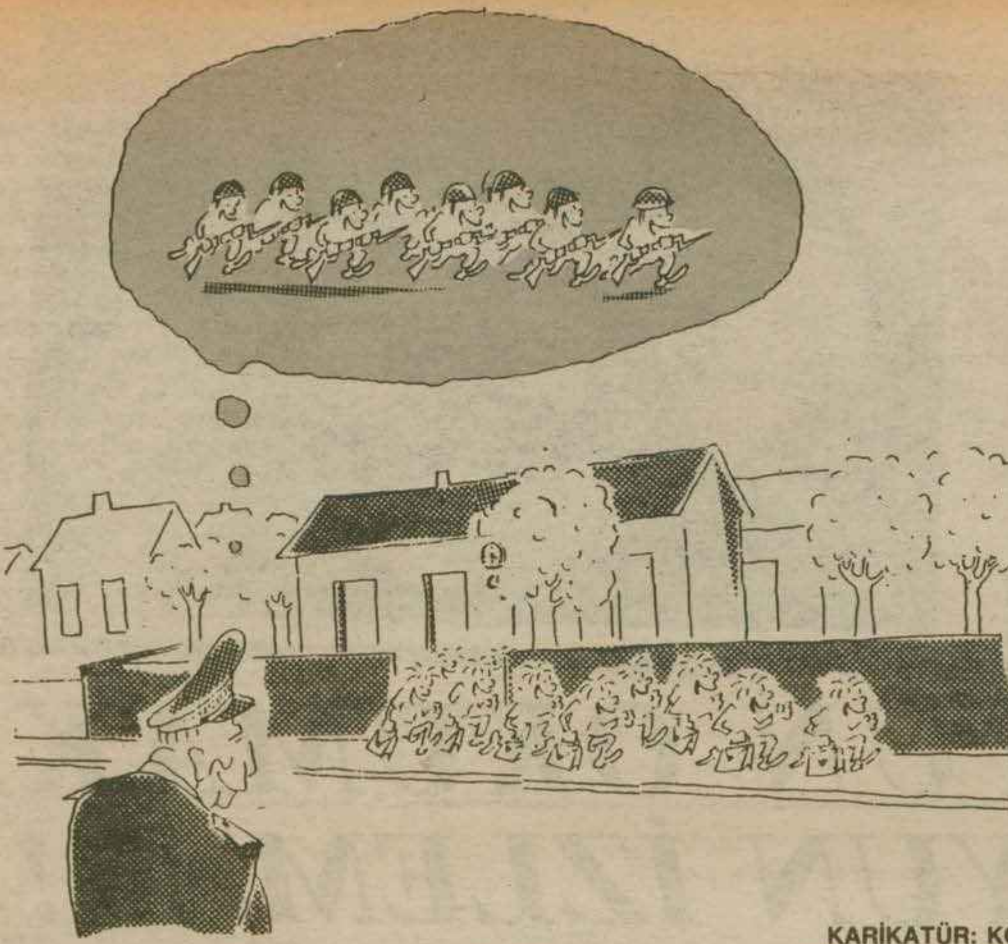
Karol Wajtyla, Papa Jean Paul II adıyla Vatikan Holdingin başına oturur oturmaz, yeni gelin gibi illede evim diye sızlanmaya başlar. Vatan kokusu Paul II'yi Polonya'ya sürükler. Paul II toprağı öptüğünde Polonya muhalefeti bayrağı açar. Katolik kilisesi burjuva ideolojisinin sözcüsü siyasi bir güç olarak alanlara çıkar.

Papa Jean Paul II direnişçi, şarkıcı, tiyatrocudur. Turne tutkusu her sanatçı gibi onunda yüreğini burkmaktadır. Ne ki Papa hangi ülkeye gitse bir kesimin başına felaketler gelmektedir. Papa Paul II Türkiye'ye geleceğini açıklar. Fakat ilkin papayı vuracak, ardından Hz. İsa olacak, sonra Papanın arkadaşı olacak Malatya'lı Hz. Ağca Papaya haber iletir. Elimi kana bulayacaksın, gelme, Papa dünyada Tanrı'ya en yakın adamdır, hayrın ve şerrin kimden geldiğini bilir. Türkiye'ye gelir toprağı öper. İzleyici kitle ile sanatcı arasındaki sıcaklığı sağlar, sevgi, barış ve adalet üzerine konuşur gider. Ağca papaya kızmıştır.

Papa, Polonya'da Dayanışma sendikalarının birbiri ardına kurulduğunu haber alır. Kırk yıla yakın sürdürülen savaşım yeni bir aşamaya gelmiştir. Kilise Polonya'lılara rejimi yıkın demektedir. Bırakın Polonya, Polonya kalsın showları başlar. Papa dualarıyla dayanışmacıları kutsar. Ne ki bu hengamede Papa Ağca'yı unutmuştur. Halkın arasında tiyatro tutkusunu doyurduğu bir gün Ağca'nın kim olduğunu anlar. İyileştikten sonra cezaevinde ziyaret ettiği Ağca'nın ilahi güçlerin adamı olduğuna inanır.

Papa turnesiz yaşayamaz olunca, ona bir ziyaret kataloğu çıkarırlar. Papa'nın gittiği ülkeler çoğunca 'bu yörede terör vardır' diye askeri karantinaya alınmış topraklardır. Papa program gereği, uçaktan inişinde toprağı öpmekte, en yakınında bulunan küçük bir çocuğun başını okşamakta, gülücükler dağıtarak, sevgi, sosyal adalet, Tanrı, ve mutluluktan söz etmektedir. Papa'nın turnelerinde, eski Papa'lardan Benedict XIV'ün yoksul halkı karşısında görünce şaşkınlıktan söylediklerini yalanlamak istercesine yaşamdan çeşitlemeler sunmaktadır.

Papa Benedict XIV seçildiği gün halkla tanışmak için San Pietro alanındaki locasına gelmiş. Karşısında toplanmış binlerce insanı görünce dudaklarından şaşkınlık sözleri dökülmüş: **Tanrım ne kadar çok insan! Bunlar nasıl oluyorda geçinip, yaşayabiliyorlar? Pişkin bir piskopos birbirlerini dolandırarak efendim** demiş. Papa başını üzüntüyle sallamış **anlıyorum** demiş. **Biz de hepsini dolandırıyoruz ya.**

KARİKATÜR: KONK

HERŞEYİN BAŞI DİSİPLİN!

Gürsel Sağlamöz

... disiplin nedir? Acaba, evdeki-okuldaki büyüklerin kendilerince doğru olduğunu sandıkları şeyleri çocuklarından istemesi olabilirmi? Yoksa bir takım asık suratlı yönetmeliklerin öğrenciye tehditler savurduğu kurallar dizisimidir? Bunlar disiplin olabilirmi?

1972'de yayınlanan "Ortadereceli okulların disiplin yönetmeliği"nin ikinci bölümü "disiplin suçları"na ayrılmıştır. Bu suçlardan bazıları şunlardır:

— Yalan söylemek

— Okulca yasaklanmış olan kıyafet ve tuvalette ısrar etmek.

— Verilen ödevleri yapmamak

— Okula özürsüz geç gelmek

— Derslerine çalışmamak, tembellikte ısrar etmek

— Öğrencinin elinde bulunması uygun olmayan kitap, dergi vb. yayın araç gereçlerini okula getirmek, arkadaşlarına göstermek veya vermek.

— Okulca yasaklanan yerlere gitmek

— Sigara içmek

— Kopya çekmek

— Okul içinde veya dışında iffete aykırı davranışta bulunduğu sabit olmak.

Sormak gerek; öyleyse disiplin nedir? Disiplin sözcüğünün anlamını durup düşündük mü hiç? Acaba o, evdeki-okuldaki büyüklerin kendilerince doğru olduğunu sandıkları şeyleri çocuklarından istemesi olabilir mi? Yoksa o, bir takım asık suratlı yönetmeliklerin öğrenciye tehditler savurduğu kurallar dizisi midir? Bunlar disiplin olabilir mi?

Onbeş yaşında bir gencin sigara içmesi gelişme çağındaki bedeni için zararlıdır ama suç mudur? Kesinlikle hayır. Keşke sigarayı hiç bir insan içmese. Ne var ki gençlerden bazıları böyle bir alışkanlığa sahipse bunun tepesine bir balyoz gibi inilmemelidir. Öğrencinin niye sigara içmeye yöneldiğini araştırmayan bir eğitimci gerçek bir eğitimci sayılamaz.

Disiplin başkalarının bize ne yapıp yapmayacağımız konusunda emir vermesi değil, neleri yapmayacağımıza karar verebilmemiz, kendimizi denetleyebilmemiz ve kendi eylemimizin sonuçlarını değerlendirebilmemizdir. Bizde disiplin, yasaklarla karıştırılmaktadır.

Öyleyse bir kimse sigara içmekle disiplinsiz olmaz, toplum içindeki eylemine bir biçim vermiş olur. Bu biçim, yalnızca sağlığa zararlıdır, suç değildir. Kaldı ki sigara içmenin yasak olduğu bütün yerlerde sigara içmek suç değil, kurallara aykırı sayılır. O kişinin sigarası söndürülür ve hiç bir disiplin kovuşturmasına uğratılmaz.

Yetişkinler, genci hep kendi dünyaları açısından algılarlar. Ama ya gençler? Gençlerin enerjileri sonunda, yapamadıkları şeylerden ötürü bir öfkeye dönüşür. Durun bakalım ne oluyor? Yönetmelikler hazır. Neydi senin suçun? Derslerine çalışmamak. Cezan ne olsun? Al sana dayak. Dayak disiplin yönetmeliğinde var mı? Yok. Hakkımı yönetmeliğe göre nasıl arayabilirim? Bilinmez. Niçin öğrencinin suç işleyebileceği düşünülüp ciddi ciddi yönetmelikler hazırlanır da, öğretmenin öğrenciye yönelik disiplin suçu işleyeceği düşünülmez? Hayır, büyükler haklıdır, sus ve otur. Gücün yetiyorsa sen de başkalarını döv. Altta kalanın canı çıksın. Ama buna yine de bir ceza düşünelim. 'Okul içinde arkadaşlarına sataşmak'tan hükümlüsün.

Bu hayali dramayı burda durduralım ve şöyle diyelim: İnsanın çevresindeki koşullar onu başka türlü olmaya zorluyor ve disiplincilerin tutumu birbirleriyle çelişiyorsa, disiplin, içi boş bir kural dizisi olup çıkıyorsa ne anlam taşır? Sigara içen bir öğretmenin sigara içmemeyi, dayakçı bir öğretmenin barışı ve kardeşliği, asık suratlı bir öğretmenin mutluluğu anlatmasının ne anlamı olur?

Sormak gerek her yanlış davranışın illa bir cezası mı bulunmalıdır?

Giyimin, saç traşının, geç gelmenin, okulca yasaklanan yerlere (ne demekse?) gitmenin, öğrenciye uygun olmayan kitap (ne demekse?) okumanın, tembelliğin, ödev yapmamanın illa kuralları ve cezası mı olmalıdır? Bu gibi durumları ve nedenlerini anlamaya çalışmak daha anlamlı ve eğitsel değil midir?

Gençler yaşamı henüz yeni tanıdıkları için bir takım davranış yanlışları içinde olabilirler, bazı yanlışları yaptıkları doğrudur. Peki ya siz "bilenler" siz onlar için ne yapıyorsunuz? Ne yaptığınızı biliyoruz, disiplin yönetmeliğinden uygun bir ceza bulmakla meşgulsünüz.

Geç kaldığı için gerek evde gerek okulda bir sürü özür bulmak zorunda olan, ödev ve sınavları ertelemek için bahaneler uydurmak davranışı edinen genç yalan söylememe erdemini kavrayamaz. Çünkü dersler çocuğun davranışından fazla önemsenir.

Öte yandan öğrencinin sınavda bilemeyeceği Viyana kuşatmasının tarihi, böbreğin kesiti gibi bilgiler kopya çekmeyi zorluyorsa, orda öğrenme değil, yanlış öğrenme vardı. Kopya çekme ezberciliğin bir ürünüdür ve bir suç değil, eksik öğrenmedir. Bir formülü kafasında tutabilen öğrenci ile kağıda bakarak geçiren öğrenci arasında yalnızca bellek gücü farkı vardır, zeka farkı bulunmaz. Bunun için disiplin yönetmeliğinde bir cezaya değil, eğitimin ezbercilikten çıkarılmasına gerek vardır.

Öyleyse, disiplin, insanın kendi kendini denetleyebilme gücüdür. Disiplinli bir insan yasaklara uymayabilir, ama doğru davranışın gereklerini bilir ve ona uyar. Bunun için de eğitimin bilgi vermekten çok davranış eğitimini özgür ve yaratıcı bir insan yetiştirmeye yönelten yapıda oluşması gerektir.

Öğrencileri yönetime katmayı hedefleyen Haysiyet Divanı anlayışı, öğretmenlerin, öğrencilere not verebilmek için öğrencilerden bilgi aldığı işleyişten kurtarılmalıdır. Bırakın öğrenciler kendi kendilerini yönetmeyi öğrensin. Görülecektir ki onlar, yalan söylemeye, sigara içmeye, giysi kurallarını koymaya yönelik anlamsız cezaları hemen yürürlükten kaldıracaklardır. Çünkü gerçekten gereksizdirler. O davranışları zorlayan dış koşullar varolduğu sürece ceza etkili bir yöntem olamaz.

Eğitimciler, öğrencileri suçlular gibi görmekten vazgeçin!

Yöneticiler, ceza kavramlarıyla düşünmeyi bırakın!

OYUN OKUMAK, OYUN İZLEMEK!

Yılmaz Onay ile bir söyleşi

YARIN □ **Sayın Onay, geçtiğimiz ay içinde hemen hemen aynı günlerde bir yandan dilimize kazandırdığınız iki oyun , Yarın Yayınları tiyatro dizisinin ilk kitabı olarak yayınlandı ("İki Oyun. RICHARD WAVERLY DAVASI — Rolf Schneider; SONUNCULAR — Maksim Gorki"). Öbür yandan, kendi yazdığınız ve daha önce kitap olarak yayınlanmış bulunan[1] BU ZAMLAR BANA KARŞI adlı "tersine kabere"nizi Ankara Sanat Tiyarosu'nda sahneye koydunuz. Bunlar üstüne söyleşmek istiyoruz sizinle. Dilerseniz önce kabare oyununuzdan başlayalım.**

BU ZAMLAR BANA KARŞI

Bu oyun, KDV'siyle, Fak Fuk Fon'uyla, enflasyonuyla, zamlarıyla çok güncel gibi görünüyor. Ama oyunda, Arif Bey'lerin, Mehveş Hanım'ların adları özel olsa da, örneğin zamları yapanların adları geçmiyor, holdinglerin adları özel değil. Yani KDV belki bugüne özgü bir terim ama, zam, başka adlar altında Timurlenk'den bu yana görünmekte. Burayı biraz açar mısınız?

YILMAZ ONAY □ Aslında Timurlenk de bir simge. Yani onun da somut tarihsel bir zaman ve kişilik olmaktan çok bir olgunun simgesi olarak algılanabilmesi için, Timurlek'i halk dilindeki anlatılış biçimleri içinde ve o mizaha, o fantaziye dayalı olarak işlemeye çalıştım. Zaten oyunun tiyatro tadı biraz bunu gerektiriyordu galiba -örneğin dekorda da genellemeye olanak verecek birkaç çizgi sınırlandı-. Dolayısıyla oyundaki birbirinden bağımsız bölümler, tipler ve bu bölümleri bağlayan şarkılar, danslar, hep aynı anda hem özel hem de genel olabilen yaşantı kesitleriyle, güldürülü fakat yerine göre yoğun duygulu, çelişkilerle dolu bir tablo sergileyebilmek amacıyla düzenlendi. Yaşantının kendisi de böyle değil mi? Gündelik ve yüzeysel gibi görünürken şaşırtıcı derinliklerle yüklü değil mi gerçeklik? Bugünüyle, dünüyle, yarınıyla, şurada, burada veya orada, hem çok özel, hem de benzeri toplumlar için çok genel!.. İsimler önemini yitirmez mi çoğu kez? Ama her isimde de hepimiz bir yanımızla var olduğumuzu görürüz.

YARIN □ **Evet, gerçekten de oyunun tipleri sıradan insanlar, kunduracılar, ev kadınları, memurlar, işçiler vb. Televizyonla uyutuldukları, magazinle avutuldukları söylenegelen insanlar. Ama bu oyunda insanların başka yönleri vurgulanıyor.Bu insanlar düşünmez görünürken koşullarından yola çıkarak yaşamlarını sorguluyorlar, toplumu sorguluyorlar, tarihi sorguluyorlar. Yani düşünmüyor görünüyorlar ama düşünüyorlar. Üstelik bu sorgulamaları bizi rahatsız etmiyor, kendiliğinden gelişiyor. Zorlama değil. Koşullar alternatifini üretiyor, diyebilir miyiz?**

YILMAZ ONAY □Oyun bunları dedirtiyorsa çok mutlu olurum. Çünkü söylediklerinizi tiyatro diline çevirdiğim zaman tam bizim amaçladığımız şeyleri kucakladığı görülüyor. Bakınız, "koşullar alternatifini üretiyor" tarzında dile getirdiğiniz yaşam gerçeği, toplumların diyalektiğinin ta kendisi değil mi? Demek ki oyunda, kof olmayan, içi boş olmayan eğlendiricilik yoluyla, acı tatlı her çeşit duyguyu yaratmak mümkün oluyor ve eleştirel tavrı, düşünsel aktiviteyi, makaleyle değil de sanat yoluyla sağlamanın temel araçları da, estetik zevk taşıyan eğlenme ile doğru yönelimler taşıyan yoğun duygu olsa gerek. Oyun bunları yaratabiliyorsa, seyircinin, sizin deyişinizle "kendiliğinden" ve bir "zorlama" olmaksızın hoşlanma içinde kendi algısıyla derindeki gerçekleri veya arkadaki genel ilintileri farketmesi sağlanıyor, demektir. Yanılıyor muyum?

YARIN □ **Hayır hayır, benim de söylemek istediğim buydu. Çok çeşitli kesimlerden çok çeşitli durumları yaşayan insanlar sergilemişsiniz. Dahası, şiir kitaplarını saklayan baba, oğlunun ya da kızının, kocasının işkence görmesinden korkan anne, toto'dan veya Milli Piyango'dan ikramiye çıkmadığı için ölmüş değil ama bunlara karşı çıktığı için öldürülmüş insanlar da var ve güldürü-duygu dengesi içinde hiç göze batmadan sahneleniyor bunlar. Kimi yapıtlarda değinilmesinden bile özenle kaçınıldığını izlediğimiz böyle insanlar bu oyunda hiç atlanmamış, üstelik dolaylı anlatımlara da sığınılmamış. İnsan bir kez daha ister istemez bizden yazarlar oyun yazmalı diye düşünüyor.**

YILMAZ ONAY □Bizden yazarlar, derken, yerli yazarlar anlamında kullandınız bu deyimi herhalde. Kuşkusuz doğru. Kendi gerçeğimizi yabancı yazarların yazmasını beklemek olmaz. Ama yerli yazarlarımız içinde kendi gerçeğimizi yazmaktan çekinenler de olduğunu gene siz söylediniz az önce, çünkü o zaman oyunları ya hiç oynanmıyor, ya da en azından ödenekli tiyatroların repertuvarına girmiyor. Bunu ancak bizim gibi yazarlar göze alabiliyorlar. "Bizden" derken bütün bunları göze alarak gerçekliği tüm boyutlarıyla sahneye getirme yürekliliğindeki yazarları kastettiniz bu durumda. Böylesi daha doğru -ki bu çerçeveye dünya tiyatrosundan doğru dramaturji ve yorumla sahneye getirilen oyunlar da girmiş oluyor o zaman-. Kaldı ki, tiyatro sanatı, oyunun doğru yazılmasıyla da bitmiyor. Böyle oyunları sahneleme tutumunu ilke edinmiş ve böyle yazarların gelişmesine destek olmuş AST gibi bir tiyatro sayesinde gerçekleşmiştir bu oyun da. Yoksa -oyun okuma alışkanlığının da henüz yerleşmemiş olduğu ülkemizde- bu oyun da kitap sayfalarında kalabilirdi. Yayınlanmayabilirdi bile. Örneğin kitap halinde yayınlanmış üç oyunumla geçen yıl katıldığım bir oyun yarışmasında, hiç ödül almayan "Bu Zamlar Bana Karşı"daki "tiyatro" özelliğinin, oyunları okuyarak değerlendirmek durumunda kalındığı için anlaşılmadığı sonucuna vardım. Demek ki, "bizden" yazarların oyunları, ancak gene "bizden"olan tiyatrolar, oyuncular, müzikçiler, dansçılar, dekor-giysi plastikçileri ve ışık-efektçiler ile bütünleşince anlaşılabiliyor. Çünkü sahnede gerçekleşince, o daha önce metin üstünde farketmemiş olan dostların da sizin

duydular. Demek ki böyle oyunları ancak okuyarak tanıma ve tanıtma olanağı kalıyor. Oyun okuma alışkanlığının bizde de yerleşmesi gerek, diye düşünüyorum. Yoksa, en önemli antik Yunan yazarları olsun, Shakespeare, Goethe, Schiller, Lorca, Ibsen, Çehov, Brecht olsun, yalnız tiyatronun değil bütünüyle edebiyatın böylesine belirleyici temel taşları, nasıl dolaysızca tanınabilir ki? Tartışmalar nasıl sağlıklılık kazanabilir? Öte yandan, gerek ülkemizdeki, gerekse tüm dünyadaki günümüz yazarlarının "tersine" oyunları, sahnelenmede bu kadar çok engel çıkarıldıkça, yayınlanma ve okunma yolundan başka nasıl bilinip tartışılabilir? Üstelik, sanıyorum tiyatrocu olmasam da, birçok güzel tiyatro oyununu okumaktan, pek o kadar güzel olmayan düzyazı veya şiir tarzındaki yapıtlara oranla çok daha fazla zevk alırdım.

YARIN □ Haklısınız, Zaten "Yarın Yayınları" da bu nedenle kitabın arka kapağında "Okurlarımıza, oyun okumanın tadını da sunduğumuz inancıyla" demek ihtiyacını duymuş. Teşekkür ederiz. ●

(1) Yılmaz Onay. "Dört Oyun: Bu Zamlar Bana Karşı; Dev Masalı; Şarkılarımız Ölmesin". Hacan Yayınları. Ankara 1985

belirttiğiniz özellikleri onaylayacaklarına inanıyorum ben. Çünkü onlar da "bizden". Zaten, bir yandan, yazar yok, oyun yok tartışmaları sürerken bir yandan da -ödenekli tiyatroların kabul etmediği- kimi yazarları ve oyunları yok sayma yanılgısını anlıyamıyorum. Devletin AST'a yardımı kesmesi, bu tür yanılgılara karşı çok geniş bir bütünleşme sağladı. Üstelik, yardım kesilen oyunların, yalnız düşünce değil, tiyatro sanatsallığı açısından da daha güzel oyunlar olduğunu hem siz, hem de daha önce başka örnekler için çeşitli eleştimenlerimiz ve yazarlarımız belirttiler.

YARIN □ Gerçekten de, örneğin bu kabareniz, diyalogları, müziği, esprileriyle zevk içinde ve kolay izleniyor. Öte yandan, alternatif önerdiği için kalfasını bayıltıp bağlayan kunduracının ona "hain" derkenki içten öfkesine, televizyonun başından ayrılamayan aileye, ya da zamlardan "deliren" Arif Bey'e gülerken, gülmek ile "anlamak" arasındaki karşılıklı ilintiyi de yaşıyoruz.

YILMAZ ONAY □ Buna, duygulanmak ile anlamak arasındaki aynı ilintiyi de ekleyelim hemen. Çünkü bence çok önemli.

YARIN □ Evet. İşte bunlar, "Tersine Kabare" deyiminizi aklımıza getiriyor. Bu konuyu açar mısınız biraz?

YILMAZ ONAY □ Yalnızca oyunun sonundaki "Tersine Şarkısı"nın son dörtlüğü ile yanıt versem, ne dersiniz? Fazlasını oyunun kendisi söylemeli herhalde: "Kabare dediğin ne ki/Üç hikâye iki şarkı/Söylemiyorsa gerçeği/Yürü onun da tersine!"

YARIN □ Evet, gerçeği söylemekten kaçınan "kabare" de var, az önce belirttiğim gibi, çok dolaylı değinip söylediğiyle seyircide somut algılama süreçlerini yeterince yaratamayan kabare de var. Her neyse, daha fazlasını seyircinin yargısına bırakalım. Başka bir soru: Oyun oldukça kolay sahnelenebilecek özellikler taşıyor. Kadrosuyla, dekorlarıyla amatör tiyatroların kolayca sahneleyebilecekleri nitelikte. Bazı bölümleri siz de sahnelememişsiniz. Bu konuda söylemek istedikleriniz var mı?

YILMAZ ONAY □ Bildiğim kadarıyla oyunu birkaç amatör topluluk çalıştı ve çalışıyor galiba. Ayrıca Adana'daki Çağdaş Sanat Merkezi de profesyonel olarak sahneledi -ama yardım kesildiği için topluluk çalışmasını sürdüremiyor, diye duydum, üzüldüm-. Yalnız, kolaylık yanına ilişkin söyledikleriniz çok ilginç. Örneğin oyun yayınlandığında, birçok bölümü için, kabareye aykırı, dendi, hele tek kişilik anne sahnesi için, çok uzun, sıkıcı, kabarede böyle olmaz, oynanamaz, gibi öyle çok olumsuz şeyler söylendi ki, çok iyi niyetle yapılan bu dostça eleştirilerin aksini ancak uygulamayla kanıtlamak mümkün olabilirdi. Şimdi, bizim uygulamamızda, gerçekten rejisör için de oyuncu için de çok zor olan o sahne dahil, tüm sahnelerin "kolayca" oynanıyor görünmesi, tiyatro sanatımıza ilişkin pek çok şeyi kanıtlıyor herhalde. Kaldı ki, bu uygulamada biz bir tek "Tarih öğretmeni" sahnesini çıkardık, o da, zorlukla kolaylıkla ilgili değil, salt süre açısından. Oyunun iki saati geçmemesi gibi pratik bir zorunluluktan. Şimdi o tek kişilik anne sahnesinin en ilgi çeken sahnelerden biri olduğunu görmek beni mutlu ediyor.

İKİ OYUN. GORKİ ve SCHNEIDER

YARIN □ Bu kez kendi oyununuz olduğu için, değişiklik yapmanızdan dolayı eleştiri gelemez pek tabii. Şimdi yayınladığınız İki Oyun kitabına ilişkin bir iki sorumuz var. Daha önce "Bir Halk Düşmanı" ve "Mariana Pineda" oyunlarını da iki oyun olarak bir kitapta toplayıp yayınlamıştınız. Ama o oyunların her ikisi için de ayrıca dramaturji önerileri eklemiştiniz. "Bir Halk Düşmanı" nda bu tartışma konusu oldu. Şimdi yayınladığınız, "Richard Waverly Davası" (Rolf Schneider) ve "Sonuncular" (Maksim Gorki) oyunları için böyle öneriler yapmamışsınız..

YILMAZ ONAY □ Gerek yoktu. Çünkü "Sonuncular" oyununun yazarı M. Gorki zaten toplumcu gerçekçiliğin yaratıcısı ve hele bu oyunu, bence tiyatro yazarlığının çağımız için en etkili doğruları ve güzellikleri taşıyan bir örneği. Böyle bir oyunun kelimesini kımıldatma gereksinimi bir yana, her kelimenin tam hakkını vererek sahneleme özlemi duyarım ancak. "Richard Waverly Davası"nın yazarı Rolf Schneider de günümüzün toplumcu gerçekçi yazarlarından. Yani bu yazarlar, bizim göstereceğimiz dikkatleri günümüz açısından zaten bize de ulaşacak ustalıkta göstermişler. Ne kadar ilginçtir ki, Gorki'nin "Sonuncular" oyunu, batıda "açık politik mesajı" nedeniyle pek tutulmadığı için bizde de onun en az bilinen oyunlarından oluvermiş. Aynen Lorca'nın "Mariana Pineda" oyunu gibi. Geçtiğimiz yıl her iki yazarın da ölümlerinin otuzuncu yıldönümüydü. Bu oyunlarının hiç sözü edilmedi. Dahası, dünya barış yılı olarak ilan edilen geçtiğimiz yılda, en kapsamlı ve günümüz barış mücadelesine en etkili biçimde ışık tutacak nitelikler taşıdığına inandığım "Richard Waverly Davası" oyununun da (Metropol Tiyatrosu'nda "Hiroşima Texas" adıyla oynanan oyun) hiç üstünde durulmadı. Uygulama iyiydi kötüydü bu başka sorun, ama seyirciler benden özellikle oyunu yayınlamamı isteyecek kadar metne ilgi

Yollar Boyu Benim

Parçalanmış bir bütünün
Neresinde buldum bu haritayı
Haritada sevağla şehrin

Bir sabah birdenbire
Nerden bakıldığını bilmek
Ve kalkan tutmak gerekti
Gelen oklara

Çekip yeniden sevmek
Kağıtlara çizilmiş resimlerini dünyanın
Düşlerde içmek duru gümüş sulara yansıyan
Şarkılarını çocukların
Ve kuşatmak gerekti yaşamı içerden

Olur olmaz aşklar birdenbire
Olur bitmez kavgalar kendimle
Boğuştum kendimde
Kendime tuzaklarla

Şimdi yine yollar boyu benim
Şehirler derinliği sen
Her zaman bir sen olmuştur
Karanlık kapısını
Gidişlerimin dönüşlerimin
Gül oya çetrefili işleyen

Hiç başkalığı kalmadı
Kuytulara sığınmaktan
Sevgilere sığınmanın eğreti
Üstelik şehiriçi bir sevgi seninki
Bense hiç yakışmıyorum buralara

Acıyla tuğralanmış
Bu uzaklık çağrısı fermanla alnımda
Daha kaç adım gidebilirim
Şehrin küçük sokaklarında
Kaç adım

Bozan Yaman

NESNEL GERÇEĞİN YADSINMASI

Nedim Gürsel Yeni Roman'a acemice alkış tutarken, onu "aşırı gerçekçi" olarak duyuruyor.[12] (Gerçekçiliğin "aşırı"sı da neyse!)

Yeni Roman nesnel gerçeklikle iletişim kurmaktan bunca kaçınır, korkusunun asıl kaynağı olarak nesnel gerçekliği görürken, onu gerçekçi saymak olanaksızdır. Tekelci kapitalizm kişiliğin parçalanması sürecini getirirken, insanla nesnel gerçeklik arasındaki ilişkiyi kopartır, yabancılaşmayı bir karabasan gibi çökertir; Yeni Roman bu olgunun yanında saf tutar. nesnel gerçekliğin dışında kalmayı başarmakla yetinmeyip, bir de bu olguyu yüceltir.

Yeni Roman "kuşku çağının çağdaş insanı"nı arıyor; ileri kapitalist toplumun yıkıma uğrattığı yaşamı yeniden kurmak, geleceğe sahip çıkmak kaygısı yoktur onun. Burada Ernst Fischer'in Yeni Romancılara ilişkin saptamaları yerindedir: "... her türlü anlamdan yoksun ayrıntılar ve birbirine bağlı olmayan duyusal izlenimler öne sürer. Gazete haberlerinin başlıklarındaki uydurma gerçekleri bir yana iterken, bütün gerçeklere set çekmiş olur. Somut olan her şey erir; biçimler bulanık, belirsiz bir sis içinde ileri gitmeden, zamansız ve yönsüz "varlık"larını sürdürürler. Bildiğimiz aldatıcı dünyanın yerini, özel, ama daha gerçek olmayan bir dünya alır. Bundan amaç insanın belirsiz ve "zaman dışı" varlığını, zamansız bir karanlık içinde göstermektir. (...) Kendini bile bile anlayıştan yoksun kılan bir edebiyat, gerçekliğin belirleyici boyutundan da yoksun demektir. Bu edebiyatın özü olan gerçeksizlik kalıplaşmış aldatıcı dünyaya karşı bir başkaldırışın sonucu olabilir; oysa gerçekte bu, o dünyanın bir gölgesinden başka bir şey değildir."[13]

Yeni Roman nesnel gerçekliği sahte kabul ettiği için, **kendi gerçekliğini** sezgisel yollarla ürettiği ayrıntılarda bulur. Tek başına anlamsız olan ayrıntılar birbirine bağlandıkça anlam kazanacak sanılır ama, sonuçta kalanın bir hiç olduğu görülür. Tüm roman yükünü ayrıntılarla betimlemeye veren Yeni Romancılar, böylelikle ayrıntıların gercekliğin birebir karşılığı olduğunu abartılı biçimde savunarak, ayrıntıların ayrıntıları çoğalttığı derinliksiz bir düzlem üstünde, içerikten, zamandan ve mekandan yalıtlanmış bir anlayışa ulaştılar. Michel Butor, bıktırıcı ayrıntılarla süslü, had safhada bir dışsal betimleme sergilediği romanı **Değişme**'de bunun bir örneğini verir.[14]

Yeni Roman der ki: nesnel gerçek zaten vardır, öyleyse onunla bir alışverişim yok! Sözünün eridir; Yeni Romancılar romanın aksiyonunu nesnel gerçeğe ve kurgunun gerektireceği nedensellik ilişkilerine göre değil, yalnızca romancının bakış açısına, istemine, yaratıcılığına göre kurarlar. Yeni Roman'ın nesnel gerçeklikle kurduğu bu ilişki (ya da ilişkisizlik) ülkemizde de

YENİ ROMAN'IN TÜKENİŞİ II

Semih Acar

kimi romancılarda etkin izler bırakmıştır. Bizde Yeni Roman'ın tam karşılıkları bulunamasa da, onu güçlü biçimde anıştıran öykünmelere rastlıyoruz. Bilge Karasu, Güven Turan ve Hulki Aktunç'un romanları birer Yeni Roman öykünmesidirler; bunlara başka bir niteleme yapmak çok güçtür. Bakın Akşit Göktürk, Bilge Karasu'nun **Gece** romanına yazdığı "Sunuş"'da, bu romanı bir Yeni Roman örneği olarak nasıl sunuyor: "**Gece** belirli bir gerçekçiliğin, tek tanımla saptanabilecek bir insanlık durumunun dile getirildiği bir anlatı değil. Belli bir öykü, kişilikler, ya da nedensellik ilkesiyle işleyen bir olay örgüsü sunmuyor bize. Bunlara yönelik türden bir okur beklentisine karşı direniyor nerdeyse. Karşıtlık ile olumsuzluk, **Gece**'nin söyleminde baştan sona en belirgin iki nitelik. Neye karşıtlık? Günümüz yaşamının çekilmez akışı içinde, kurtulunmaz bir insan yazgısının olumsuzlanması mı söz konusu? Hayır? Buradaki karşıtlık ile olumsuzluk, **Gece**'nin yazın alanındaki geleneksel ölçütler ya da alışkanlıklarla bağdaştırılamaz özelliğinden doğan bir durum..."[15] "Sunuş"yazısı bir Yeni Roman örneğini, varoluşçulukla, yapısalcılıkla ilişkileri içinde, çeşitli yanlarıyla sergileyerek sürdürülür. **Gece**'nin kendisi de bir **antiroman** çabası olarak sunuş yazısına karşılık gelir.

Batıda Yeni Roman sahte bir karşı çıkışın ardında nasıl burjuva toplumunun onaylanmasına imza atmışsa, bizdeki geç kalmış ardılları da hep karanlığın ve karamsarlığın yücelticileri olmayı seçtiler. Tabi burada, ilerlemeye karşı ayak direten, politik savaşım sürecine getirdikleri sözde eleştirilerle sonuçta baskı ve karanlığı onaylayan, anlaşılma kaygısı gütmediklerı için kapalı bir anlatımı bilinçli bir seçim yapan her romancıyı Yeni Romancı sayma yanlışına da düşülmemelidir. Yalçın Küçük'ün **Küfür Romanları**'nda Ahmet Altan ve Latife Tekin'i Yeni Romancı olarak nitelemesi yerinde bir saptama olamıyor. Yazdıkları her şey olabilir ama, antiroman olamayan bu iki "12 Eylül romancısı"nın yukarda adlarını saydığımız Bilge Karasu, Güven Turan vb.'den belirgin biçimde ayrılan roman anlayışları vardır. Ahmet Altan ve Latife Tekin'i "Eylülist" yapan, ideolojik seçimlerinin gerici niteliğidir. Fakat yine de Latife Tekin'in **Sevgili Arsız Ölüm**'den **Gece Dersleri**'ne gelen çizgisinin Yeni Roman unsurlarını güçlü biçimde anıştırdığı söylenebilir. Psikolojik çözümlemeyi dışlayan, kişileri birer roman kişisi olmaktan uzak duran, yüzeysel betimlemelerle kimi ayrıntıları yakalamanın hazzıyla kurguya yer vermeyen öykülemesiyle, Latife Tekin Yeni Roman'a yakın düşmektedir.

Yeni Roman insan eyleminin "nelere kâdir" olduğunu hiç mi hiç görmeye yanaşmazken, ekonomik zorunluğun değiştirilemez belirleyiciliği karşısında büyülenmeyi yeğler. Yeni Roman, bir ekonomik yasanın sonucu olarak kendiliğinden, insanların bilinci dışında doğduğu için, meta fetişizmini insan bilincinde insansızlaştırır; insansızlaştırılan yasalar, Yeni Roman'ın karşısına da insanüstü bir güç olarak çıkar.

Nesnel gerçekliğin ışıklarına gözlerini kapamak sonuçta romanı ve -ne denli ardında koşuluyor görünülse desanatsal olanı ölgünleştirecektir. Gerçekliğin içsel ve dışsal ilişkileri bir romanın kurgusunu dokuyamıyorsa, romana ne gerek var! Yeni Roman bu noktadan antiromana varıyor. Gerçekliğe, onu **yaratma** güdüsüyle yaklaşmak ise, Yeni Roman'ın öznel idealist yanını belirginleştiriyor, pragmatizmle ve yeni-pozitivizmle akrabalığını açıklıyor.

NESNE-ÖZNE İLİŞKİSİ VE META FETİŞİZMİ'NİN SONUÇLARI

Yeni Roman için insan "nesneleşmiş" varlıktır. Çağımızın (ya da "kuşku çağı"nın) insanı ekonomik ve toplumsal baskının cenderesinde insanal bir varlık olmaktan çıkmış, derinliksiz bir yüzeye dönüşmüştür. İnsan kendisi değil, kendisini anlatan dışsal bir nesnedir artık. Bir nesne olarak insan ise, gerçekil bir varlık olmanın ötesinde, bir yanıyla da romancının varettiği bir "şey"dir, bir bilinemez varlıktır. Roman, çözümleyip birbirine bağlayacağı kişilere sahip değilse, yapılacak iş kaygan bir yüzeyde alabildiğine sınırsız bir romancı "yaratıcılığıyla", nesneyi anlatmaya çalışmak, kendisi olarak varolmayan nesneyi **yaratmaktır**.. Nesneler roman kahramanı olabilecek kişileri baskı altına alır, engeller, bireysel varoluşu tutsak eder. Böylece toplumsal ilişkilerin üstünde bir yere yerleştirilen nesneler, parçalanmış süreçler içinde, bölük pörçük ayrıntılarla, özerk belirleyiciler olarak roman içinde yeralırlar.

Bununla birlikte, Yeni Roman için nesnelere biçilen yük çok önemlidir. Nesnelerin kötücüllüğünden uzak duralım! İşte Yeni Roman'ın sloganlarından biri. Öyle ya, nesneler kör ve

duyusuz birer maddedirler, soğukturlar, yalnızca göründükleri gibidirler ama, toplumsal ilişkileri kışkırttıkları gibi, bireysel ilişkilerin de kaynağıdırlar. Yeni Roman çağdaş insana öylesine karşı durmaktadır ki, onu, içine soktuğu nesne kılıfı içinde bile görmeye dayanamamaktadır.

Yeni Roman nesneleri anlatır; tek boyutlu nesneleri ise, bir roman oluşturmaya yetmez.

Yeni Roman da kendince önemli (tek ve en gerçekçi!) bir roman akımı olarak, varlık nedenini ortaya koymak, kuramsal temellerini tartışmak zorundaydı. Yeni bir anlayışın sistemli bir akıma dönüşebilmesi için, bu kaçınılmaz olarak yapılmalıdır. Tekelci kapitalizmin (ya da "kuşku çağı"nın) insanı insanal özelliklerini yitirmiş, toplumsal ilişkiler içinde olmadığı gibi, bireysel davranış ya da tepkiler de gösteremez olmuş, şeyleşmiştir.

Lucien Goldmann, Marks'ın **meta fetişizmi** olgusuna dayanarak, Yeni Roman'a ciddi bir kuramsal onay arama çabasına girer. Kapitalist "üretim biçiminin belirleyici özelliği, "ekonomi"nin insanların istençleri dışında, onlara yabancı bir güç olarak işlemesidir. Üretim ve dağıtımı düzenleyen de pazar kurallarıdır. Böylece insanların birbirleriyle kurdukları ilişkiler, pazar için üretilen metaların kullanım değerlerinin değil değişim değerlerinin belirlediği, niceliksel ilişkilere dönüşür. Bu ilişkilerin özü bilinçlerde "toplumsal" yani "insanlararası" olmaktan çıkıp "şeyleşmiş", "şeylerin özellikleri"ne dönüşmüş biçimde yer almaya başlar."[16]

"Goldman, ileri sanayi toplumlarında "şeyleşme"nin doruğuna vardığı görüşünden yola çıkarak, Yeni Romanı çağımızın en gerçekçi yazın akımı olarak niteler. (...) Goldman bu "şeyleşme" olgusuyla, Alain Robbe-Grillet'nin romanlarındaki nesne betimlemelerinin, giderek insan bilincinin özerkleşmiş nesnelerle çevrilmeye başlamasının arasında türdeş bir ilişki kuruyor. Pazarda değişilen cansız nesneler insanın hem bireysel hem de toplumsal varlığını kuşatmış, onu kendi yasalarının kölesi durumuna getirmişlerdir. Örneğin **Le Voyeur**'daki ada halkı, işlenen cinayet karşısındaki edilgen davranışıyla, toplumsal bilincin yok olduğu, insanların birbirlerine uzak ve yabancı düştükleri bir toplumu simgeler.[17] **La Jalousie**'de, insan gerçekliğinin yerini alan nesneleri buluruz. Roman kahramanları bir kıskançlık olayını izleyen seyircilere dönüşmüş edilgen kişilerdir. Hiçbir bireysel davranış ya da insansal bir tepki göstermezler. Nesnelerin dışında, özerk duyarlıkları, kendi öz gerçeklikleri kalmamıştır artık."[18]

Goldman Marks'ın meta fetişizmi olgusundan yola çıkarak, yapısalcı çözümlemeyle, Yeni Roman'ın kuramsal temelini kısaca böyle oluşturuyor; Yeni Romancılar aynı olgunun süreği romanlar yazıyorlar. Gelin görün ki, kapitalist toplumda üretim ilişkilerinin sonucu olarak ortaya çıkan meta fetişizmi olgusunun yalnızca görünüşüyle yetinmeyip onun ardındaki oluşumları çözümleyince, Yeni Roman'ın kuramsal temelinin de dayanıksız olduğu ortaya çıkıyor.

Yeni Roman der ki: nesnel gerçek zaten vardır, öyleyse onunla bir alışverişim yok! Sözünün eridir: Yeni Romancılar romanın aksiyonunu nesnel gerçeğe ve kurgunun gerektireceği nedensellik ilişkilerine göre değil, yalnızca romancının bakış açısına, istemine, yaratıcılığına göre kurarlar. Yeni Roman'ın nesnel gerçeklikle kurduğu bu ilişki ülkemizde de kimi romancılarda etkin izler bırakmıştır. Bizde Yeni Roman'ın tam karşılıkları bulunamasa da, onu güçlü biçimde anıştıran öykünmelere rastlıyoruz.

Gerçekten de, "Toplumsal işbölümüyle birbirlerine bağlı ve üretim araçlarının özel mülkiyetiyle birbirinden tecrit edilmiş olan meta üreticilerinin üretim ilişkileri **nesneler arası ilişkiler** şekilde gün ışığına çıkar. insanlar arası ilişkiler nesneler arası ilişkiler biçimini alır ve nesneler toplumsal özellikler kazanır. (...) Ancak bu nesneler arası ilişkinin ardında **üretimde bulunan, çalışan insanların arasındaki ilişki** saklıdır. Nesneler, içlerinde maddeleşen insan emeğinin miktarı oranında birbirlerine karşı bazı tavır alırlar. Metaların eşitlenmesiyle özünde, bu metaları üreten insan emekleri eşitlenmiş olur."[19]

"Özel mülkiyete dayalı meta ilişkileri sürdüğü sürece, meta üreticisinin kaderi nesnelerin hareketiyle belirlenir. Fakat bu, nesnelerin tabiatında değil, burada analiz ettiğimiz **insanlar arası üretim ilişkileri sisteminin** tabiatından kaynaklanır. Ancak meta üreticisine bu durum, nesnelerin tabiatından ötürü oluyormuş, bizzat nesnelerin toplumsal özellikleri varmış gibi gözükür. Meta fetişizminin sübjektif yanı da buradadır."[20]

Meta fetişizminin tutsağı olan insan, Yeni Roman'da artık cansız nesnelere, nesneler arası ilişkilerin yeniden biçimlendirdiği şeylere dönüşür. Nesneler arası ilişkiler toplumsal ilişkilerin değiştiremeyeceği yasalar olarak kabul edildiği için de, insanlar insan olma özelliklerini artık yeniden kazanamayacakları, son kertede edilgen, istenildiği gibi biçimlendirilen mutlak bir şeyleşmeye mahkum duruma gelirler. Üstelik meta üretimi geliştikçe, yani yaşadığımız "kuşku çağı" içinde, metaın fetiş niteliği de yaygınlaşıp yoğunlaşır. Yeni Roman bu süreçte insan eyleminin "nelere kâdir" olduğunu hiç mi hiç görmeye yanaşmazken, ekonomik zorunluğun değiştirilemez belirleyiciliği karşısında büyülenmeyi yeğler. Yeni Roman, bir ekonomik yasanın sonucu olarak kendiliğinden, insanların bilinci dışında doğduğu için, meta fetişizmini insan bilincinde **insansızlaştırır**; insansızlaştırılan yasalar, Yeni Roman'ın karşısına da insanüstü bir güç olarak çıkar.[21]

Marks'ın diyalektik bir yöntem olarak soyutlamayla meta fetişizmini çözümlemesi, Yeni Roman ve savunucuları tarafından nedense gözden kaçırılır. Bu soyutlamayla, meta fetişizmi ve onun sonuçları olarak tartışılan, nesneler arası ilişkilerin insanlar arası ilişkilerin yerini alıp toplumsal özellikler kazandığı görüşüne varılırken, aynı ekonomik zorunluğun öbür yüzünde, nesneler arası ilişkilerin konusu olan insanın iradi eylemi, bu eylemin sonuçları ve etkinliği vardır. Şöyle ki: "Engels de, ekonomik ve sosyolojik kanunların kendiliğinden aksiyonun sonucundan "kör, zorba, kırıp dökücü...", "bize karşın, bize karşıt aksiyonda bulunan, "bize egemen olan" güçler olarak sözaçar ve bunları insanın alın yazısı üstünde hüküm süren **cadılarla** bir tutar. (cf. **Anti-Dühring**, ed. cit., p. 318-319). Böyle olmakla birlikte, tarihin maddeci görüşü, toplumların ve bireylerin yaşamına yüklenen bu "şeytansal" ve trajik yapıları "metafizik, doğalcı ya da doğaüstücü uydurmalara başvurmaksızın açıklar. Tarihsel maddecilik, bunları, sosyal yaşamın, sosyal gelişim sürecinin kendiliğindenlik karekterine büründüğü belirli tarihsel koşullar içinde girişilen insan eylemlerinin birbirine girişmesinin sonucu olarak açıklar. Demek oluyor ki tarihsel maddecilik, böylece, ekonomik ve sosyolojik kanunların aksiyonunda gözlenen kendiliğindenliğin hümanist bir yorumunu verir ve -giderek- bu kendiliğindenliği yenmenin olabilirliğini gösterir ve bunun hangi koşullar içinde olabileceğini belirtir.[22] Nitekim işçi sınıfı tarihsel eylemi boyunca, kapitalist meta üretiminin büyüttüğü toplumsal değerin düşürülmesi, toplumsal bakımdan zorunlu çalışma zamanının ya da belirli bir ürünün en büyük miktarının üretilmesi için harcanan ortalama çalışma zamanının düşürülmesi için savaşmıştır.

Yeni Roman'ın insan eyleminin etkinliği konusunda hiçbir görüş dile getirmemesi elbette anlaşılır oluyor. Toplumsal ilerleme için verilen savaşımın, yani insanın toplumsal etkinliğinin onun toplumsal varlığına dönüş sürecini başlatabileceğinin ve kapitalist toplum içinde de bu sürecin yaşanmakta olduğunun görülmesi, Yeni Roman'ın çıktığı noktada tükenmesi olacaktır. Yabancılaşmış, şeyleşmiş insan kendi özüne, doğal, insanal ve toplumsal özüne yabancılaşacak, toplumsal oluşumların dışına düşecektir. Böyle bir insan yanlış bilinçliliğin denizinde boğulmaktan kuşkusuz kurtulamaz. Ya da kendini yadsıma eylemini gerçekleştirmesinde itici güç olarak her zaman varolan ışığı görecek ve kendi insanal/toplumsal özüne kavuşmak için bilinçli bir etkinliğe girecek ve kurtulacaktır. İşte o zaman o insanın Yeni Roman'a gereksinmesi de ortadan kalkacaktır. Toplumsal insanın bu birikimini görmemek için herhalde ancak Yeni Roman'ın kör dünyası içinde olmak gerekiyor. İnsan geleceksiz değildir! Toplumsal ve ekonomik yasaların üstesinden gelecek olan insan etkinliği, çok boyutlu bir dünyanın da hazırlayıcısı olarak tarih sahnesinde vardır. Yeni Roman'ın **aldatıcı ideolojisi** bu gerçeğe gözlerini kapayarak kuramını oluşturageldi.[23]

* * *

Yeni Roman öznel idealizmin bir uzantısı ve kökenleri varoluşçulukta yeralan bir akım olarak, nesne ve özne (madde ve bilinç) ayrımını hiç dikkate almaya yanaşmaz. Nesnelere doğal, kırılmaz, bozulmaz, değişmez özellikler kazandırmanın yanında, bir de mutlak bir toplumsal özellik kazandırır. Bu onun öznel yanılgısıdır. Böyle olunca da, öznenin nesneden bağımsız olarak edilgenliği aşamayacağı açıktır; Yeni Roman için insan tekil bir varlık olarak yalnızca **hiç**'tir, Yeni Romancıların elinde bir yokoluşa sürüklenmeye çalışılır.

Nesne ve özne kapitalist üretim ilişkileri içinde birbirine karşıt konumlarda yer alacaklardır. Ne var ki, yabancılaşmanın etkilerine karşı savaşan insan etkinliği, kendi özünü yakalayıp toplumsallaştığı ölçüde nesne ve özne arasındaki karşıtlık da ortadan kalkacak, birbirine yaklaşıp birbirini etkiler konumlar içinde, toplumsal ilerlemenin dönüştürücü gücü durumuna geleceklerdir. Nesne ile öznenin karşıtlığını tümüyle ortadan kaldıracak olan toplumsal güçler, kaçınılmaz biçimde yine kapitalizmin acımasız öğütücülüğü içinde oluşacak, serpilecektir.[24]

Öznelci düşüncenin yeni arayış uğraklarından biri olarak Yeni Roman, ülkemizde özellikle yapısalcıların gözdesi oldu. Yenilikçi olsun da, ne olursa olsun! Enis Batur, "yenilikçi" olarak nitelediği Yeni Roman'ın en ilgi çekici yazarı olduğunu öne sürdüğü Michel Butor'dan sözederken, Michel Butor ile bir deneme içinde kendince bir yolculuğa çıkıyor; kendince bir metin çözümlemesinin kuşbakışında, ne Butor'un romanının toplumsal bağlamları ne bireysel ilişkilerin roman içindeki yeri ne de hatta kendi çözümlemesi içinde bile birey boyutu üstünde duruyor.[25] Ona göre Butor, "deneyselin sınırlarında bir dil yolcusu"; önemli olan bu! Çağdaş bir romancıyı, "Michel Butor'u, çağımız batı yazınlarının başta gelen yaratıcılarından biri kılan"[26] yalnızca bu mu? Çağdaş roman sanatı için ne denli yazıklansak yeridir!

Yeni Roman'ın dünya görüşünü Alain Robbe-Grillet şu sözlere indirgiyor: "Dünya ne anlamlıdır ne de saçma. O vardır yalnızca, işte o kadar."[27]

Biz bu sözü şöyle tersine çevirerek sonlayalım:

Dünya hem anlamlıdır, hem de akılcıl. O vardır ve değişmektedir.●

1. B. Suçkov, **Gerçekçiliğin Tarihi**, Çeviren: Aziz Çalışlar, Bilim Yayınları, Mayıs 1976, s. 267.
2. Bu sav asıl olarak G. Lukacs'a ait. G.Lukacs roman kuramının temelini oluştururken, "gerçekçiliği başlıcalıkla 18. ve 19. yüzyıldaki sanat deneyimleriyle sınırlı tutmuş ve zamanımızın devrimci ve demokratik sanatını açıkça küçümsemiş, kabul etmemişti". (Bkz. Aziz Çalışlar, **Gerçekçilik Estetiği**, De Yayınevi, Mart 1986, s. 17)
3. B. Suçkov, age, s. 265.
4. Enis Batur, **Şiir ve İdeoloji**, Derinlik Yayınları, Aralık 1979, s. 86.
5. Nathalie Sarraute, **Kuşku Çağı**, Çeviren: Bedia Kösemihal, Adam Yayınları, Şubat 1985, S. 11.
6. B. Suçkov, age, s. 266.
7. N. Sarraute, age, s. 42.
8. Avner Ziss, **Estetik** Çeviren: Yakup Şahan, De Yayınevi, Mart 1984, s. 83.
9. A. Ziss, age. s. 83.
10. N. Sarraute, age, s. 12
11. N. Sarraute, age, s. 12.
12. Nedim Gürsel, "Yazın Akımlarının Oluşumunda Toplumsal/İdeolojik Yapının Yeri", Türk Dili-Yazın Akımları Özel Sayısı, Ocak 1981, sayı: 349, s. 18.
13. Ernst Fischer, **Sanatın Gerekliliği**, Konuk Yayınları, Çeviren: Cevat Çapan, Ekim 1974, s. 286
14. Michel Butor, **Değişme**, Türkçesi: Mükerrem Akdeniz, De yayınları, Mart 1973.
15. Bilge Karasu, **Gece**, İletişim Yayınları, 1985, s. 7.
16. N. Gürsel'den aktararak, agy, s. 17.
17. Oysa E. Fischer aynı roman için şunları yazıyor: "Robbe-Grillet'nin Le Voyeur adlı romanı bu yöntemin (psikolojik süreçleri oluşumunu tamamladıktan sonra gözlemek) en iyi örneğidir; burada insanlar nesneler arasında nesneler gibidir, bir insanın öldürülmesi bir saatin satılmasından, cinayet bir martının çığlığından daha önemli değildir; bir olayla şaşırtıcı bir düş, bir tanığın yanıltıcı sözleri arasında bir ayrım yoktur; derinliği, değeri, ölçüsü olmayan bir gerçekliktir bu." (Bkz. E. Fischer, age, s. 284.
18. N. Gürsel, agy, s. 18.
19. **Ekonomi Politiğin Temelleri**, May Yayınları, Eylül 1976, s. 147.
20. Age, s. 148.
21. Oscar Lange, **Ekonomi Politik**, Çeviren: Muvaffak Şeref, May Yayınları, Mart 1975, s. 111.
22. O. Lange, age, s. 113.
23. Bkz. O. Lange, age, s. 377: "Aldatıcı ideolojiler, tarihsel gelişim sırasında çeşitli biçimlerde ortaya çıkar. Eski sosyal kuruluşlarda en genel biçimleri, din, folklor, çeşitli mitoloji türleri idi; modern zamanlarda metafizik felsefe öğretileri ya da sahte-bilimsel teoriler biçiminde ortaya çıkıyor. Bu ideolojilerin ortak çizgisi, sosyal ilişkileri ve ekonomik ve sosyolojik kanunları **fetişleştirmek**, bunların kaynaklarını somut ve tarihsel insan çabası çerçevesinin dışında aramaktır."
24. Yabancılaşmış insan ve insan emeği üstündeki etkileri ile nesne-özne karşıtlığı ve birliği sonusu için bkz. Karl Marx, **1844 Elyazmaları-Ekonomi Politik ve Felsefe**, Çeviren: Kenan Somer, Sol Yayınları, Temmuz 1976'da, "Yabancılaşma Kavramı" ve "Yabancılaşmış Emek" bölümleri.
25. E. Batur, age, s. 81-90.
26. E. Batur, age, s. 90.
27. N. Gürsel'den aktararak, agy, s. 18.

Nikaragua'dan YAZIN'a mektup...

TÜRKİYELİ SANATÇI ARKADAŞLAR

Bizler, Nikaragualı üç müzisyen, Nazım Hikmet'in:

Yaşamak
bir ağaç gibi
tek ve hür
ve bir orman gibi
kardeşcesine
bu hasret bizim!

düşüncelerini kendimize kılavuz edinerek, içinde bulunduğumuz savaş koşullarında, yeni Özgür Nikaragua'yı kurmaya çalışırken 'Kültür Cephesinde' sürdürdüğümüz çalışmalarımıza bir yeni boyut kazandırarak, başkentimiz Managua'da bir 'Halk Kültür Merkezi' kurmayı kararlaştırdık. Yurt dışında yaptığımız konserlerimizden, plak satışlarımızdan elde ettiğimiz gelirlerimizi bu amaç için kullanıyoruz.

Bu kültür merkezinde açacağımız kitabevine "Nazım Hikmet Kitabevi" adını vermeyi kararlaştırdık. Nazım Hikmet'in gerek kişi olarak, gerekse eserleriyle bizlere verdiği moralin yanısıra, uluslararası düşüncelerinin altını çizerek, bu merkezde ülkemiz sanatı ve sanatçılarıyla, diğer ülkelerden Nikaragua'ya gelen sanatçıların kaynaşmasını sağlamayı amaçladık.

Her türden yardıma gereksinimimiz var. Yardımlarınızı aşağıda sunduğumuz adrese ve konto numarasına yapabilirsiniz. Bize türkçe de yazabilirsiniz. Bunları yanıtlamaktan büyük mutluluk duyacağız.

William AGUDELO, Javier ALONSO, Lalo Eduardo OROZCO

Bağış konto numarası:
Ernesto CARDENAL
Parola: "Kulturzentrum"
Konto-No. 990 27 68
BLZ 330 500 00
Stadtsparkasse Wuppertal
Federal Almanya

Yazışma adresi:
Harmann SCHULZ
(Kültür Merkezi)
Föhren Str. 33-35
5600 Wuppertal-2
Fedaral Almanya

Suskun Kente Haykırmak

I.
Suskun bir kente haykırmak
aylardan, yıllardan beri
içimi dolduran tek duygu.
Ah bir başınalığım, yetmezliğim
sessiz çığlıkların koynunda
bağışlıyorum seni haykırışlarla.
Dayan dur
sen ağlama, suskun ve ötemeyen
kanadı kırık bir kuş ol gökyüzünde
bakışlarım gözlerine çarptıkça
yerlere dökülesim geliyor
suskun bir kente haykırmak istiyorum.

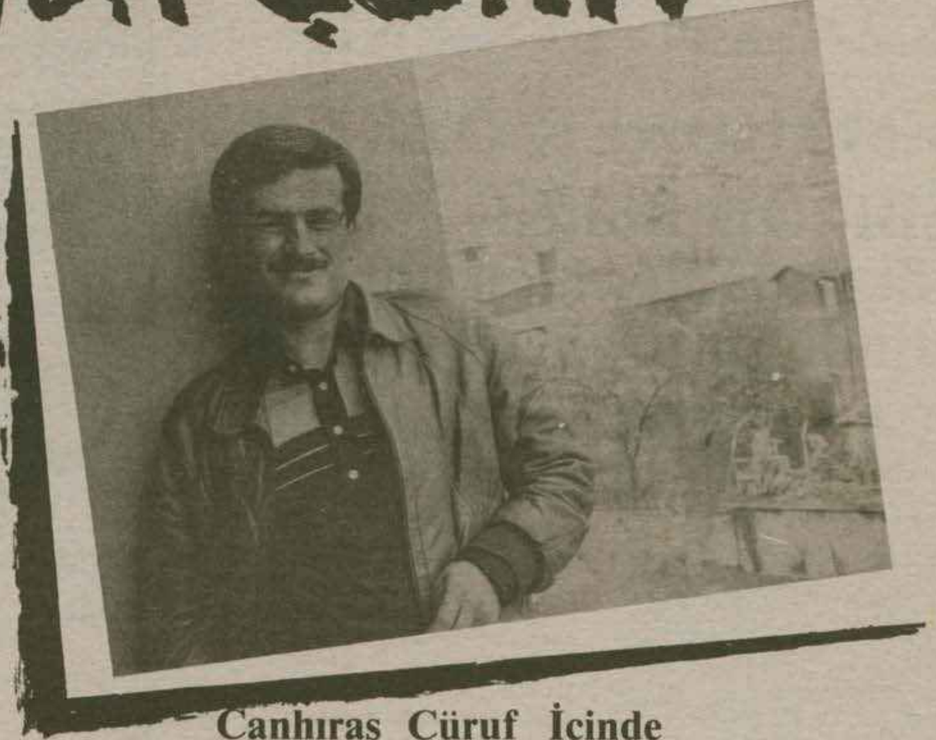
II.
Fırat'ı geçtiğim gün ardımda
yalnızca gözyaşı kaldı, sonra kustum
bir kent denize döküldü düşümde.
Uykuları haram olsun istedim
çağın göbeğine oturmuş şişman bir adam
çekilsin, yol yürünür biter mi?

III.
Adresleri çizilmiş bir ölüler ordusu
yanağımda öpüş izinden çok tokat sesi
çağırsam uyanır mı kentleriniz?
Yitik bir gemide son yolculuk değil
beni okyanuslara atın, suçluyum
durup dururken mi yargılanacağım?

IV.
Suskun bir kente haykırdım
güpegündüz, orta yerde gördünüz.

Kemal Gündüzalp

ergül çetin

Gitmeli Buralardan

uzaklara deli gönlüm
uzaklara en uzağa
dağlardan bulutlardan
ovalardan

yükseklere deli gönlüm
yükseklere en yükseğe
yalnız ve kırık gönlüm
tek başına

alçaklara deli gönlüm
alçaklara en alçağa
kimse görmesin seni
duymasın

belirsiz bir iz gibi
dağılan bir sis gibi
eksilen bir ses gibi
gitmeli

gitmeli buralardan

Belki Hiç Yazılmaz

belki hiç yazılmaz şiiri bu aşkın
hangi şiire davransam sözcükler kaçışır
hangi imgeyi giydirsem karbeyaz tenine
sözcükler çıplak

belki hiç yazılmaz şiiri bu aşkın
isimsiz bir çiçek solup geçer de ömrümüzden
anımsayıp susarız savrulan bir güz dökümünde
sarsak yürek ağrıları

ömrün bahçesinde yıllanmış güz meyvesi
durur düşmek üzere dallarda
uzansan düşecek uzanmasan da
sakın dokunma bir gözyaşı

gün dolup göçerken dünyadan
ruhumuzda kana batmış bir boğuntu, pişmanlık,
sıkıntısı bilinmez bir şeylerin
çözülmemiş sır gibi dünya

pul pul yapraklar gibi dökülen hayatımızda
yankır çığlıkları bir akşamüzeri
uzak iççekişlerinde eski bir yaranın
dayanılmaz isterik çılgın

sanki hiç yaşanmamış bir aşkın

Canhıraş Cüruf İçinde

bütün bir kent akıp geçiyor üstümden
bakkallar geçiyor kuyumcular sarraflar
polisler geçiyor kabaralı topuklar siyah kemer
orospular geçiyor savrulan saçlar kalçalar
memurlar geçiyor hepsinin gözleri yerde
ceplerinde aysonlarını gösteren birer çizelge
maaşlar taksitler borçlar zimmetler geçiyor
boynu kıravatlı kibirli üstelik küstah
sıkılmak geçiyor gözleri kapalı ürkek
şahmeranlar geçiyor siyah uzun gözlü
alev dillerini gösterip soluyorlar
soyunup su başlarında yatıyorlar sonra
yedi başlı yılan suretinde kadınlar
flamalar geçiyor bayraklar bandolar
siyah mersedesler geçiyor esas duruşlar
yollar tutulmuş jet gibi geçiyor
öğrenciler geçiyor koltuğunda kitaplar
ana-babalar eski ceket ağarmış saçlar
yaşlılar geçiyor iki büklüm tık nefes
iyice aşınmış topukları ''yaşlanıyoruz''
çiçekçiler geçiyor sahte bir bahar kokusu havada
balıkçılar -uzak bir liman şehri gibi uğuldar başım-
arabalar geçiyor benzin mazot lastik gaz
bütün bir kent akıp geçiyor üstümden
çöpçünün süpürgesi dolaşıyor yüzümde
damper beni boşaltıyor inşaatın dibine
işçiler geçiyor öğle üzeri kirpikleri toz toprak
çingeneler geçiyor gelincik kırmızısı
tozumuş giysiler pörsümüş düşler...

bütün bir kent akıp geçiyor üstümden
yerinden koparılmış küçük bir taş
yüzen bir talaş gibi
akıp geçiyorum canhıraş cüruf içinde
ağır bungun bir bulut gibi devinerek
şehrin üstünden ben de...

REMZİ ÖNER ÖZKAN

"SBF-ÖD Bülten yedi yılda nereden nereye gelindiğinin göstergesidir."

Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği Ocak ayı içerisinde bir bülten yayınladı. Konu ile ilgili olarak SBF-ÖD YK başkanı ve SBF-ÖD Bülteni sahibi ve sorumlu yazıişleri müdürü Remzi Öner Özkan ile yaptımız söyleşiyi sunuyoruz sizlere...

YARIN □ Neden bülten? Böyle bir yayına neden gerek duydunuz?

□ Bu tür yayınlar, çalışmaları kitleye yansıtma, kitlesel iletişimi güçlendirme işlevi görürler. Öğrenci derneklerindeki işlevi ise, üye olsun olmasın tüm öğrencilere ulaşma, fakültenin her yerine, kantinine, yemekhanesine, dershanesine vb. inebilmektir. Derneğe ulaşamayan öğrenciler, böyle bir yayın organı ile çalışmalara çekilebilecektir.

somutlaştırmak çin öğrenci derneklerinin birlikt~ çıkardıkları Öğrenci Postası dergisi ile bir karşılaştırma yapmak istiyorum. Öğrenci Postası, gençliğin gençliğe, içinde bulunduğu depolitizasyon ortamından dolayı öcü gibi baktığı; buna karşın dernekleşme hareketinin ivme kazandığı bir dönemde yayınlanmıştır. Derneklerdeki kitleselleşmenin bu dönemden sonra ivme kazanması önemlidir. Bu dergide ulusal düzeyde öğrenci gençliğin sorunları çeşitli öğrenci derneklerinde üyeler tarafından ele alınmış, eğitim tartışmaları yapılmış Öğrenci Postasıulusal düzeydeki kampanyalarda etkin bir iletişim aracı olmuştur.

Bunun yanı sıra öğrenci gençliğin kendi fakültelerinde salt o fakülteyi ilgilendiren sorunları ya da o fakültedeki çalışmaları sözkonusudur. İşte bülten, bu tür işlevleri yerine getirmede, derneğimizin önemli bir aracı olacaktır. Derneğimizde, uzun bir süredir çeşitli çalışma birimleri oluşturulmuştur. Birim çalışmaları, derneğimizin yapmış olduğu işleri ortaya koymaktadır. Bülten, kültürel etkinliklerden, üniversite reform araştırmalarına dek bu çalışmaların öğrenciler tarafından ilgiyle izlenmesinin, katılımın da aracı olacaktır.

Genelde dernekleşme hareketinden bağımsız olmamakla birlikte, ağırlıklı olarak okul özelinde yayın yapan bir iletişim organıdır bülten

YARIN □ Bülteni nasıl hazırladınız? Örneğin teknik çalışmalar nasıl yürütüldü?

□ Bültenimizin ilk sayısını gerçekten çok zor koşullarda çıkardık. Dernek Çalışma Proğramımızda belirtildiği gibi, YK bülten çalışmasını Basın Yayın Birimi eliyle yürüttü. Bu birim gerekli materyalleri topladı, tüm teknik çalışmaları yürüttü

Yönetim Kurulu, ilk aşamada, üye olsun olmasın tüm öğrencilere bülten duyurusunu yaptı fakültemize ilişkin haber, materyal vb. toplanmasını istedi. Ayrıca, derneğimizin bugüne dek tüm çalışmalarının bültende yansıtılacağı da duyuruldu. Bu çağrıya duyarlı öğrenci arkadaşlar tepkisiz kalmadılar ve başarabildikleri ölçüde çalışmalarını, yazılarını ilettiler. Maddi ve teknik açıdan ortaya çıkan birçok güçlüğe, son dönemde yoğunlaşan baskılara rağmen biz bunu başardık. Basın-Yayın Birimi, belirli aralıklarla okulda, evlerde, toplanarak çalışmalarını dirençle sürdürdü. Bu birimin kitleselleşmesi ile çalışmaların daha verimli sonuçlanacağına inanıyorum.

Yapmış olduğumuz çağrıda üye olsun olmasın öğrencilerin fakültede saptadıkları tüm sorunlara ilişkin yazı göndermelerini istiyoruz. Bülten, sorumluluk duyduğumuz ölçüde daha sağlıklı duruma gelecektir, sorumluluklarımıza hep birlikte sahip çıkalım.

YARIN □ Kitleselleşmenin önemini vurguladınız. Bülten çalışmaları bundan sonra nasıl yürütülecek, karşılaştığınız sorunları nasıl aşmayı düşünüyorsunuz?

□ SBF'de 7 yıldan beri bu tür çalışmalar yoktur. Çalışmaların başlatılması, tüm olumsuzluklara karşın öğrencilerin yedi yılda nereden nereye geldiğinin göstergesi olmaktadır. Bizim amacımız sendikal yayın organı anlayışını rayına oturtmaktır.

Bültenimizin ilk say'sı gerçekten çok yoğun bir içerikte çıktı. Bu durum süreci'n değerlendirilmesinden de kaynaklanmaktadır. Bülteni çıkarırken, ortaya koyduğumuz hedeflerin ne derecede gerçekleştiği ya da gerçekleşeceği sorusunun yanıtınıda bültene gelecek olumlu ve olumsuz eleştirilerle somütlanacağına inanıyorum. Sendikal bir yayın organı, eğer okulda 3500 kişi varsa bunun enaz 2000-3000'ine ulaşmayı hedeflemek durumundadır. Bu anlamdada kolay okunabilir olması, çıkacak yazıların kitlenin tamamına seslenebilir olması, ekonomik anlamda bizleri çok fazla etkilememesi temel unsurlar olmalıdır. Dediğim gibi, bize gelecek yapıcı eleştiriler, bültenin periyodunu, içerik ve teknik yapısını belirleyecektir.

Bültene katılım tabiki birtek yazı göndermekle somutlanmayacaktır.. Teknik kadronun oluşturulması ve en önemlisi bültenin dağıtım mekanizmalarının oluşması gerekmektedir. Katılım bununla da kalmamalıdır. Bültendeki yazıların okunması ve bunların arkadaş çevrelerinde tartışılması, ortaya çıkacak önerilerin çeşitli mekanizmalarla Y.K.'na aktarılması çalışma birimlerinin yapacakları çalışmalar açısından da anlamlı olacaktır. Bültenin öneminin somut bir şekilde aktarılması, bültenimize sahiplenilmesi bence katılımın en önemlisi ve anlamlısıdır.

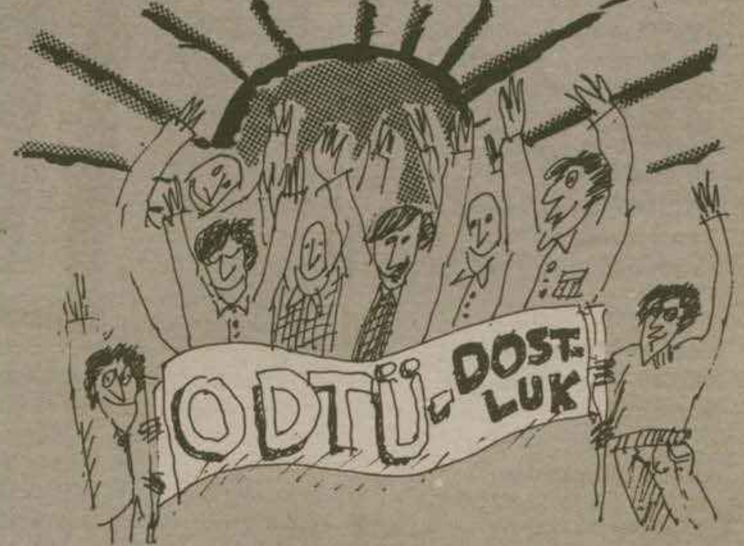
YARIN □ Biz de çalışmalarınızda başarılar diliyoruz...

ODTÜ ŞENLİĞİ
dayanışma, dostluk şöleni

87 nin ilk günlerinde, 10 Ocak'ta ODTÜ'lü öğrenciler tarafından son 6 yıldır düzenlenen ilk nitelikli şenlik olarak gerçekleşen Dostluk'Çayında, büyük çoğunluğu oluşturan (ODTÜ-ÖD) öğrenci derneği üyeleri ve öğrencilerin; diğer okulların öğrencileri, öğrenci derneği üyeleri, şenlik programında yer alan konuklar ve gözüken 3 sivil emniyet mensubu eklendiğinde yaklaşık 300 kişi vardı.

Şenliğin hangi anlayışta ve amaçla yapıldığı başlangıçta okunan"... yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür / ve bir orman gibi kardeşcesine / bu davet bizim dostlar..." şiiri ile anlaşılabilir. Daha sonra yapılan açılış konuşması ile şenliğin amacı daha bir iyi vurgulandı: **"biz alışılagelmiş parti eğlencelerinden daha farklı, öğrencileri kaynaştıracak, birleştirecek, nitelikli bir şenlik düzenlemeye çalıştık. Oluşturulmak istenen, tek yönlü bilimsellikten uzak yetişmiş insan kalıbını kırmanın araçlarından birisi olarak da bu şenliği görüyoruz... Karşımıza çıkartılan bütün engellemelere, uygulanan baskılara rağmen, bu isteklerimizi özerk ve demokratik üniversite istemimizi savunacağız, bunu savunmak için de yasal zeminimiz olan öğrenci derneklerinde örgütleneceğiz."**

ODTÜ'de böylesi bir şenliğe uzun zamandan beri gereksinim duyuluyordu. Öğrenciler arasında bir yakınlaşma sağlamak için olsun; bundan da önemlisi, ODTÜ-ÖD üyeleri arasındaki ilişkilerin dernek platformundaki çalışmaların ve tartışmaların ötesine götürülmesi, ilişkilere yeni birliktelik boyutları katılması ve bu havanın okul ortamına da aktarılması için bu şenlik gerekliydi.

Hazırlıkları bir ay önceden başlayan şenliğin çalışmaları için öğrenciler bir araya gelmiş, çalışmalar olabildiğince geniş bir kesime duyurulmuştu ister ODTÜ-ÖD çalışmalarında birliktelikten anlaşılan olsun; ister şenlikteki birliktelikten kasdedilen olsun; dünya görüşlerinin birlikteliği değil, öğrencilerin ortak sorunlarına karşı dernek platformunda birlikte çözüm aramanın birlikteliğiydi. Bunun bilincinde olmayan bir kesimin dışında ODTÜ öğrencileri ve ODTÜ-ÖD üyeleri ister şenlik hazırlıkları sırasında, ister şenlikte bu birliktelik anlayışıyla haraket ettiler.

Yaklaşık 4.30 saat süren şenlik sırasında, ODTÜ'lü öğrencilerden oluşan bir halkoyunları ekibi ve SBF-ÖD halkoyunları ekibi gösterilerini sundu, ODTÜ'den bir öğrenci flüt çaldı ve PAN Müzik topluluğu gitarla Şili ve Türk ezgilerini çaldı; özellikle bu sırada tüm salondaki katılım en üst düzeye varmıştı. Bundan başka '87 sonlarında yapılacak Boğaziçi Tiyatro Şenliğine ODTÜ-ÖD'den katılıcak olan Hasan-İhsan ikilisi, Striptsiz adlı kısa tiyatro oyununu oynadılar. Şenlik sona erdiğinde, halkoyunları ekibine katılan 100 kişilik bir topluluk, kolkola halay çekiyordu.

Amacına ulaşmış olan bu şenliğinyarattığıolumlu hava, okulda eserken, daha da kitlesel, daha da çoşkulu şenliklerde biraraya gelmek dileğiyle...

gençler tartışıyor

TÜRBAN TÜRBAN DEDİKLERİ...

Bülent Eryılmaz

Yaşadığımız son ayın öğrenci eylemleri büyük hareketlilik gösterir, kitleselleşme alanında büyük açılımlar gerçekleştirirken, Türk basın yelpazesinin tüm uçlarında yepyeni başlıklara da tanık olduk. Türban olayı ve bunu izleyen dinsel muhalefet kökenli diğer eylemler, basın organlarının ilk sayfalarını işgal etti. "Siyasal hiçbir görüşleri olmadığını" sadece dini vecibelerini" yerine getirmek istediklerini iddia eden islami muhalifler: rektörlük toplantılarından açlık grevlerine, meclis odalarından yemek boykotlarına kadar akla gelebilecek her alanda boy gösterdiler, demokratik öğrenci hareketine uygulanan baskı ve işkencelere karşı sağır kalan makamlardan da büyük ilgi gördüler. Çeşitli makamlardan kendilerine özel randevular verildi, hatta **yıldırım emriyle** tüm PTT teşkilatı seferber edilerek, protesto dilekçeleri acil olarak ilgili makamlara iletildi. "Aniden başlayan (!) tepkiler, **irtica** tartışmalarını da gündeme getirerek sürerken, bu eylemlerin ortaya çıkış nedenlerini incelemek zorundayız. Bu incelemeye de yaşadığımız yakın geçmişe ve bu geçmişin özgün koşullarına göz atmakla başlayabiliriz.

Yaşadığımız yakın geçmiş, özellikle 1980'leri izleyen dönem **bilinen koşulların** da etkisiyle kitlesel yılgınlıklar dönemi oldu. Tekelci Kapitalizm ve onun işbirlikçilerinin ekonomik sorunlarına acil çözümler bulmakla yükümlü olan (ve asıl bu yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla gerçekleştirilen) 12 Eylül rejimi; ne kadar baskıcı olursa olsun, her rejim gibi yığın tabanına sırtını dayamak zorundaydı. Kendine **yığınsal taban** sağlayarak **meşrulaşmak** isteyen rejim, çıkarlarını temsil ettiği tekelci burjuvazi ile uzlaşmaz ilişkileri bulunan ve bu nedenle de kendine tepki duyan ilerici demokrat kadrolara yaslanamazdı. Bu durumda da rejimin tek seçeneği vardı; o gün için iktidarla bir çelişkileri bulunmayan bu yönü ile de uysal sakıncasız görülen gerici yığın! Meşrulaşmak isteyen rejim islami gruplara en geniş hoşgörüyü gösterdi. Ne gariptir ki: Konya Mitingi gibi 12 Eylül harekatının **görünürde** en büyük nedenlerinden birini hazırlayan gerici gruplar, harekattan en az yara ile kurtulmaları bir yana, '80'li yıllarda Cumhuriyet Tarihi'nin en rahat örgütlenebildikleri en bereketli dönemini yaşadılar. Devletin önemli kademelerini ele geçiren, bakanlıkları tarikat merkezlerine döndüren, **"umut nesillerinin"** yetiştirilmesi amacı ile ilk ve orta dereceli eğitim kurumlarını **tekke'ler** haline getiren islami gruplar, tanınan bu ayrıcalıklara karşılık olarakta "sırt dayanılan duvar" görevini yerine getirdiler. Örneğin; islami gruplar 82 anayasa oylamasına açık destek verdiler, yine "demokrasiye geçiş aşaması" olduğu iddia edilen ilk partilerin oluşumu döneminde dostane ilişkiler, görüş alışverişleri sürüp gitti.

Ancak gözlemlenen işbirliği, demokratlar açısından hiçde anlaşılamaycak yeni bir olgu değildi. Sermayenin en gerici unsurlarının özel çıkarları için demokrat ilerici kitleye karşı kullandıkları islami gruplar, ilerici güçlerin **nesnel koşullar** etkisi ile alternatif politikalarını yığınlara aktaramadıkları dönemden yararlanarak, varolan ideolojik boşluğu doldurdular. Ancak süreç içinde güçlenen islami gruplar, rejimin kendilerine tanıdığı sınırları zorlamaya başladılar. Özellikle bu grup içindeki radikal kanat doğrudan doğruya iktidarı, dolayısı ile devletin yapısının değişimini hedefleyen örgütlenmeler içine girdi. Radikal kanadın özellikle ordu içindeki örgütlenme çalışmaları, bu konuda duyarlı olan devletin en üst makamlarını tedirgin etti. Bu gün için **kutsal uzlaşma** çözülmeye başlamakta, islami gruplar devletin en üst makamı ile az da olsa sürtüşme halindelerdir. Radikal kanadın Türkiye'de hedeflediği "Humeynivari" bir model, ne işbirlilikçi sermayenin, ne de emperyalist tekellerin çıkarları ile uzlaşmaktadır.

Eğer sermaye için ana amaç kar faktörü ise ve bunun yolu da "çağdaş tüketim toplumundan" geçiyorsa islami ideolojinin "aza kanaatkar" toplum modeli tekelci sermaye için hiçde uygun değildir. Bu nedenle de radikalleşmeye başlayan gerici kadroların gözdağı verilerek evcilleştirilmesi gerekmektedir. Ancak olgular hiçbir zaman tek yönlü değildir ve bu nedenle de madalyonun öteki yüzüne de göz atmak durumundayız.

Geçmişte çıkar kaygıları güdülerek iktidarca şımartılan, yığınsallaşmaları için en uygun koşullar hazırlanan islami gruplar, bugün için de oy kaygısı güden ANAP Hükümetince küstürülmemeye çalışılmaktadır. Özellikle, Eylül rejiminin ve onun doğal uzantısı olan ANAP iktidarının destekçisi grupların son yerel seçimde DYP kanadına yarı-açık destek vermeleri hükümet saflarında tedirginliğe yol açmış, yukarıdan oluşan baskı ile tabandan gelen zorlama arasında kalan ANAP iktidarı, özelde türban, genelde ise irtica tartışmalarında "ne şiş yansın ne kebap" taktiği ile ortada tavır almak zorunda kalmıştır.

'80'li yılların kitlesel yılgınlığı en geniş yansımalarını üniversitelerde buldu, yılgınlığın aşılması da uzun sürede ve çok güç şartlar altında gerçekleşebildi. Özellikle somut akademik-sendikal sorunlarından hareket eden demokratik öğrenci hareketi adım adım kitleselleşerek güçlendi. Olağanüstü koşullarda işlevini yerine getiren politikalar, süreç içinde verilen mücadele ile tersine döndü. Artık ilerici demokrat öğrenciler, acil sorunlarının çözüm getiren alternatiflerini üretebiliyorlar. Öğrenciler genelinde ürettikleri dernekler politikasını, yığın içinde yaygınlaştırabiliyorlar. Kitleselleşmeye başlayan demokratik öğrenci hareketinin, islami grupların "mücahit ve sempatizan" kadrolarına da yansımasını, bugün için çok az da olsa (birim dernekler bazında da olsa) gözlemleyebiliyoruz. İslami gruplar, özellikle sempatizanlarının vaat edilen şeriat devleti ile yetinmeyip, acil sendikal sorunlarına çözümler istemeye başladıklarının farkındalar. Sempatizanlarının uzun vadede demokratik mücadelenin destekçileri konumuna gelebileceklerini sezen gruplar, gereken önlemleri "aniden ve birdenbire" aldılar. Bugüne kadar grup olarak en ufak tepki göstermedikleri, **icraatına** seyirci kaldıkları YÖK aygıtına karşı türban yasaklamasından hareketle yığınsal bir muhalefet başlattılar.

Diğer yandan türban yasağı konusunda başlayan muhalefetin, tam da demokratik öğrenci hareketine uygulanan baskı, sindirme ve işkenceuygulamalarını protesto eylemlerinin dorukta olduğu bir anda başlamasıda ilginç bir raslantı, kaderin garip bir çilvesi olsa gerek. İslami muhalefetin başlattığı eylemler eylemcilerin ilginçlikleri nedeniyle demokratik öğrenci hareketinin ikinci plana itilmesi pahasına da olsa, basının ilgisini fazlasıyla çekti. İslami gruplar hem sempatizanlarını "demokrasi muzurluklarından" korumak, hemde demokratik muhalefeti geri planda bırakmak konularında kısa vadeli başarılar kazanırken, diğer yandan YÖK'te türban konusunda bir karar değişikliği sağlayamadılar. Ancak olaylar zinciri sürüp gitmektedir ve kar-zarar hesaplarının kesinlik kazanması sürece, bu süreçte getirilecek uygun taktiklere bağlıdır.

Sendikal yapıları gereği kişilerin dünya görüşleri ve inaçlarından çok akademik sorunları ile ilgilenmek zorunda bulunan öğrenci dernekleri açısından, islami muhalefet konusunda gösterilecek tutum, getirilecek taktiklerin tutarlılığı, bir olgunluk sınavı işlevi görecektir. Bu nedenle önümüzdeki dönemde birim derneklere düşen görevler, okulların öznel koşullarını da dikkate alarak, her türlü biçimsel önyargıdan uzak kalıp, islami muhalefetle ortak paydaları yakalamak, ne denli zor olsada bu ortak paydaları geliştirmektir. Yönlendiriciliğin öğrenci gençlik içindeki demokrat unsurlarda YÖK'e karşı olacağı bir muhalefet birliği, somut alternatifler üretemeyen ancak aktifleşmeye başlayan islamcı **yığını,** demokratik öğrenci hareketinin destekçisi **kitle** haline getirebilir. Gereken islami muhalefetin niteliğini biran bile unutmadan, onu kendini aşması için zorlamaktır. İlk adımda tepki türban yasağına karşı ise, bu tepkiyi tüm kıyafet yönetmeliğine, giderek YÖK'ün tamamına karşı yönlendirmek uygulanacak taktik olmalıdır. Biçimsel özgürlük isteklerinin yerini düşünsel özgürlüklere bırakacağı günler için ortak mücadele koşulları aranmalıdır. ●

okuma notları

ŞADİ DİNÇÇAĞ

Devrimlerin Devrimi
Jean Elleınsteın
Türkçesi: Kerem Kurtgözü
Başak Yayınları, 1986,184 sayfa,

İnsan nasıl insan oldu? İki ayağı üzerinde durabilmek için binlerce yıl veren insan, binlerce yıldır nasıl yürüyor? Dünden bugüne, bugünden yarına ulaşan bu uzun yürüyüşde neler oldu? Daha da önemlisi nasıl oldu?

Sorularımızı biraz daha somutlayabiliriz. Bruno neden alevler içinde ayrıldı yaşamdan... Avrupa insanını denizler ötesinin bilinmezliğine gönderen güç neydi.. YaSpartaküs adının Romalı soylularda uyandırdığı ürpertinin nedeni... Ya da Paris komüncülerinin açtığı bayrağı dalgalandıran rüzgar nereden esiyordu?.. İkinci Dünya Savaşı neden Avrupa'da başladı... Ve Pinochet'leri yıllar yılı iktidarda tutan güç ne...?

İnsanlık tarihinin derinliklerinden bugüne ulaşan bu sorular, kuşkusuz pekçok kez soruldu ve yanıtlandı da. Ancak yanıtlar hiçbir zaman birbirinin aynı olmadı. Çünkü yanıtlarını verilmesinde izlenen yöntem farklıydı. Çünkü, tarihe-tarih bilimine bakış farklıydı. Bir yandatarihi, geçmişte olup bitmiş olaylar toplamı olarak gören tarihçilik, diğer yanda olayları nedensellik, kanun ve gelişme kavramlarıyla açıklayan yani nesneleri ve fenomenleri kendi doğuş ve gelişmeleri süreci içinde, onları belirleyen somut tarihsel şartlarla bağıntıları içinde irdeleyen diyalektik yöntem.

Bu temel ayrımları somutladığımızda karşımıza çıkan örneklerin oldukça açıklayıcı ve çarpıcı olduğunu görüyoruz. Örneği bulmak ve göstermek için ne çok gerilere gitmek ne de çok uzaklara gitmek gerekiyor. Ortaokul, lise yıllarında okuduğumuz tarih kitaplarından üniversitede okuduğumuz "İnkılap Tarihi" kitaplarına ve oradan televizyonumuzun 12 Eylül öncesini "inceleyen" "belgesel"lerine dek yığınla örnek yanıbaşımızda duruyor. Kuru askeri zaferler, içi boş fetih öyküleriyle donatılmış tarih kitaplarından öğrendiklerimiz 12 Eylül öncesini açık bir çarpıtmayla aktaran televizyon programlarıyla nasıl da bütünleşiyor. Oysa bugün biz biliyoruz ki, ne İstanbul'un fethi insanlık tarihinde bir çağ değişimine neden olmuş ne de '80 öncesinde terör "masum öğrenci istekleri maskesi altında" başlamıştır.

Kısacası, idealist tarih teorisyenlerinin iddia ettikleri gibi ne toplum sonsuz olarak aynı aşamalardan geçer ne de yaşananlar öznel tercihlerle açıklanabilir. Tersine tarihte değişimler geri dönmez ve biri diğerini izler.

İşte "Devrimlerin Devrimi"de tarihi diyalektik yöntemle yazışın canlı örneklerinden biri. Ekim Devrimini, devrimin yeşerdiği topraklarda devrim öncesi koşullardan devrim sırasında yaşananlara kadar uzanan bir genişlikle inceliyor Devrimlerin Devrimi. Devrim öncesi Rusya'nın tantılmasıyla başlıyor kitap. "Geri kalmış bir ülke midir, yoksa çok gelişmiş mi? Avrupa mıdır, yoksa Asya mı? Bir halklar hapishanesi midir, yoksa batının bir sömürgesi mi?"(1) Ve ardından ekonomik ve sosyal yapılanmanın, sınıflar dağılımının irdelenmesine geçiliyor.

Çarlığa karşı muhalefet nasıl başladı, sınıfsal özellikleri nelerdi? Ve muhalefetteki devrimci değişim isteği özellikle Avrupa'daki devrimci muhalefetle karşılaştırıldığında ne durumdaydı? Ve tüm bunlar Rusya'da olup biterken Dünyada neler oluyordu?

Ardından devrimin en sıcak yılları. Muhalefetteki ayrışımlar, devrimin önderinin belirlenmesi ve devrim. Devrimlerin Devrimi'nde tüm bölümlere yayılan bir özellik var: Devrim sürecinde yapılan tartışmaların, ortaya atılan görüşlerin pekçok kez güncellikten sıyrılıp genel geçer teorileri örnekleyici özellikte bir anlatıma ulaşılmış olması bu özellik. Bu yönüyle de sözlerimizin başından beri özetlemeye çalıştığımız tarih yazıcılığında diyalektik yöntemin bir örneğini görüyoruz.

Yazar Devrimlerin Devrimi'ni şöyle özetliyor: "Bir sosyalist devrim, ilk kez zafere ulaşmış ve yıllarca zengin bir tarihsel deney yaşamıştır. Bu devrimin varlığı bile, öteki ülkelerde kapitalizmin temellerini tartışma konusu yapıyordu, üstelik bu yüce devrimin sonuçları, bu sırada, henüz bütünüyle ortaya çıkmış değildi. Devrim ve onun sonuçları konusunda duygularımız ne olursa olsun, bugün biliyoruz ki (yadsınamaz bir gerçektir bu), insanların, halkların bütün tarihi - insanlık tarihi- durumuna göre korku ya da umut konusu, ama, herşeyden önce, kalıcı bir gerçeklik olan bir Sosyalist Devlet'in sadece varlığıyla köklü bir biçimde değiştirilecekti. Bu bakımdan Rus Devrimi, 1789 Devriminden de çok, gerçekten insanlık tarihini büyük dönemecini temsil eder, çünkü bu devrim yalnız politik yapıları alt üst etmekle kalmaz, ekonomik ve toplumsal yapıları da değiştirme amacını güder. Tarihde ilk kez üretim ve değişim araçları mülkiyetine saldırır ve bunu tam bilinçli bir şekilde yapar. 1789 Devrim'i, hukuksal, siyasal eşitlik sorununu çıkartmıştır ve onun bukonudaki değeri küçümsenemez. Rus Devrimi daha da ileri gider, çünkü insanlığın gündemine toplumsal eşitlik sorununu getirir, Rus Devrimi bunu, bir sihirbaz değneği becerisiyle bir anda gerçekleştirmez, çünkü bunun gerçekleşmesi ve böylece insanlar arasındaki çatışmaların nedenlerinin ortadan kaldırılması için çok daha fazlası gerekir; ütopya yedi canlıdır; çünkü herşeyin bir anda değişebileceğini düşünmek insanların daha çok hoşuna gider. Sosyalist Devrim ancak, sömürüyü ve savaşı ortadan kaldırmak istediği ölçüde, insanları daha mutlu kılmak için en iyi koşulları yaratabilir; insanlığın gündemindeki tüm sorunları çözmez birkaç yılın işi değildir bu, yüzyılların işi, kuşakların eseridir. Bu tarihsel perspektif gözden kaçınılmamalıdır. Ama bu, sosyalizmin katkılarını gözardı etmek demek değildir: Onu doğru yerine oturtmak demektir. Hiç kuşkusuz, sosyalist devrim, devrimlerin devrimidir, çünkü o, ekonomik ve toplumsal koşullarla, en çok uzun vadede, insanlar arasındaki ilişkileri değiştirir, değiştirecektir."(2)

Evet, zaman, binlerce iplikle, insan hakkında bir hikaye dokumuştur. Her ipliğin kendi rengi var. Dünya kültürü desenine, her halk kendi orijinal çizgisini katmıştır, bunlarda çok renkli bir kumaş meydana getirmiştir. Kumaş tezgahta duruyor, çünkü dokunması bitmemiştir. Doğa durmadan yaratıyor. İnsan emeği ise sonsuz. ☐ **Mustafa Okan**

(1) Jean Elleinstein, Devrimlerin devrimi, s.9-10, Başak Yayınları, 1986

(2) Agy, s.176-177.

okurdan...

Güncel Görev: Yasallığın Özünü Doldurmak

Öğrenci gençlik, rejimin sürekli baskı ve çok yönlü saldırıları ile sindirilmekistenirken, her türlü kışkırtamaya karşın yasal olanakları zorlamayı hep gündeminde tuttu. Kendisine yönelik tüm kampanyalara, her türden (güncel, gündelik, uzun vadeli, yasal ya da yasallaşma yolunda) örgütlenme girişimlerine yönelik tüm fiziksel ve psikolojik saldırılara karşın öğrenci gençlik istemlerini savundu, geri adım atmadı, atmıyor da.

(...)

Başından sonuna kadar yasalar çerçevesinde gerçekleştirilen imza kampanyası, dilekçe yürüyüşü, açlık grevi gibi eylemler bildik, bilmedik tüm yöntemlerle izleniyor. Bir yıldırma operasyonu hareketlenmenin başladığı her yerde ve konuda uygun biçimlerde uygun araçlarla devreye sokuluyor. Bir fakültede öğrenciler derneklerini kurmak için taban oluşturma gayreti içindeler mi? Ya da bir üniversitede bir kültürel etkinlik organizasyonuna mı girişeceksiniz? Bir kulüp mü kuracaksınız? Dekan ya da Rektör öğrenci işlerine, oradan okul sekreterine, oradan da yeniden dekan ya da rektöre gönderiliyorsunuz. Hatta yalnızca bu tür etkinlikleri düzenlemeye kalkıştıkları için karakola çekilenler bile var. İhbarı yapan ise okul yönetimi.(...) Yaşanılanlar ise polisin, her kademede, her çalışma koşulunda iz sürdüğünü, daha da önemlisi öğrencileri gizli kapaklılığa giden yolda kışkırtarak illegal damgası yapıştırıp tutuklama operasyonuna girişmeye hazırladığını kanıtlıyor.

(...)

Bugüne dek yaşanan büyüklü küçüklü yüzlerce olayın artık iyice netleştirdiği bir olgu var. Rejimin uygulamalarının, yasaklama ve oyalamaya yönelik bürokratik engellemelerinin tümü kendi yasalarının bile çok gerisindedir. Açıkca bir yasa tanımazlık sürüp gitmektedir. Böylesi bir durumda demokratik öğrenci hareketinin yasalar çerçevesinde çalışmak kadar acil bir sorunu da öğrenci kitlesinin gözündeki toplumsal meşruiyeti, acilliğidir. Çünkü tek başına, yalnızca yasaları aşmamaya özen göstermenin rejimi yasaya zorlamaya yetmediği defalarca yaşanmış bir olgudur. Onlar hiç ikirciklenmeden, sıkıştıklarında yasaları ezip geçmeyi bile yeğleyebiliyorlar ve uygulamalarını yasal gibi göstermenin güçlü silahlarına son derece hakimler.(TRT, Tekelci basın vb.)

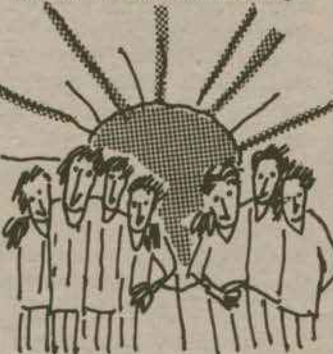
İşte yazının başında sözünü ettiğimiz "yasallığın özünü doldurmak" tam da bu anlamda kendini dayatıyor. Sözünü ettiğimiz elbette, budalaca bir güven ve iyimserlikle beslenen yasalcılık anlayışı değil. Bizim sözünü ettiğimiz her adımda, her aşamada sözcüsü olduğumuz kitlelerin de aktif katılımı ile rejimden alınan yasallıktır. Ama mutlaka sözcüsü olduğumuz yığınların da aşama aşama ve giderek artan bir ivmeyle işlere aktif katılımı ve iş içinde örgütlenmesi ile alınacak olan yasallık...

Bu ise hep tekrarladığımız gibi, temsilcileri olunan kitleleri gerçekten dinleyerek, gözlemleyerek ve ondan uzaklara savrulmayı getirecek çıkışlardan kaçınarak mümkünleşir. □

F. Tunaboyu
İ.Ü.Hukuk Fakültesi

"Demokrat Öğrenciler birlik olurlarsa aşamayacakları engel yoktur"

Kasım ayı içerisinde İstanbul Tıp Fakültesi'nde idaregericilik işbirliğinin somut bir örneği yaşandı. Okulda Milli Kültür ve Edebiyat kolunun kurulduğu duyuruluyordu. Haber bir yandan duyurulurken diğer yandan tanıtım toplantısına geniş bir şekilde katılıp bir seçim istemek düşüncesi benimsendi ve bunun için üye yazımına girişildi. İki gün içerisinde yaklaşık 150 kişi üye yazıldı. Ancak kol yönetim kurulu henüz üye kaydına başlamadıkları ge-

rekçesiyle bunları reddetti.

Toplantı günü anfi tıkabasa dolmuştu. Seçim istemi giderek yükseliyordu. Gericiler çareyi kaçmakta buldular. Bunun üzerine Dekana gidildi. Dekanın karşılıklı uzlaştırma çabalarının sonuç vermemesi üzerine "Ne haliniz varsa görün" türünden sözler etti.

Sonuç olarak ikinci toplantıya giden arkadaşlar Dekan'ın öğrencileri arasında gruplaşmalara yol vermemek için (1) kolun çalışmalarını bilinmeyen bir tarihe kadar ertelendiğini duyuruyordu.

Bu olay bir kez daha göstermiştirki Demokrat Öğrenciler birlik olurlarsa aşamayacakları engel yoktur.

Bora YILMAZER

"Patlama noktasına gelmiş yüzlerce yürek"

Cezaevleri ülkesi Türkiye'nin Gaziantep ili "G" tipi cezaevinden yazıyorum. Cezaevinin yapısı gereği koğuşlar(!) 4'er kişilik. Yeni gelenler birsüre -Bu süre 6 ay bile olabiliyor- birer kişilik hücrelerde tutuluyorlar. Havalandırmaya çıkartılmıyorlar. Şimdi uygulanmak istenen havalandırmaya her üçer kişilik koğuşun günde bir saat çıkartılmasıdır. Bunun yanında zaten varolan yaşamsal sorunların sürmesi de cabası. Yani yenilemeyecek türde yemeklerin verilmesi kitap alımının yasak oluşu, bulaşıcı hastalıklara yakalanan arkadaşların kalabileceği bir revirin olmaması, kaloriferlerin yakılmaması, mektuplar üzerinde keyfi uygulamalar gibi. Havalandırma sorununun baş gösterdiği günden bu yana yetkili her yere müracaatlarımız oldu. Ama, hep olumsuz ve oyalama davranışlarıyla karşılaştık. Bu durumupretosto için tam bir aydır havalandırmaya çıkmıyoruz. Ve getirilen yeni sınırlandırmalar kalkıncaya kadar da çıkmayacağız.

Evet, bugün burada da kendini gösteren keyfi uygulamaların kaldırılması için sessiz bekleyiş içerisindeyiz. Bu bekleyiş nicelliği beraberinde niteliği de getirecektir kuşkusuz. Patlama noktasına gelmiş yüzlerce yürek çarpıyor. cezaevleri ülkesi Türkiye'nin bu ilinin hücre tipi odalarında. Bu yürekler ki, içindeki onuru, sevinci ve umudu yaşatabilmek için çağımızın kendine özgü direnme biçimlerini yaşama geçirmeyle karşı karşıdırlar.

Çağına ve insanlığa karşı sorumluluk duygusu taşıyıp onların kurtuluş yolunu aydınlatan tüm insanlara araştırmalarında ve yaratıcı çalışmalarında yürekten başarılar dilerim. Yüzlerce yürek adına...

Dostça selamlar
M.Aslanklıç

İÇERDEKİNİN DIŞARDA ÇARPAN YÜREĞİ

Netaşlı İşçiler İçin

sabah ayazında üç adam girer içeri
dalga dalga bir pankart karşılarında
bir sessizlik, bir ağırlık, geçerler
grevgözcülerinin arasından
kirli izleri gece boyu yağmış karda

biri küstahtır, gizlemeye çalışır korkusunu
biri ürkek, kaçırır gözlerini
diğerinin buruktur yüreği, selâmı sıcak

kapıdakiler beyaz önlükleriyle
gözlüyorlar geleceği
yumruklarında yüzbinlerin milyonların öfkesi

tezgahlar susmuş, bantlar durmuş, hol buz gibi
esmiyor artık binlerce emekçinin nefesi
bant suskun, tezgâh küskün, özlemişler
kendilerine can veren sıcak elleri
körpecik parmaklarını 14'lük stajyerlerin

küstah adam sabırsız, köpeklik işi gücü
ürkek adam çaresiz, işlemiş içine koyun gibi
asılmak kendi bacağından
üçüncü adam buruk, sanki kelepçelemişler de
çekiyorlar içeri
üçüncü adam kafa emekçisi, o'nun da umudu
GREV OKULU'nun aydınlığında, özleminde
sömürüsüz bir dünyanın

buruk adam, buruk gözcü
biri içerde, biri dışarda
iki yürek te atıyor kapıda
iki yürek te yarın binlerce yürekle
saflarda olacaklar omuz omuza
yaşanası bir dünya özlemiyle

Recep Aktaş

ÇGD Özel Onur Ödülü DİSK'in...

Ankara-Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin 1986 "Yılın Gazetecileri" Yarışması sonuçlandı.

ÇGD "Özel Onur Ödülü"nün "Demokrasi, çalışanların hak ve çıkarları doğrultusunda yaptığı 20 yıllık mücadelesi" nedeniyle Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu(DİSK)'na verilmesi kararlaştırıldı.

Bilindiği gibi ÇGD'nin Özel Onur Ödülü geçen yıl Mahmut Dikerdem'e 1984 yılında da Aziz Nesin'e verilmişti.

Sevgi Sosyal'ın Öyküleri Hollanda'da yayımlandı.

Kasım 1976'da yitirdiğimiz yazar Sevgi Sosyal'ın Bilgi Yayınevince beş baskısı yapılan **Barış Adlı Çocuk** adlı kitabı Hollanda'da yayımlandı.

Bir Görüş Günü adıyla yayımlanan kitabı Hollanda diline Thijs Rault aktardı. Hollanda'nın ünlü yayınevi De Populier, kitabın yayınını yazarın 10. ölüm yıldönümü olan Kasım 1986'da gerçekleştirdi. Kezban Akçalı Ajansının aracılığıyla yayımlanan kitabın kapak düzenini Gülsün Karamustafa yaptı.

Sevgi Soysal'ın Barış Adlı Çocuk'taki bütün öyküleri kitapta yer aldı. Ayrıca çevirinin sonuna, öykülerde geçen kimi sözcük ve özel adları içine alan bir de açıklama bölümü eklendi.

AFSAD 2. Fotoğraf Sempozyumu

AFSAD 2. Fotoğraf Sempozyumu 17-18 Ocak tarihleri arasında Alman Kültür Merkezi' nde yapıldı. Çerkes Karadağ, Tahir Ün ve İsa Çelik'in dia gösterilerinin yanısıra programda Gültekin Çizgen'inFotoğraf Sanatı üzerine bir mültivizyon gösterisi de yer alıyordu. Sempozyuma ayrıca fotoğraf eleştiri si, fotoğraf dünyasının sorunları, önerileri, fotoğraf yarışmaları, Türkiye'de fotoğraf sanatının gelişmesi, fotoğrafçılığın örgütlenme sorunları, fotoğrafta özgürlük sorunları vb. konularda bildiriler sunuldu. İki gün süren sempozyumun kalabalık bir izleyici gurubunun ilgisini çektiği görüldü.

Yarın Adana Temsilciliği Sadık Gürbüz *resitali*

"Hasretiniz bir türkü dilimizde, sevdanızsa bir bayrak."

Yarın Adana Temsilciliğince düzenlenen Sadık Gürbüz Resitali, kalabalık bir izleyici topluluğu tarafından coşkuyla izlendi. Resitalin ilk günü pek çok izleyici ayakta kaldı.

*Resitalin ikinci günü polis önlemlerinin fazlalığı dikkati çekiyordu. Resmi görevlilerin kapıdaki kargaşada yanlışlıkla sivil arkadaşlarını da aramaları esprilere konu oldu. Tıklım tıklım dolu salonun düzeni, ilk günün deneyimsizliğini aşmış olan ve sarı kırmızı Yarın işlemeli kolluklar takmış 21 görevli arkadaşça sağlandı. Resitalin ikinci gecesine pek çok kuruluş ve kişiden mesajlar ve çiçekler gelmişti. Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği gönderdiği telgrafta **"Türkülerle dile gelen duygu ve düşüncelerimiz uğraşlarınızda gerçek benliğine kavuşana kadar saygılar, selamlar"** diyordu. Hatay Eğitim ve Meslek Yüksek Okullarından gelen mesajlarda ise şunlar dile getiriliyordu: **"Biz, resitali düzenleyen YARIN çalışanlarını kutluyoruz, bundan sonraki etkinliklerinde de başarılar diliyoruz. Ayrıca sesimiz Sadık Gürbüz'e de mutluluk dileğimizi iletiyoruz.", "Hasretiniz bir türkü dilimizde, sevdanızsa bir bayrak, dalgalanır yüreğimizde. Ozanımız Sadık Gürbüz'e ve YARIN çalışanlarına sevgiler, başarılar. Grevdeki arkadaşları sonuna kadar destekliyoruz."** ÇÜÖD ve ÇÖTFÖD'den de mesajların okunduğu gecenin bir başka özelliği de akademik-demokratik hakları için üç günlük bir açlık grevi yapan Tıp Fakültesi öğrencilerinin grevin ikinci gününde konseri izlemeye gelmeleriydi. Sadık Gürbüz konuşmasının bir yerinde grevci öğrencileri desteklediğini açıklayınca coşkuyla alkışlandı. Ayrıca "Hasan Dağı" şarkısını bitirince, video kamera çekim yapılması hem benim özlük haklarıma hem de dinleyicilerin kişilik haklarına aykırıdır. Lütfen çekimi durdurun." demesi üzerine çekim durdu ve izleyiciler dakikalarca alkışladılar. Daha sonra Sadık Gürbüz, "bugüne değin en çok çiçeği bu konserimde aldım" diyerek, çiçekleri takdimine geçti. Geceye, ÇÜÖD, ÇÜTFÖD, ürün Kitabevi, SHP, DSP, Gün ve Yarın Dergileri, Avukat Ziya Yergök, Av. Hacı Ali Işık, Av. Memiş Yavuz, Tertip Komitesi, Dr. Saim Canoğulları, Belediye Başkanlığı, çiçekler göndermişlerdi.*

Basının da resitale ilgi gösterdiği ve geniş yer verdiği görülüyordu. Cumhuriyet Gazetesi, İlker Maga'nın konserde ağlayan kadınları görüntüleyen çarpıcı fotoğrafları ile aktarıyordu olayı. Ayrıca yeni Adana, Güneş ve Yeni Güney Haber gazeteleri de konsere geniş yer ayırdılar. Salona girenlerin polisce aranması basında ve izleyicilerde tepki uyandırıyordu.

3. Sayfadan

öncelikli hedef olan demokratikleşme talebini geriye itmemelidir. Laiklik nasıl Kuran'da surelerle savunulamazsa otoriter yöntemleri davet ederek de savunulamaz. Laikliğin savunulması yasakların kalkması talebiyle birlikte ele alınmadıkça, irtica tartışması baskıcı rejimin dayanaklarını soluklandırabilir. Eğer bu noktalara özen gösterilmezse irtica tartışması, kitlelerin politik tercihlerinde ölçü olarak, demokrasiden yana olan olmayan ayrışması yerine, laiklikten yana olan olmayan ayrışmasını öne çıkartabilir. Güncel politik koşulların belirlediği nesnel önceliklere bakıldığında ise bu ayrışmanın demokrasi güçlerine zarar vereceği bir gerçektir.

Bu genel politikbakış içinde üniversitelerdeki türban sorunu ise bir bakıma ayrıntıdır. Bizce demokratik öğrenci hareketinin unutmaması gereken temel gerçeklerden birisi, dinci ideolojinin (özellikle ırkçı faşist ideolojik motiflerle birarada) kullanılmasıyla gençlik içinde yaratılan kutuplaşmaların, gerici stratejiler içinde önemli bir işlev gördüğüdür. Demokratik öğrenci hareketi, turban gibi somut sorunlarla karşılaştığında tutumunu saptarken öncelikle, bu sorunların gerici politik güçlerce gençliği bölme ve çatıştırma aracı olarak kullanılmasını engellemeyi esas almalıdır. Unutulmamalıdır ki, demokratik öğrenci hareketini baskı altında tutmaya çalışan iktidar uzun süre bunu tek başına polis gücüyle yürütemez. Devlet aygıtının dışında sivil vurucu güçlere ve resmi baskıyı haklı gösterecek çatışma ve gerilim ortamına her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Aksi halde tek başına devlet eliyle yürütülen baskı giderek kamu oyunun tepkisini tırmandırır ve geri tepen bir silaha dönüşür. Bu gün durgunluk ve sessizlik işe geliyor olabilir. Ancak yarın koşullar değiştiğinde tohumları bu günden atılan gençlik içindeki kamplaşmanın ne yönde işlev göreceğini kestirmek güç olmasa gerekir.

İşte bu nedenle gençliğin bölünmesine ve çatıştırılmasına olanak sağlayacak her türlü gelişmenin önünü ustalıkla kesmek için elden ne geliyorsa yapılmalıdır. Elbette bu demek değildir ki, laiklikten çağdaş yaşama ilişkin demokratik düşüncelerden taviz verilsin, Demokratik öğrenci hareketi türban takma talebini benimsemek veya desteklemek durumunda değildir. Bu, herşeyden önce demokratik öğrenci hareketinin kendi talebi değildir. Ancak, demokratik öğrenci hareketi kendisi ile, dinci ideolojinin etkisi altındaki gençlik kesimini sert biçimde karşı karşıya getirecek tutumları da benimsemek zorunda değildir. Bir yandan bu kesimlerin türban konusundaki tutumlarını belli bir hoşgörüyle karşılamak ama diğer yandan kendi değer yargılarını ısrarla tavizsiz savunmak mümkündür ve gereklidir. Yasakların savunucusu durumuna düşmek demokratik öğrenci hareketine bir şey kazandırmayacaktır. Öte yandan türban sorunu üniversite yapısının değişimi meselesini dinci kesimlerin de gündemine sokar niteliktedir. Bu sorunla birlikte demokratik öğrenci hareketi kendi hedeflerini, demokratik özerk üniversite istemini bu kesimlerin tartışmasına açabilir. Bu kesimleri bu konuda tavır almaya zorlayabilir. Böylesi bir tutum hiç bir başarı kazanması bile, ısrarla sürdürüldüğü takdirde dinci kesimlerin, faşizan odaklarca demokratik öğrenci hareketine düşman edilmesini ve ona karşı vurucu güç olarak kışkırtılmasını güçleştirir ki bu başlı başına bir kazanım olacaktır. Köşeli sert politikalar yerine ılımlı ve kişilikli bir tutumdan demokratik öğrenci hareketinin kaybedeceği hiç bir şey olmaz, ama karşılığında kendisine tuzak kurulması imkanlarını azaltır.

Dinci gençlere şöyle seslenmeliyiz: "Bizler gençlik içinde türbandan yana olanlar olmayanlar ayrışmasını önemsemiyoruz. Bizler türban takmayız bu bizim talebimiz değildir. Fakat bu konuda gençliği çatıştıracak taraflaşmaları da kesinlikle sakıncalı buluyoruz. Ve sizin kendi istemleriniz için mücadelenizi, amaçlarınızı benimsemesek de saygıyla karşılıyoruz. Ancak üniversite yaşamı yasaklarla dolu iken türban sorunu dışında demokratik üniversite talebine ilişkin hiç bir duyarlılık belirtisi göstermemenizi kabul edemeyiz. Sizleri demokratik özerk üniversite tartışmasında görüş açıklamaya,konuyu bizimle bu boyutları içinde tartışmaya davet ediyoruz. İnanıyoruz ki, sizlerin de inançlarınız bizden farklı olmasına rağmen baskıcı üniversite yapısından türban dışında şikayetleriniz vardır. Yine inanıyoruz ki, her genç insanın demokratik, özgür bir ortamda eğitim görme, bulunduğu kurumun yönetimine katılma, istemlerini özgürce ifade edebilme talebi vardır ve bu insanca talebi insan beyninden sökebilecek ideoloji yoktur. Birbirlerimizin uyuşmayan isteklerine saygı gösterelim. Demokratik tartışma ortamını kaybetmeyelim ve yasakçı olmayalım."

FEDERAL ALMANYA'DA "YABANCI DÜŞMANLIĞINA KARŞI DOSTLUK HAFTASI"

Federal Almanya Türkiye İşçi Dernekleri Federasyonu, bu yıl da, her yıl geleneksel olarak düzenlediği **"Yabancı Düşmanlığına Karşı Dostluk Haftası"**'nı başlattı. Hafta nedeniyle bir açıklama yapan Genel Sekreter M. Tarık Özen, Almanya'da yabancı düşmanlığının ulaştığıboyutlara ve haftanın önemine değindi. Özen'in açıklaması şöyle:"

Federal Parlamento seçimlerinin hemen önü sıra tertiplediğimiz bu dostluk haftamızın önemi, bu yıl daha da artmıştır. Göç süreci bir çeyrek yüzyılı aşmasına rağmen, yurttaşlarımız, F. Almanya'da seçme ve seçilme hakkından yoksundur. Bunun eksikliği, her geçen gün, radyo ve televizyonlarda, propaganda mitinglerinde ve afişlerinde kendisini biraz daha fazla hissetirmektedir.Seçimlere katılan partilerin bir bölümü, bizlerin oyuna gereksinim duymadıkları için, yurttaşlarımızın sorunlarına eğilmediği gibi, bir kısım irili ufaklı partiler de, sayısal verileri de çarpıtarak, açıktan açığa yabancı düşmanlığı yapmakta ve toplum içinde yabancıları aşağılamaktadır."

Mustafa Özen açıklamasında bazı gurupların seçim propagandalarından bu yana Türkiyeli işçilere saldırılarının ve Türklerin oturdukları binaların ve işlettikleri dükkanların kundaklanması olaylarının arttığını da belirtti.

"Bu haftamızla bizler, yurttaşlarımızı ve tüm yabancıları son derece huzursuz eden bu ortamın tüm Federal Almanya düzeyinde kırılarak, yeni yeni dostlukların kurulmasını ve var olanın pekişmesini amaçlıyoruz. Bu konuda en başta birlik sendikamız DGB (Alman Sendikalar Birliği) olmak üzere, çeşitli kuruluşların, politik partilerin ve kiliselerin çalışmalarını var gücümüzle desteklemekteyiz. DGB'nin Gençlik Örgütü'nün **"Arkadaşıma sataşma"!** kampanyası, yabancı düşmanlığına karşı yapılan çalışmaların, en çarpıcı örneğidir. Eğer F. Almanya'da böylesi güçlü çıkışlar olmasa, yabancılar için yaşam çok zorlaşırdı."

ANAP BERLİN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SEÇİMLERİNDE

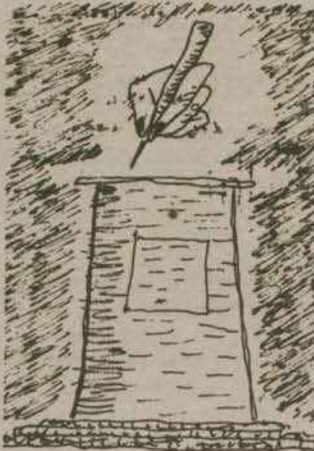
Çizgiler: NURHAN SERİN

Berlin Teknik Üniversitesi'nin Yönetim Kurumları olan Akademik Senato, Meclis ve Bölüm Konseyleri seçimlerine ANAP'lı bir aday da katılıyor. Aday seçimlere LFG'nin listesinden katılıyor. LFG (Liberale Fachbereichgruppen) F. Almanya'da yüzde 5'lik seçim barajını güçlükle aşan fakat Federal Hükümet'in ortağı olan FDP'nin üniversitede oluşturduğu bir grup. Üniversite seçimleri için bir broşür bastırmışlar. Broşürde Berlin Yüksek Okul Yasası'na işkin değişiklik önerileri ve seçimlere katılacak adaylarla ilgili bilgiler yer alıyor. Ancak, LFG yasanın bazı maddelerinin değiştirilmesini savunuyor ve böylece öğrencilerin dikkatini yasanın tümüne karşı sürdürülen savaşımdan ayırmaya çalışıyor. Önerilerle yasanın aslında kabul edilebileceğini göstermeye çalışıyor.

Bu grubun yabancı öğrencilerle ilgili düşünceleri de oldukça ilginç. Temelde yabancı öğrencilerin bir sorunları olmadığını öne sürüyorlar. Varolan ufak sorunların da yabancılarının iyi almanca bilmemesinden ve "geri kültürlerinden" kaynaklandığını savunuyorlar. Buna bağlı olarak da yabancı öğrencileri tek tek Federal Almanya'daki bazı Alman ailelerin yanına gönderiyor ve iyi Almanca öğrenmelerini ve ileri Alman kültürünü tanımalarını sağlamaya çalışıyorlar.

Ülkemizde üniversitelerde seçim söz konusu bile edilmezken, öğrenci derneklerinin kurulması yasadışı yollarla engellenmeye çalışılırken, öğrenci derneği üyeleri ve kurucuları "dış mihrakların kışkırttığı militanlar" olarak gösterilmeye çalışılırken ANAP'ın bu gruplarla işbirliği kimseyi şaşırtmıyor.

60. YIL HASAN HÜSEYİN ŞİİR YARIŞMASI

26 Şubat 1984'te yitirdiğimiz ozan Hasan Hüseyin'in 60. doğum yıldönümü dolayısıyla, ozanın adına yurtiçi, yurtdışı kuruluşlar ve dost yayın organlarının dayanışmasıyla **"60. YIL HASAN HÜSEYİN ŞİİR YARIŞMASI"** açılmıştır.

Yarışmanın amacı; yazın tarihimizde toplumcu gerçekçi anlayışın güçlü ozanları arasında yerini alan Hasan Hüseyin'in dünya görüşünü paylaşan ve buna koşut ürün veren genç ozanları özendirerek, yapıtlarının gün ışığına çıkmasına yardımcı olmaktır.

İlk kitapları 1983'ten sonra yayımlanmış ozanlarla, şiirleri henüz kitaplaşmamış olanların katılabileceği yarışmada konu sınırlaması getirilmemektedir. Son katılım tarihi, Hasan Hüseyin'in doğum yıldönümü olan 4 Mart 1987 olarak belirlenen yarışmanın sonuçları ise Aralık ayında duyurulacaktır. Yarışma birincisine bir plaket verilecek, diğer katılanlar açıklanmayacaktır. Yarışmaya katılacak ozanların yapıtlarını 10 kopya olarak, kısa yaşamöyküleri, gerçek adları, adresleri, imzalı katılma dilekçesi ve fotoğraflarıyla birlikte göndermeleri gerektiği belirtilmiştir. Yazışma ve yapıtların gönderimi için adres:

60. Yıl Hasan Hüseyin Şiir Yarışması
Azime Korkmazgil
Bilgi Yayınevi
Meşrutiyet Cad. 46/A
Yenişehir/ANKARA
Tel: 31 81 22

BİR ŞİRİN İLİMİZ: KONYA

Nasıl oluyorda bunlar (Öğrenciler) halen gazete dergi okuyabiliyorlar? Bu kadar vize, sınav... **Ben bile gazete okuyamıyorum.**"Konya Selçuk Üniversitesi'nde üst düzeyde bir yetkili, öğrenciyi ailesine şikayet ederken YÖK üniversitelerini ne kadar da güzel özetlemiş oluyor değil mi?

Aynı üniversitenin bir fakültesinde, öğrencilere gönderilen mektuplar Dekanlıkça açılıyor ve inceleniyor. Gerekçe, son günlerde bazı öğrencilere türban olayını protesto eden mektupların gönderilmesi. Her fırsatta gericilikle mücadelede kararlı olduğunu kanıtlayan üniversitemizin şu uygulamalarına bir göz atalım:

- Hakkında disiplin soruşturması açılan öğrencilerin ifadelerinin (ya da savunmalarının) doğruluğu üzerine, Kurana el koyup yemin ettiriliyor. Bu uygulamaları gerçekleştirenin üniversitenin bizzat Rektör yardımcısı oluşu konuyu daha da renklendiriyor.

Veterinerlik Fakültesi'nde kız ve erkek öğrencilerin farklı kuyruklarda Kafeteryaya alınışları, Mühendislik, Eğitim Fakültelerinde ise tamamen ayrı salonlarda yemek yemeleri yönetimin irtica ile mücadeledeki kararlı uygulamalarından bir diğeri olarak göze çarpıyor.

Söz konusu üniversitemizin bilimsellikten de hiç geri kalmadığı gözleniyor. Veterinerlik Fakültesi Tavuk Hastalıkları derisinden bir sınav sorusu: **"Bıldırcın eti ve bıldırcın yumurtasının Kuranı Kerimde yer alan ilmi incelemesini anlatınız."** (elli puan)

Sosyalizmin Alfabesi, Bütün Dünya Kadınlarına Vasiyetler, Marks'ın Sosyolojisi gibi yasak kitaplarda, Abece, Yarın gibi yasak dergileri bulundurmaktan göz altına alınan, sonra da ikisi tutuklanan öğrencilere Emniyet Müdürlüğü'nde şöyle söylenir: "9 Işıkı sayarsanız sizi serbest bırakırız." Öğrencilerin ancak 7 ışığı sayabilmeleri üzerine serbest bırakılmamaları uygun görülür. 23 gün tutuklu kalan öğrenciler serbest bırakıldıktan sonra okullarından giremedikleri sınavlar için sınav hakkı isterler. Vize hakkına son derece saygılı olan yönetim, tutuklu bulunulan süre içerisinde vize hakkının saklı olduğunu ancak bu derslerinden devamsızlıktan kaldıklarını bildiriyordu.

Bu şirin ilimizin yalnızca üniversitesinden söz etmek sanıyoruz diğer kurumlarına haksızlık olacak. Son olarak bir örnek de Konya Kapalı Cezaevinden. Şu an cezaevinde bir doktorun bulunmadığı biliniyor. Binbir güçlükle kendisini devlet hastanesine sevk ettirmeyi başaran bir böbrek hastası mahkum, doktordan şöyle bir yanıt alıyor: **"N'apalım kardeşim mahkum olmasaydın."** □

Bilim ve Sanat Dergisi 7. Yıl Kutlama Programı ve Yarın Gençlik Konseri

AYDINLIK DEMOKRASİDİR

Bilim ve Sanat Dergisi'nin kuruluşunun 7. yılı dolayısıyle düzenlediği etkinlikler geçtiğimiz ay içinde gerçekleşti. 8-24 Ocak tarihleri arasında yayılan etkinlikler Ankara, İstanbul ve İzmir'de düzenlenen sergi, panel ve konserlerden oluşuyordu. Programda **AYDINLIK DEMOKRASİDİR** sözleri altında etkinliğe ka-

tılan abece Dergisi, Afsad-Fotograf Dergisi, Bilim ve Sanat Kitapları, De Yayınları, Felsefe Dergisi, Görüş Dergisi, Gün Dergisi, Yarın Dergisi, Yarın Yayınları, Yeni Düşün Dergisi'nin adları sıralanıyordu. Ankara'da 8 Ocak'da Mülkiyeliler Birliği salonunda açılan sergiyle başlayan etkinlikler 9 Ocak'da Bilim ve Sanat Dergisi'nin Türk-İş Konferans Salonunda düzenlediği Aydınlık Demokrasidir paneliyle sürdü. 8'i akşamı sergi salonuna sığmayan kalabalık 9'u akşamı konferans salonundan taşıyordu. Sadun Aren, Varlık Özmenek, Erdal Atabek, Halit Çelenk, Güney Gönenç, Muzaf-

fer İlhan Erdost, Teoman Erel, Özcan Kesgeç'in katılımıyla gerçekleşen paneli 15'inde İstanbul'da Başak Sanat Galerisi'nde açılan sergi izledi. 17'sinde ise dergimizin Ortaköy Kültür Merkezinde düzenlediği **Yarın Gençlik Konseri** gerçekleştirildi. Yarın'la sayfaları dışında, sergi ve panel gibi etkinliklerin de daha önce de biraraya gelmiş olan okuyucuları bu kez daha farklı bir etkinlikte buluşuyorlardı. Sunculuğunu İstanbul temsilcimiz Zekeriya Aytemur ile büro çalışanlarından Yasemin Öztürk'ün yaptığı konser, Kartal Sanat İşliği'nin "Vur bir Mastika" adlı oyunundan sunduğu üç bölümle başladı. Kartal Sanat İşliği gösterisini "Birliğimiz tek bir yumruk, tek bir yürek gibi parçalasın karanlığın zincirlerini," ezgisini izleycilerin çoşkulu katılımıyla defalarca tekrarlayarak bitirdi.

Kartal Sanat İşliği'nin coşkulu gösterisini Ruhi Su'nun Dostlar Korosu'ndaki öğrencilerinde Hüseyin Başaran'ın türküleri izledi. Hüseyin Başaran'ın ezgileriyle Ruhi Su'yu bir kez daha saygı ve sevgiyle andık. Aralarda öğrenci derneklerinden, dergilerden gönderilen kutlama mesajları alkışlar altında okundu.

Hüseyin Başaran'ın ardından izleyicilerin karşısına çıkan topluluğun adı "Grup Merhaba"ydı. Grup Merhaba, izleyicilerin de katılımıyla uzunca bir süre sahnede kaldı.

Kısa bir aradan sonra ikinci bölüm yine çoşku dolu mesajların okunmasıyla başladı. Dergimiz Sorumlu Yazıişleri Yönetmeni Mustafa Okan konsere gönderdiği mesajda, yaşadığımız yılların anlamına değinerek "Toplumdaki tüm demokrat, devrimci, sol ve sosyalist güçlerin önündeki görev demokrasi mücadelesini daha etkin kılmak için biraraya gelmek, ortak hedefte birleşmiş bir siyasi bütün, bir cephe oluşturma çabasını ilerletmektir" dedi. Daha sonra okunan, grevci Netaş işçilerinin mesajı izleyiciler tarafından dakikalarca alkışlandı.

İkinci bölümde sahnede Arif Damar ile Ömer Özgeç - Özgür Erol ikilisi vardı. Arif Damar okuduğu ilk şiirin ardından salonda konuk olarak bulunan Can Yüceli sahneye davet etti. Can Yücel sözlerine geçtiğimiz ay içinde yitirdiğimiz Attila Arsoy için yaptığı kısa bir konuşmayla başladı ve izleyicileri Arsoy için saygı duruşuna çağırdı. Saygı duruşunun ardından şiirlerini salonu dolduran gür sesiyle okuyan Can Yücel'in konuşması sık sık alkışlarla kesildi. Daha sonra Arif Damar'ın şiirleri doldurdu salonu. Ömer Özgeç ve Özgür Erol ikilisinin özellikle Nazım Hikmet'in rubailerini seslendiren parçaları ilgiyle izlendi.

Yarın Gençlik Konseri Sıdıka Su'nun ayakta alkışlanan sıcak mesajının okunmasıyla sona erdi.

Bilim ve Sanat Dergisi'nin kuruluşunun 7. yılı dolayısıyla düzenlediği etkinlikler 22 Ocak'ta İzmir'de Köşk Sineması Fuayesinde açılan sergiyle sürdü. Etkinliğin son bölümünü Gün Dergisi'nin 20 Ocak'da Köşk Sinemasında düzenlediği panel oluşturdu.

12 Eylül'ü izleyen ilk günlerin yılgınlığa, umutsuzluğa en elverişli bir ortamında yayın yaşamına başlayarak, demokrasi mücadelesinde birleştirici bir yer alan Türkiye aydının yedinci yılı kutlu olsun. Düzenlenen kutlama programı, bu dileğimize ne kadar geniş bir çevrenin katıldığının göstergesiydi. AYDINLIK DEMOKRASİDİR! ●

Rüzgâr kanatlı atlılar gibi geçti hayat!
Akar suyun sesi dindi.
Gölgeler gölgelendi.
renkler silindi.
Siyah örtüler indi
mavi gözlerinde,
sarktı salkım söğütler
sarı saçlarının
üzerine!
Ağlama salkım söğüt
ağlama,
Kara suyun aynasında el bağlama!
el bağlama!
ağlama!

Atilla Arsoy İçin

Halkımızın aydınlık geleceğine adanmış koca bir yürek, 10 Ocak günü durdu Ankara'da... Devrimci kardeşliğin büyük sevdalısı **Atilla Arsoy,** 45 yaşında ayrıldı aramızdan. Geride onurlu, erdemli, sevgili bir ad bırakarak..

Devrimci dayanışmanın, kardeşçe paylaşmanın, katıksız dostluğun, sınırsız özverinin, mertliğin, dürüstlüğün simgesiydi **Atilla Arsoy**... Babaca bir sevecenlikle kol-kanat olurdu genç devrimcilere. Sıkıntıya düşenin yardımına koşar, her güçlükte "Hızır" gibi yetişirdi. Eli darda, başı zorda olanlar için güvenli bir sığınaktı O. Kimi zaman olgun bir ağabey, kimi zaman delişmen bir çocuktu. Ama her zaman güvenilir bir dosttu... Sevimli lakabından ve toraman yapısından beklenmeyecek bir devingenlik içinde, dur durak bilmez, hep bir yerlerden bir yerlere koşar dururdu...

O'nu, kimi zaman bir arkadaş imecesine büyük seviçler taşırken; kimi zaman sayrı düşmüş bir dostun yanı başında, umudu ve yaşama sevincini çoğaltırken ; kimi zaman tutuklu yakınlarıyla özgürlük türkülerini paylaşırken, kimi zaman Maltepe ya da Hacıbayram camilerinin avlusunda bir devrimcinin tabutunu omuzlarken görürdüm.

Hep veren, karşılıksız veren, candan yürekten veren bir insandı... Yokluğuna alışmak, kolay olmayacak...

Atilla Arsoy, işçi sınıfının davasına yürekten inanmış, kendini bu kavgaya adamıştı. Yaşamının anlamı ve amacıydı **sosyalizm.** Fikir Kulüpleri Federasyonu **(FKF)** Sosyalist Gençlik Örgütü **(SGÖ)** ve Türkiye İşçi Partisi **(TİP)** içinde biçimlenen devrimci kişiliği, yaşamı boyunca tutarlı bir çizgi izledi. Hep umudun, inancın, iyimserliğin, adanmışlığın ve birlikteliğin örneği oldu. En ağır, en elverişsiz koşullarda bile neşesinden bir şey yitirmedi. Yüzünden gülücükler, dudaklarından kahkahalar eksik olmadı...

Sosyalist gençlik hareketinin 1960'lardaki önderlerindendi. Sayısız antiemperyalist eyleme katılmış, bu yüzden birkaç kez gözaltına alınmıştı. 1969 yılında, Kızılay'daki bir gösteri sırasında, "toplum polisleri"nce kargatulumba götürülüşünü unutamam. Polis arabasına bindirilirken, hepsi birden çullanmışlardı üstüne. Ama O, kolay pes edecek adamlardan değildi. Sevgide ne ölçüde cömertse, kavgada da o denli gözüpek ve dayanıklıydı...

Şimdi, geriye doğru dönüp baktığımda, birçok olay, birçok anı, gözlerimin önünde canlanıyor...

Bilmem, **Dr. Niyazi Tunga**'yı tanır mısınız? Varlığı ile dünyamızı güzelleştiren sayılı insanlardan biridir O... Hani, şu bizim "Kongolu"... Geçen yılın başlarında, Ankara Numune Hastanesi'nde sayrı yatıyordu. 1.Dahiliye Bölümü'ndeki odasında, **Akay** ve **Atilla Arsoy** çifti, O'nu hiç yalnız bırakmamışlardı. Orada sık sık karşılaşıp söyleşiyorduk. iki büklüm **Niyazi Tunga**'yı ayağa kaldırmak için, Dr.**Yavuz Erkoçak**'la birlikte az uğraşmamıştı **Atilla Arsoy**... Bu beklenmedik ölümün derinden yaraladığı insanlardan biride,kuşku yok ki Dr. **Niyazi Tunga**'dır...

Sevgili adaşımla katıldığım son cenaze törenini anımsıyorum:

Federal Almanya'da öldürülen **Kürşat Timuroğlu**, o gün Ankara'da toprağa veriliyordu. Hacıbayram Camii'nin önünde yine üzgün bir kalabalık birikmişti. Bir baba, acılar denizinde yüzüyordu... Ve biz, yüreğimizin sesiyle sorguluyorduk kendimizi: "Neden, neden, neden, böyle oluyor? Evlat acısıyla dağlanan **Vecihi Timuroğlu**'nun ozan yüreğini şimdi nasıl serinletmeli?... Sıradan bir başsağlığı" dileği, bu onulmaz yaraya merhem olabilir mi?..."

Şu dünyanın işine bak! Aradan bir yıl bile geçmemiş... 12 Ocak günü, Hacıbayram Camii'nin önünde, yine **Vecihi Timuroğlu** ile birlikteyiz. **Vecihi Hoca**, bu kez **Atilla Arsoy** için gözyaşı döküyor...

Ve, son bir takvim yaprağı: 27 Kasım 1986... Günlerden Perşembe. **Barış Derneği** Genel Başkanı Sayın **Mahmut Dikerdem** onuruna, **Mülkiyeliler Birliği** lokalinde verilen yemekteyiz. Barış savaşçılarıyla, sevginin, dostluğun, kardeşliğin bereketli sofrasındayız.. **Atilla Arsoy**'la paylaşılan "son gece-son sofra" olacağını nereden bilebilirdik? Yaşama sevinciyle böylesine dolu bir insanın "ölüm"e bunca yakın durduğunu nasıl düşünebilirdik?

Ara rejimlerde, olağanüstü dönemlerde yitirdiğimiz ilerici, yurtsever, demokrat insanları anımsadıkça, içimdeki "elem çiçekleri" boy veriyor. Bir türlü "doğal" sayamıyorum bu ölümleri, Yaşanan günlerin izleri, gizli etkileri yok mu, baskı dönemlerindeki ölümlerde? **Orhan Apaydın**'lar, **İsmail Hakkı Öztorun**'lar, **Muvaffak Şeref**'ler, **Vecdi Özgüner**'ler (hepsi bu kadar değil kuşkusuz, bunlar bir çırpıda usuma düşenler), biraz da bu acıların, gerilimlerin, umarsızlıkların kurbanları değiller mi?

Ülkemiz aydınlarına, **Bu karanlıkta yaşanmaz!** dedirten koşullar var oldukça, "erken ölümler"in sonu gelmeyecektir kuşkusuz.

Ama biz, bu ölümcül karanlığı yenmek için, yine de yaşamak ve savaşmak zorundayız!..

Atilla Aşut

4-1

4

VEDA

Hoşça kalın
dostlarım benim
hoşça kalın!
Sizi canımda
canımın içinde,
kavgamı kafamda götürüyorum.
Hoşça kalın
dostlarım benim
hoşça kalın...
Resimlerdeki kuşlar gibi
dizilip üstüne kumsalın,
mendil sallamayın bana.
İstemez...
Ben dostların gözünde kendimi
boylu boyunca görüyorum...
A dostlar
a kavga dostu
iş kardeşi
a yoldaşlar a...!!!
Tek hecesiz elveda...
Geceler sürecek kapımın sürgüsünü,
pencerelerde yıllar örecek örgüsünü.
Ve ben bir kavga şarkısı gibi haykıracağım
mapusane türküsünü.
Yine görüşürüz
dostlarım benim
yine görüşürüz...
Beraber güneşe güler,
beraber dövüşürüz...
A dostlar
a kavga dostu
iş kardeşi
a yoldaşlar a...!
e l v e d a ...!!!...

1930

MAVİ GÖZLÜ DEV, MİNNACIK KADIN VE HANIMELLERİ

O mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Kadının hayali minnacık bir evdi,
bahçesinde ebrulii
hanımeli
açan bir ev.

Bir dev gibi seviyordu dev.
Ve elleri öyle büyük işler için
hazırlanmıştı ki devin,
yapamazdı yapısını
çalamazdı kapısını
bahçesinde ebruliiii
hanımeli
açan evin.

O mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Mini minnacıktı kadın.
Rahata acıktı kadın
yoruldu devin büyük yolunda
ve "elveda!" deyip mavi gözlü deve,
girdi zengin bir cücenin kolunda
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan eve.
Şimdi anlıyor ki mavi gözlü dev,
dev gibi sevdalara mezar bile olamaz,
Bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan ev...

1930

ALARGA GÖNÜL

Alarga gönül
Demir al.
Kırmızı bir amiral
gibi kaptan köprüsüne çık.
Karşında deniz
kaşı çatık
sana bakan
kocaman
bir mavi göz...
Alarga gönül
palamarı çöz.
Amiral
demir al
Gönül kaptan köprüsüne çık...
Çayır kokusu alan
bir tay gibi kokla açık denizleri...
Çevirmesin senin kafanı geri
geride kalanlara doğru gıden
dümen suyunun köpüklü izleri...
Alarga gönül.
palamarı çöz.
Amiral
demir al.
Sür gemiyi dalgaların gözüne
kulak asma Fikretin sözüne...
Çocuğun anan
olan:
denize inan.
Alarga gönül.
Daha alarga
daha alarga
daha
daha!
Alarga gönül
alarga...

1930

BELKİ BEN

Belkı ben
o günden
çok daha evvel,
köprü başında sallanarak
bir sabah vakti gölgemi asfalta salacağım.
Belki ben
o günden
çok daha sonra,
matruş çenemde ak bir sakalın izi
sağ kalacağım..
Ve ben
o günden
çok daha sonra:
sağ kalırsam eğer,
şehrin meydan kenarlarında yaslanıp
duvarlara,
son kavgadan benim gibi sağ kalan
ihtiyarlara,
bayram akşamlarında keman
çalacağım...
Etrafta mükemmel bir gecenin
ışıklı kaldırımları
ve yeni şarkılar söyliyen
yeni insanların
adımları....

1930

HABER

Onlardan haber geldi.
Oradan
onlardan.
Gömlekleri kirli değil
çatık değilmiş kaşları.
Yalnız biraz
uzamış tıraşları.
"Yandık!"
dememişler.
Dayanmışlar biliyorum.
"Dayandık!"
dememişler.
Gözleri gülerek
bakıyorlarmış adama.
Şakaklarında taze bir yara yeri varmış ama,
çatık değilmiş kaşları.
Yalnız biraz
uzanmış tıraşları...

1931

TOPRAKTAN, ATEŞTEN VE DEMİRDEN

Topraktan ateşten ve demirden
doğanların
en mükemmeli doğacak bizden...
....
....
.....ve insanlar ellerini
korkmadan
düşünmeden
birbirlerinin ellerine bırakarak
yıldızlara bakarak:
—"Yaşamak ne güzel şey!"
diyecekler;
bir insan gözü gibi derin,
bir salkım üzüm gibi serin,
bir ferah,
bir rahat,
bir işidilmemiş türkü söyliyecekler...
Hiçbir ağaç
böyle hârikulâde bir yemiş vermemiş
olacaktır.
Ve en vâdedici bir yaz gecesi bile
böyle sesler,
böyle inanılmaz renklerle
sabaha ermemiş olacaktır.
Topraktan
ateşten
ve demirden
doğanların
en mükemmeli doğacak bizden...

1931

GECE GELEN TELGRAF

Gece gelen telgraf
dört heceden ibaretti:
"V e f a t e t t i"
İmza yok.
Bu dört hece bile çok.

Bakıyorum duvara:
duvarda bir yara—
duvarda bir resim—
vefat edenin,
elimle çizmişim.

Saat bir.
Saat üç.
Saat beş.
Polis düdükleri, saatlar...
Yatağım bozulmamış.
Çekmecemde kâatlar:
bazıları
onun el yazıları.
Gece gelen telgraf,
dört heceden ibaret...
Şafak söküyor—
Odam
geceden ibaret.
Avuçlarımda
ellerinin gölgesi dolaşan adam
demir parmaklıklardan gördü don sündüzünü
Mahpusane doktoru
örterek paltosuyla upuzun yatanın yüzünü;
—Tamam!
dedi.
Bunu belki evvelki akşam
dedi.
Evvelki akşam
ben...

Satıcılar geçiyor mahalleden.

1-2

Bakıyorum
gece gelen
telgırafa.
O mükemmel bir kafa
mükemmel bir yürek,
yumruklarıyla erkek
gözleriyle çocuktu.
Hudutsuz ve Allahsız bir baştı o.
Yoldaştı o.

Düşmanlar kına yaksın
dostlar girsin saflara.
Sen gözyaşı göstermeden ağlıyacaksın
gece gelen telgraflara...

1931

SESİNİ KAYBEDEN ŞEHİR
(Üç adam)

Adedi devir
sıfır.
Şehir
sustu.
Kenetlendi nokta nokta şehrinin
asfalt —beton çenesi:
bin dokuz yüz nokta nokta senesi
nokta nokta ayında...

Cadde boş.
Bir uçtan bir uca koş.
Cadde boş
bomboş
cebim gibi...
Kesildi akmıyor su...
Ne bir motor uğultusu
ne dönen bir tekerlek var.
Rüzgâr:
sürüklüyor asfaltta mister Fordun adını:
duvardan kopan renkli bir ilân kâadını!...
Kaldırımda savuruyor...

Üç adam.
Üç adam duruyor.
Birincinin kolunda kırık bir
keman var,
ikincinin başında silindir
sırtında frak,
üçüncü kıllı bir maymun gibi çıplak.
Sokak.
Sokakta ıslık çalarak
enseni kaşıya kaşıya
geç karşıdan karşıya,
yok ezilmek korkusu...
Ne bir motör uğultusu
ne dönen bir tekerlek var...
Rüzgâr:
çatıyor git gide kara kaşlarını.
Kesmiş düdük sesleri köşe başlarını.
Üç adam...
Üç adam duruyor
Ve bir sarhoş türküsünü söyliyerek
topuklarını yere vuruyor...
Caddenin ortasında bağırıp durmayın,
topukları yere vurmayın.
N a f i l e
asfaltı getiremezsiniz dile!
N a f i l e
Konuşmaz sesini kaybeden şehir
okşamazsa eğer
O n l a r ı n
ceplerinde kilitlenen elleri
bakır telleri...
Üç adam
Üç adam duruyor:
birincinin kolunda kırık bir
keman var,
ikincinin başında silindir
sırtında frak,
üçüncü kıllı bir maymun gibi çıplak...
Üç adam,
kayboluyor karanlıkta sallanarak...

1931

GÖMLEK, PANTOLON, KASKET VE FOTRE DAİR

5 Şubat, 1931

CEVAP 3.
BİR KOMİK ÂDEM

Gözleri, kulakları, elleri ayaklarıyla
han, hamam, apartıman ve konaklarıyla,
16 sayfaları, baskı makinaları — tanklarıyla,
çatal, bıçak, tabak ve bardaklarıyla,
yamak ve yardaklarıyla
hücuma kalktılar!...
Hele içlerinde öyle bir tanesi var,
öyle bir tanesi var ki,
İnsanın yüzüne öyle bakar,
öyle melül bakar ki,
toka edersin eline hemen pepelini.
Ve sıkar sıkmaz onun elini
sivri dilli, zilli bir bebek gibi çırpar elini...
O bir komik âdemdir.
Portakal oğlu zâdemdir.

Han, hamam, apartıman ve konaklarınızla,
Çatal, bıçak, tabak ve bardaklarınızla
yamak ve yardaklarınızla
hücuma kalktınız!
Hak varsa eğer,
hücuma kalkmak hakkınız...
Efendiler
ikinizle teker, teker
paylaştık kozumuzu!
Şimdi sıra onun,
gelsin o!!
Gel.
Sen:
itlerini öne itip
karanlıkta yol kesen
hatip!...

1931

CEVAP DÖRT

Bu yazı gizli din halinde bir nevi
Neo-faşist bir ideoloji yaptıkları
halde bunu ikrardan sakınanlara
aitttir. Böyle bir halt karıştırmıyo-
ruz, diyenler üzerlerine alınmaya-
bilirler.

Onlar istiyorlar ki
çift ağızlı baltalarıyla
yuvarlansın kafalarımız önüne yarın—
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantolonlu
kadroların. . .
K a r d e ş l e r!
Onlara sokakta rastlarsanız eğer
ölümü görmüş gibi çevirin başınızı.
Kirpiksiz sarı gözler gözünüze bakarken
arkadan sırtınıza bir
bıçak girebilir...
Onlar istiyorlar ki
kara toprağın kalbi durana kadar
Biz pazarda kelepir bir mal gibi satalım
kafamızın ışığını, gücünü kolumuzun.
Ve dumanlanmağa başlayınca
gözümüzün bakışı,
yavaşlayınca
damarlarımızda kanın akışı
karaya vurmuş balıklar gibi
köprü altlarında yatalım...
K a r d e ş l e r!
Onlara elleriniz dokunmuşsa eğer
yedi tas su dökün ellerinize.
Yırtarak bayramlık gömleğimi ben
peşkir yaparım size...

Biz
ayrı dillerde aynı şarkıyı okuyanlar,
Biz
aynı yastıkta yatar gibi
toprağa başlarını yan yana koyanlar,
Biz,
yüzümüzün derisi koyu açık yanmış diye,
saçlarımız ayrı ayrı boyanmış diye
barsaklarımızı birbirimizin avucuna dökerek
birbirimizin gırtlağını dişimizle sökerek
geber eceğiz.
Ve kadrolar
parlatarak
kara gömlekleklerinin beyaz kordonlarını
gömecekler kadife koltuklara
golf pantolonlarını...
K a r d e ş l e r!
Onların adına benziyorsa adınız eğer
adınızı değiştirin.
Vebanın girdiği kapıdan girin
onların evine atmayın ayak...
Onlar istiyorlar ki
çift ağızlı baltalarıyla
yuvarlansın kafalarımız önüne yarın —
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantolonlu
kadroların. . .

1932

ORADA TANIDIKLARIM

I

Bir kafes.
Bir kanarya kuşu
Sarı kanatların
tellere vuruşu.
Kitaplar, kitaplar,
Puşkinden Mayakovskiye kadar
şiir kitapları... .
Kitaplar, kitaplar,
Felsefe: Diyalektik Materyalizm.
İktisad: Dört cilt "Kapital".
Bir keman
yeni doğmuş bir çocuk gibi yatıyor kutusunda.
Pencere açık.
Dışarda şehir
ayışıklı uykusunda...
Gözler.
Berrak, iri,
İki mavi damla gibi gözleri...
Kumral
kıvırcık
bir sakal.
Yüzü beyaz...
Pencere açık.
Gece
Yaz...
Odada ikimiz.
Konuşuyor o:
— "İsterim ki ben,
Şarkılarımı söylesin benim
elele tutuşup dönerken
çocuk bahçelerinde çocuklarımız...
Duyduğum seslerin en güzelidir:
bir yaz gecesi,
dizimde yatan bir çocuğun
bana yıldızları soruşu...
Bir kafes.
Bir kanarya kuşu.
Bir keman:
yeni doğmuş bir çocuk gibi yatıyor kutusunda.
Pencere açık.
Dışarda şehir:
ayışıklı uykusunda.
Odada ikimiz.
Konuşuyor o:
—"İsterim ki ben
bir kitap bekçisi olayım
camları güneşli bir kitap evinde.
duyduğum zevklerin en doyulmazıdır:
yıldızlı cenup denizlerinin alevinde
sabahlar gibi
sevilen bir kitap başında sabahlamak..."
Kitaplar, kitaplar,
Puşkinden Mayakovskiye kadar
şiir kitapları.

4-3

Felsefe: Diyalektik-Materyalizm.
İktisat: Dört cilt kapital.
Gözler.
Berrak, iri,
İki mavi damla gibi gözleri.
Duvarda bir tabanca:
N a g a n t...
Pencere açık.
Dışarda yaz.
Gözler.
Yüzü beyaz.
İkimiz.
Konuşuyor o:
—"Kalbini, kellesini, bağrını
—t e k k e l i m e—
inkılâba verenler
taşırlar bizde yükün en ağırını.
Yüzü beyaz.
Pencere açık.
Gece.
Yaz...

1932

ORADA TANIDIKLARIM
II

"—Nâzım yoldaş
benim kızım
beş yaşında.
Benim kızımın annesi!
1922 senesi.
Benim kızım
dinledi ilk duvarcı türküsünü
kurduğumuz yapının.
Yapı yükseldi
yapı büyüdü.
Yeni yapıda yeni dokumacılar
yeni renklerle yeni kumaşlar dokuyor.
Benim kızım büyüdü,
benim kızım alfabe okuyor.
Ben büyüdüm,
felsefe okuyorum..."
Bir masa.
Başında masanın,
beyaz keten elbiseli
tavariş Marusa.
Duvarlarda fotograflar,
bakıyorlar insana rüya görür gibi.
Duvarlarda fotoğraflar —
bir fabrika avlusunda çekilmiş bazıları,
üzerinde bazısının
Mogol, Uygur, Çin, Lâtin, Rus, Tatar yazıları...
Bir masa.
Masanın üstünde
mavi bir Ukrayna kâsesi.
Karanfiller.
Marusanın sesi
—"Sene 918.
Zırhlı trenle Kiyefe gitmedeyiz.
Kış
Gece.
Kar.
Ayın içinden bir manzaraya benziyor.
Karın altında Ukrayna stepleri.
Havada tek bir insan sesi yok.
Dünyanın üstünde donmuş bir dünya gibi
susan havada
yalnız tekerleklerin şarkısı.
Kış.
Gece.
Kar.
Vagonda bizimkiler uyuyor.
Kapı açık.
Yıldızlar düşüyor içeriye.
İpekli bir kumaş yırtar gibi yırtıyor geceyi tren.
Uyuyor bizimkiler.
Bekliyorum ben
Mahnodan esir alınan
iki köylü neferi.
Yıldızlar düşüyor içeriye.
Gözlerime yalvarıyor
esirlerin gözleri:
—"Bırak bizi
bırak bizi
bırak...
Aç gözlerle aç öküzler
bekliyor bizi.
Bekliyor bizi toprak.
Bırak bizi.
bırak ...."
Kapı açık.
Yıldızlar düşüyor içeriye.
Öldürebilirim,
yalvaran gözlere bakamam.
Başımı çevirdim geriye...
Ve
tekrar baktığım zaman
karın üstünde iki korkuydu kaçan.
Diz büktüm.
Mavzer.
Geçti bir saniye...
"Bırak bizi"
Üç saniye...
"Aç gözlerle aç öküzler"
Dört saniye...
"Bekliyor bizi toprak"
Beş, altı, yedi...
Namluda
arpacık
titredi.
Geçiyor saniyeler.
Mavzer.
Kaçanların peşinden altı fişek yaktım.
ve hiçbiri
değmedi
hedefe.
Nasıl oldu bu?
Gökte uçan turnayı gözünden vuran kadın,
vuramadın...
Vurmalıydım ama...
Kavgada düşmanın
aile ismi sorulmaz.
İnkilâbın nöbetinde
dolaşık yumak gibi bir yürekle durulmaz.

....
....
Kış.
Gece.
Kar.
Hâtıralar...
Hâtıralar...
....
....
Köyden yoldaşlar göndermiş
Ukrayna ekmeği yemez misiniz?
Beyaz keten bir örtü.
Tombul esmer bir Ukrayna ekmeği.
Çavdarlı yaz kokusu esmer ekmekte...
Masa.
Başında masanın
beyaz keten elbiseli
tavariş Marusa...

1932

BU YAZI UZUN SENELER DÜNYA EMPERYALİZMİNİN ŞARKTA KANLI BEKÇİLİĞİNİ YAPAN ÇARLIK RUSYASININ NE SURETLE ÖLDÜĞÜNE DAİRDİR.

1932

HOŞ GELDİN

Hoş geldin!.
Kesilmiş bir kol gibi
omuz başımızdaydı boşluğun...
Hoş geldin!
Ayrılık uzun sürdü.
Özledik.
Gözledik...
Hoş geldin!
Biz
bıraktığın gibiyiz.
Yalnız ustalaştık biraz daha
taşı kırmakta,
dostu düşmandan ayırmakta...
Hoş geldin,
Yerin hazır.
Hoş geldin.
Dinleyip diyecek çok.
Fakat uzun söze vaktimiz yok.
Yürüyelim...

1932 Birinciteşrin 5
Çarşamba gecesi

21 — 1 — 924

Lâmbayı yakma, bırak,
sarı bir insan başı
düşmesin pencereden kara.
Kar yağıyor.
karanlıklara.
Kar yağıyor
ve ben hatırlıyorum.

Kar...
Üflenen bir mum gibi söndü
koskocaman ışıklar ...
Ve şehir
kör bir insan gibi kaldı
altında yağan karın.

Lâmbayı yakma bırak!

Kalbe bir bıçak gibi giren hâtıraların
dilsiz olduklarını anlıyorum.
Kar yağıyor
ve ben hatırlıyorum.

1932

BİR AYRILIŞ HİKAYESİ

Erkek kadına dedi ki:
— Seni seviyorum.
Ama nasıl,
avuçlarımda camdan bir şey gibi kalbimi sıkıp
parmaklarımı kanatarak
kırasıya,
çıldırasıya...
Erkek kadına dedi ki:
— Seni seviyorum,
ama nasıl,
kilometrelerle derin, kilometrelerle dümdüz,
yüzde yüz, yüzde binbeşyüz,
yüzde hudutsuz kere yüz...
Kadın erkeğe dedi ki:
— Baktım
dudağımla, yüreğimle, kafamla:
severek, korkarak, eğilerek,
dudağına, yüreğine,kafana.
Şimdi ne söylüyorsam
karanlıkta bir fısıltı gibi sen öğrettin bana..
Ve ben artık
biliyorum:
Toprağın —
yüzü güneşli bir ana gibi —
En son en güzel çocuğunu emzirdiğini..
Fakat neyleyim
saçlarım dolanmış
ölmekte olanın parmaklarına
başımı kurtarmam kabil
değil!
Sen
yürümelisin,
yeni doğan çocuğun
gözlerine bakarak...

4-4

Sen
yürümelisin,
beni bırakarak...
Kadın sustu.
S a r ı l d ı l a r.

Bir kitap düştü yere...
Kapandı bir pencere...

A y r ı l d ı l a r...

1932

ÜÇ SELVİ

Kapımın önünde üç selvi vardı.
Üç selvi.
Kökleri yerde, başları yıldızlarda,
Üç selvi.
Selviler sallanırdı rüzgârda.
Üç selvi.
Bir gece düşman bastı evi.
Üç selvi.
Yatağımda öldürüldüm ben.
Üç selvi.
Kesildi selviler köklerinden.
Üç selvi.
Artık ne kökleri yerde, başları yıldızlarda,
üç selvi.
Selviler sallanmıyor rüzgârda.
Üç selvi.
Mermer bir ocakta parçalanmış yatıyor
üç selvi.
Kanlı bir baltayı aydınlatıyor
üç selvi.

1932

PORTATİF KARYOLA

Bu onun karyolası,
portatif bir karyola.
O her sabah
burdan çıkardı yola.
Ve her akşam
burda çözerdi ıslak ayakkaplarını.

Karyolanın baş ucunda kitaplar...
Açıyorum
birer birer
kitaplarını.
Satırların
üzerinde

ellerinin izi var.
Pencerenin içindeki
bu beyaz diş fırçası, bu bembeyaz sabun
onun...
Elsiz kolları göğsünde,
yatıyor karyolanın üstünde.
lâcivert gemici fanilâsı...

Bu onun karyolası
portatif bir karyola.
Duvarda kül rengi bayramlık kasketi
Yerde bir üçüncü mevki tren bileti...

1932

TÜRKÜLERİMİZ

Türkülerimiz,
varoşlarda sokaklara çıkmalıdır.
Türkülerimiz,
evlerimizin önünde durmalı,
camlara vurmalı,
kapıların ellerini sıkmalıdır,
sıkmalıdır
acıtana kadar,
kapılar
bağlı kollarını açana kadar...
Biz anlamayız
tek ağzın türküsünü.
Her matem gecesi
her bayram günü.
Türkülerimiz,
bir gaz sandığını yere yıkarak
sandığın üstüne çıkarak
kocaman elleriyle tempo tutmalıdır.
Türkülerimiz,
çam ormanlarında rüzgar gibi
bize kendini hep bir ağızdan okutmalıdır!!.
Türkülerimiz,
ön safta en önde saldırmalıdır düşmana.
Bizden önce boyanmalıdır
Türkülerimizin yüzü kana...
Türkülerimiz.
varoşlarda sokaklara çıkmalıdır!
Türkülerimiz,
bir tek yüreğin
perdeleri inik
kapısı kilitli evinde oturamaz!.
Türkülerimiz,
rüzgâra çıkmalıdır.

1932

GİDEN

Camların üstünde gece ve kar.
Bembeyaz karanlıkta parlıyan raylar
uzaklaşıp kavuşulmamayı hatırlatıyor.
İstasyonun
üçüncü mevki bekleme salonunda
siyah başörtülü,
çıplak ayaklı bir kadın yatıyor.
Ben dolaşıyorum...
Gece ve kar — pencerelerde.
Bir şarkı söylüyorlar içerde.
Bu, giden kardeşimin en sevdiği şarkıydı.
En sevdiği şarkı...
En sevdiği...
En ....
Kardeşler, bakmayın gözlerime
ağlamak geliyor içimden...
Bembeyaz karanlıkta parlıyan raylar —
uzaklaşıp kavuşulmamayı hatırlatıyor.
İstasyonun
üçüncü mevki bekleme salonunda
siyah başörtülü,
çıplak ayaklı bir kadın yatıyor..
Gece ve kar pencerelerde.
Bir şarkı söylüyorlar içerde!..

1932

HİCİV VADİSİNDE BİR TECRÜBEİ KALEMİYE

Bir varmış
bir yokmuş.
Develer tellallık edip satarken develeri,
bir benim babam varmış,
bir de bir zatımuhteremin pederi.
Benim babam,
dazlak kafalı ufak tefek bir adam
O bir zatımuhteremin pederi
ikinci sultan Hamidin
meşhur hırsız seraskeri.
Benim babam,
dolu koymuş
boş çıkmış,
bütün ömrünce çevirmiş simsiyah defterleri.
O, bir zatımuhteremin pederi —
Yemen çöllerinde açlıktan ölenlerin
suyundan, ekmeğinden çalarak,
kumun üstünde akan kandan
yüzde yüz komisyon alarak
han, hamam, apartıman yapmış...
Ey zatımuhterem:
Şaire, kısa kes, diyelim, sözlerini!"
Ölmüş sizin serasker
peder.
Benim de babam öldü.
Ve dünyaya yummadan evvel
ışıklı çocuk gözlerini
siz onun yanındaydınız.
Son beş papelin hesabını vermeden ölmesin, diye
kalbinin atışını saydınız.
Tutmuyordu babamın öpülesi elleri.
O eller...
Babamın gözleri artık
simsiyah defterleri göremiyordu...
Fakat yine siz haklısınız:
o gündü hesap günü.
Taktınız tezezzülen kendi elinizle siz
bir ölünün burnuna gözlüğünü,
beş papelin hesabını istediniz.
İşte o hesabı şimdi ben veriyorum.
Size bir tokat
borcum vardı.
Dikkat!
Kolumu geriyorum.
İkimiz karşı karşıyayız.
Sizin peder ölmüş.
Öldü benim babam.
Karşı karşıya kaldık iki meşhur adam.
Benim şöhretim nerden gelir,
ben neyimle meşhurum —
M a l û m !
Size gelince:
sizi meşhur eden şey:
hırsız bir babanın kanlı altınlarını çalan
hırsız bir oğlun parasıdır.
Sizin şöhretiniz:
lânetle dolu bir yükün
çuval darasıdır.
Şöhretiniz:
kıvrak çengiler, büyük kemancılar veren
çingene çadırlarının yüz karasıdır.
İnanmazsanız eğer,
karıştırsın âlim efendiler
kalın yapraklı kitaplar gibi seneleri:
anlarsınız ki, Edirne boyu
çingeneleri,
görmemiştir soyunuz gibi bir soyu...
Bir varmış
bir yokmuş.
Develer tellâllık edip satarken develeri,
bir benim babam varmış,
bir de bir zatımuhteremin pederi.
Ey zatımuhterem!
Ölmüş sizin serasker
peder.
Öldü benim babam.
karşı karşıya kaldık
iki meşhur adam...

1932

SEN

En güzel günlerimin
üç mel'un adamı var:
Ben sokakta raslasam bile tanıyayım diye
en güzel günlerimin bu üç mel'un adamını
yer yer tırnaklarımla kazırım
hâtıralarımın camını...
En güzel günlerimin
üç mel'un adamı var:
Biri sensin,
biri o,
biri ötekisi...
Düşmanımdır ikisi...
Sana gelince...
Yazıyorsun...
Okuyorum...
Kanlı bıçaklı düşmanım bile olsa,
insanın
bu rütbe alçalabilmesinden korkuyorum..
Ne yazık!
Ne kadar
beraber geçmiş günlerimiz var;
senin
ve benim
en güzel günlerimiz...

Kalbimin kanıyla götüreceğim
ebediyete
ben o günleri....
Sana gelince, sen o günleri—
kendi oğluyla yatan,
kızlarının körpe etini satan
bir ana gibi satıyorsun!...
Satıyorsun:
günde on kâat,
bir çift rugan pabuç,
sıcak bir döşek
ve üç yüz papellik rahat
için..
En güzel günlerimin
üç mel'un adamı var:
Biri sensin,
biri o,
biri ötekisi...
Kanlı bıçaklı düşmanımdır ikisi...
Sana gelince...
Ne ben Sezarım,
ne de sen Brütüs'sün...
Ne ben sana kızarım,
ne de zatın zahmet edip bana küssün...
Artık seninle biz,
düşman bile değiliz...

1932

KARIMA MEKTUP

33/XI/11
Bursa
Hapisane

Bir tanem,
Son mektubunda,
"Başım sızlıyor
yüreğim sersem!"
diyorsun.
"Seni asarlarsa
seni kaybedersem"
diyorsun;
"yaşıyamam!"
Yaşarsın karıcığım,
kara bir duman gibi dağılır hâtıram rüzgârda;
yaşarsın, kalbimin kızıl saçlı bacısı,
en fazla bir yıl sürer
yirminci asırlılarda
ölüm acısı.
Ölüm,
bir ipte sallanan bir ölü.
Bu ölüme bir türlü
razı olmuyor gönlüm.
Fakat,
emin ol ki sevgili;
zavallı bir çingenenin
kıllı, siyah bir örümceğe benziyen eli
geçirecekse eğer
ipi boğazıma,
mavi gözlerimde korkuyu görmek için
boşuna bakacaklar
Nâzıma!
Ben,
alaca karanlığında son sabahımın
dostlarımı ve seni göreceğim,
ve yalnız
yarı kalmış bir türkünün acısını
toprağa götüreceğim...
Karım benim,
iyi yürekli,
altın renkli,
gözleri baldan tatlı arım benim;
ne diye yazdım sana
istendiğini idâmımın,
daha dâva ilk adımında
ve bir şalgam gibi koparmıyorlar henüz
kellesini adamın.
Haydi bunlara boş ver.
Bunlar uzak bir ihtimâl.
Paran varsa eğer
bana fanilâ bir don al,
tuttu bacağımın siyatik ağrısı.
Ve unutma ki
daima iyi şeyler düşünmeli
bir mahpusun karısı.

1933

SESİMİZ

Çeneni avuçlarının içine alıp,
duvara dalıp
kalma!
Çeneni avuçlarının içine alma!...
Kalk!
Pencereye gel!
Bak!
Dışarda gece bir cenup denizi gibi güzel,
çarpıyor pencerene dalgaları...
Gel!
Dinle havaları:
havalar seslerin yoludur,
havalar seslerle doludur:
toprağın; suyun, yıldızların
ve bizim seslerimizle...
Pencereye gel!
Havaları dinle bir:
Sesimiz yanındadır,
sesimiz seninledir...

1933

AF

Bin bir gece kitabını bıraktım
Bir cıgara yaktım.
Baktım
demirlerin arasından.
sihirli bir ayna gibi ışıldamakta
yıldızların
her bir tanesi.
Gece.
Bursa mahpushanesi...
Kuş uçmaz
kervan geçmez
karanlık bir gölün
dalgalandı suyu.
Heyecanda, alt
kat
Birinci Cinayet malta boyu;
sivri siyah
külâhlılar
heyecanda.
Dudaklar bembeyaz
alınlar karışık.
Bir duvar çatlağından
sızdı bir damla ışık.
Körlerin şehri
homurtularla ileri!
Körler
karanlıklarındaki rüyada gidiyorlar!
"Af var!"
diyorlar.
Çıkacağız
şapkayı yana
yıkacağız.
Toprak
güneş,
kadın
hava...
Vapura bin, trene bin
bin tramvaya!
Kelepçesiz
jandarmasız
tek başına
yapayalnız
gezin
dolaş!
Ormanda yat, dağları aş!
Dolaş, dolaşabildiğin kadar!
Heyecanda sivri siyah külâhlılar
Hapislik olmuyor dalga geçmeden...
Halbuki ben...
Baktım ki, elimde bitmiş cıgaram
bir nefes içmeden.

1933-22-10

ORHAN SELİM

Benim sıska
benim cılız
benim zavallı çocuğum Orhan Selim!
Sen,
benim,
ne gözüm
ne kolum
ne kafamsın!
Sen
benim
bir kurşun balyası gibi sıska sırtına bindiğim
ve alnının teriyle geçindiğim
ilk
ve son adamsın!
Sana sevgi
sana saygı
sana minnetle uzanıyor elim.
Sen
yaptığı iyiliği yüze vuran değilsin
ve ben
nankör değilim...
Benim sıska
benim cılız
ve üstüne üstlük
bir yudumluk soluğuna bakmadan
şişirilmiş davulların arasında
türkü söylemeğe kalkan
benim sersem çocuğum Orhan Selim!
Kalmasın
hatırın
ama,
yok okumağa
değer
bir tek satırın!
Böyle hiç
Bu kadar hoş
bundan daha kötü verim verilmez!
Deme ki, gösterilmez
daha usta bir marifet iki papele!...
Bak:
içleri boş kalıpları fırlatarak, tutarak
cümlelerde senden iyi hokkabazlık yapıyor
delikanlı doçentlerin en cahili bile!...
Benim sıska
benim cılız
benim zavallı çocuğum Orhan Selim!
Bu sözlerim
yüreğini ters taraftan sarmasın,
yüzün kızarmasın!
Boş ver, aldırma pek!
Kötünün kötüsü yazman gerek!
Bu
bence daha doğru
daha iyi...
yalnız unutma bir şeyi!...
yorulur da
ayağın kayarsa eğer
seni herkesten önce ben
taşlarım!
Fakat bugün
sende beni sattığını gösteren
bir tek satır bulanın
alnını kurşunlarım!

1934

BİR PROVAKATÖR ÜSTÜNE HİCİV DENEMELERİ

"Sen ölmedin, seni öldürdüler
zavallı kadın"
T. Fikret

Sen çıkmadın
Çıkardılar karşıma seni!
Kıllı,kara elleriyle tutup enseni
gövdeni yerden bir karış kaldırdılar,
Sonra birdenbire
Bırakıp yere
Seni pantolonumun paçasına saldılar.
Bir düşün oğlum,
Bir düşün ey yetimi Safa,
Bir düşün ki, son defa
anlıyabilesin:

4-6

Sen bu kavgada
Bir nokta bile değil,
Bir küçük eğri virgül,
Bir zavallı vesilesin!...
Ben, kızabilir miyim sana?
Sen de bilirsin ki, benim âdetim değildir
Bir posta tatarına
bir emir kuluna sövmek,
efendisine kızıp
uşağını dövmek!
Sende bilirsin ki, jurnal esnafı, senin gibiler
tutulup kulaklarından birer birer
teşhir edilirler...
Ben, sadece söküp
bir fitnenin otuz iki dişini,
ve Babıâli kaldırımlarına döküp
geleceğini geçmişini
Aldım omuzuma işte bu teşhir işini...
Bir düşün oğlum,
Bir düşün ve inkâr etme ki;
Keteon matbaasında ut çalıp
Ayak şarkıcılarına beste talim eylemek.
Ve o biçare Zarus'un ırzına geçip
Zatıhı âlim eylemek,
sana pek
zor geldi ki, demek;
Aranızda dolaşır görünce
Benim — Orhan Selim adlı dilsiz
ve kolu bağlı gölgemi,
Hemen azıya alıp gemi
Faşisto—demokrate-liberal
bir jurnal
yazıp
delikanlıyı yere çalmak
ve bir miktarı minasip elden almak
istedin!
Elden alıp almamana
karışmam ama,
Biz,
gölgemizi bile çiğnetmeyiz adama!
Bir düşün oğlum,
Bir düşün, ey, göbekli patron veletlerinin
doğru yol göstericisi,
bir düşün ey yetimi Safa,
bir düşün ve hatırla ki, son defa!
O, takma aslan yeleli Namık Kemal üstadır senin;
abanoz illerinden
zenci kölesinin
som altın taslarla şarap içerek
ev dıdari hürriyetin dizinde
kendi kendinden geçerek:
— yüksel ki, yerin
bu yer değildir,
Dünyaya geliş
Hüner değildir!
demiş...
Sen de yükseldin uyup
onun sesine
..."La dam o kamelyanın" fesli figüranlığından
Ahmet Haşimin " Degüstasyon" daki iskemlesine..
Bir düşün oğlum!
Bir düşün ve mezarların hududunu aşma!
Kendine güven üstat,
babana değil,
Bir ölüyü koluna takıp dolaşma!
Öyle zart zurt eşilmez toprağı gidenlerin!
Rahat bırak oğlum
Rahat bırak uyusun
O muhterem "şehidi hürriyet" bey pederini
Hem böyle daha iyi.
Çünkü bak ortada
ne yeni bir İngiliz — Boer
harbi var,
ne de tebrik isteyen bir İngiliz elçiliği....
Ölüleri rahat bırak oğlum.
Rahat bırak uyusun benim de gidenlerim!
Sen de bilirsin ki ben
ne dedemden
miras bekledim,
ne de babamdan şeref, şan!
Hasep, nesep, kan, soy sop işinde yoğum.
Çünkü ne soyu sicilli bir buldoğum
ne de tecrübelik bir tavşan.
Ben sadece ölen babamdan ileri,
doğacak çocuğumdan geriyim,
ve bir kavganın adsız neferiyim...
Ey ihtisas mahkemeleri kaçağı
ve Despinis kokunun aftosu,
ey marka malı kör
provakatör,
ve ey zavallı yetim...
yoktur şimşiri kahrı inkâra niyyetim...
Kokla, çek ve iç,
üzülme hiç...
yalnız, arasıra
bakıp aynalara
bir deve derisinden beli değnekli Hacivat düşün,
Bir düşün oğlum:
müdahin, çelebi hazreti Hacivatın
giyerek harb ilâhı göbekli Marsın üniformasını
Kahramanane bir dalkavuklukla hesap sormasını.

Bir düşün oğlum,
bir düşün ey sayın provakatör...
Her dövüşen sersemdir senin için
Her anlayıp inanan kör.
Ve sen ki, bir fikre bağlanışın
azılı düşmanısın;
Anlat bana nasıl oldu şu,
Anlat bana nasıl oldu da sen,
yanarak boynu müsellesi bir mason imanıyla
boyamak istedin Süleymanın çift sütununu
o biçare "hürriyeti efkâr"ın kanıyla?
Hem, ne derin bir inanışmış ki, bu,
ne müthiş bir ateşle yanışmış ki, bu,
göze aldırmış sana
fenafil-maşrıkı âzam olmayı...
mason localarına üç defa baş vurup
mason localarından üç defa kovulmayı.
Bir düşün oğlum,
Bir düşün ve inkâr etme ki;
gizli gece yolculuklarından kalmadır senin
alınterin.
Sen her gece
el ayak çekilince
"Nuvel Literer"in
bir arşınlık duvarından aşarak
ve parmaklarının ucuna basıp dolaşarak
yapraklarında onun,
apartırsın satırlarını birer, birer
dostun Cingöz'le beraber,
fakat her duvar
bir karış değildir.
Her duvardan atlamayı kesmez senin gözün
Ve her fikrin açılmaz kapıları
maymuncuğuyla Cingözün...
Okuman lâzım evlât.
Evirip çevirmeyi, göze girmeyi, falan filân
bırakıp
okuman...
Bir düşün oğlum,
bir düşün ey yetimi Safa,
bir düşün ve benden öğren ki son defa:
F i k i r dediğin
şeyin
Karapet ustanın uduna benzemez suratı.
O, ne şapırtılarla çiğnenen bir sakız,
ne "Vatan — silistre" de Abdullah çavuşun tiradı

ne de "Bir akşamdı"da müteverrim bir bayan
ilâcıdır.
O, şahlanmış bir kavga atı,
kalın kabzalı bir savaş kılıcıdır.
Bu ata atlıyacak yürek
ve bu kabzaya bilek
gerek...

1935

KEMAL AHMED

Kafası,
yüzde yüz uygun mıydı kafama
bilmiyorum ama
o benim soyumdandı,
Eliyle kanıyla değil,
belki de heyecanıyla değil,
batırıp parmaklarını kaynayan yarasına
beyninin ışığını sattığı için
bir ekmek parasına.
Fakat ne yazık ki, o,
namludan kopan bir kurşun gibi haykırıp,
karanlık acılarının camını kırıp
güneşi dolu dizgin gözlerine dolduramadı!
Gün geldi ağrıdan ayakta duramadı.
Ve işte o zaman
çocuğunu boğan
aç bir ana gibi,
bir çözülmez çemberin kıvranarak içinde,
boğdu kendi elleriyle yüreğini
bir rakı kadehinde.
Tutunmak istedi, kaçtılar,
çalıştı, kırbaçladılar,
Susadı, kendi kanını içti o!
Parça parça insan kafası satılan,
Kaldırımlarda aç yatılan
bir caddeden
mukaddes bir ıstırap şarkısı gibi gelip
geçti o!...

1935

ŞİİRİME DAİR

Ne binecek sırma palanlı bir atım,
ne bilmem nerden gelirâtım,
ne mülküm, ne malım var.
Sade bir çanak balım var.
Rengi ateşten al,
bir çanak bal!

Balım her şeyim benim...
Ben
mülkümü ve malımı
yani bir çanak balımı
koruyorum haşarattan
Bekle kardeşim bekle...
Çanağımda
balım olsun,
gelir arısı
Bağdattan...

1935

KARANLIKTA KAR YAĞIYOR

Ne mâveradan ses duymak;
ne satırların nescine koymak o "anlaşılmıyan şeyi"

ne bir kuyumcu merakıyla işlemek kafiyeyi;
en güzel lâf, ne derin kelâm,
çok şükür
hepsinin,
hepsinin üstündeyim bu akşam.
Bu akşam
bir sokak şarkıcısıyım hünersiz bir sesim var,
sana,
senin işitemiyeceğin bir şarkıyı söyliyen bir ses.

Karanlıkta kar yağıyor.
Sen Madrid kapısındasın.
Karşında en güzel şeylerimizi:
ümidi, hasreti, hürriyeti
ve çocukları öldüren bir ordu.
Kar yağıyor
ve belki bu akşam
ıslak ayakların üşüyordur?
Kar yağıyor
ve ben şimdi düşünürken seni
şurana bir kurşun saplanabilir,
ve artık bir daha
ne kar, ne rüzgâr, ne gece...
Kar yağıyor
ve sen böyle "Non passaran" deyip
Madrid kapısına dikilmeden önce

her halde vardın.
Kimdin, nerden geldin, ne yapardın?
Ne bileyim.
meselâ:
Astorya kömür ocaklarından gelmiş olabilirsin
Belki alnında kanlı bir sargı vardır ki,
Kuzeyde aldığın yarayı saklamaktadır.

4-7

Ve belki varoşlarda son kurşunu atan sendin
"Yunkers"motorları yakarken Bilbao'yu.
Veyahut her hangi bir
Kont Fernando Valaskeros de Kortobanın çiftliğinde

ırgatlık etmişindir.
Belki "Plasa de Sol" da küçük bir dükkânın vardı.
renkli ispanyol yemişleri satardın.
Belki hiçbir hünerin yoktu, belki gayet güzeldi sesin,

belki felsefe talebesi, belki hukuk fakültesindensin.
Ve parcalandı üniversite mahallesinde
bir İtalyan tankının tekerlekleri altında kitapıarın.
Belki dinsizsin,
belki boynunda bir sicim, bir küçük haç?
Yüzünü hiç görmedim ve görmiyeceğim.
Belki yüzün hatırlatır
Sibirya'da Kolçak'ı yenenleri;
belki yüzünün bir tarafı biraz
bizim Dumlupınarda yatana benziyordur
ve belki bir parça hatırlatıyorsun Robespiyeri?
Adımı duymadın ve hiç duymıyacaksın;
aramızda denizler, dağlar,
benim kahrolası aczim
ve "Ademi müdahale komitesi" var
Ben ne senin yanına gelebilir,
ne sana bir kasa kurşun,
bir sandık taze yumurta,
bir çift yün çorap gönderebilirim.
Halbuki biliyorum,
bu soğuk karlı havalarda
iki çıplak çocuk gibi üşümektedir
Madrid kapısını bekliyen ıslak ayakların.
Biliyorum,
ne kadar büyük, ne kadar güzel şey varsa,
insan oğulları daha ne kadar büyük
ne kadar güzel şey yaratacaklarsa,
yani o korkunç hasreti, daüssılâsı içimin,
güzel gözlerindedir,
Madrid kapısındaki nöbetçimin.
Ve ben ne yarın, ne dün, ne bu akşam
onu sevmekten başka bir şey yapamam.

1937

İÇERDE BAHAR

Dışarda bahar geldi karıcığım
bahar.
Dışarda
bozkırın üstünde birden bire
taze toprak kokusu, kuş sesleri ve saire.
Dışarda bahar geldi karıcığım
bahar.
Dışarda bozkırın üstünde pırıltılar...
Fakat sanma ki seviniyorum.
Malûm
faslı bahar
bir mevsimi aşüfte edâ,
Bir mevsimi dilküşadır ama
neyleyim ki bir hayli kötü, olmaz işler düşündürür
düşünmekten başka yapacak işi
düşünmekten başka hürriyeti
olmıyan adama.
Gün ikindiye geçer,
gölgeler dökülür duvarlarına,
sen yattığın yerde, kulaklarında sesler,
"ben nerdeyim?" dersin "buradaysa da
kendim?"
derken efendim
başlar tutuşmağa demirli penceremin camı
yani dışarda akşam olur,
bulutsuz bir bahar akşamı
ve içerde baharın en kötü saatı budur asıl.
Velhasıl
pul pul ışıltılı derisi, ateşten gözleriyle
bilhassa faslı baharda ram eder kendine
içerdeki adamı
hürriyet denen ifrit...
bu bittecrübe sabit karıcığım,
bittecrübe sabit.

1939

TÜRK KÖYLÜSÜ

O, topraktan öğrenip
kitapsız bilendir.
Hoca Nasreddin gibi ağlayan
Bayburtlu Zihni gibi gülendir.
Ferhattır,
Keremdir
ve Keloğlandır...
Yol görünür onun garip serine,
analar, babalar umudu keser,
kahpe felek ona eder oyunu.
Çarşambayı sel alır,
bir yar sever,
el alır,
kanadı kırılır
çöllerde kalır,
ölmeden mezara koyarlar onu...
O "Yunusu biçaredir"
"Baştan ayağa yaredir."
Ağu içer su yerine.
Fakat bir kere bir dert anlıyan düşmesin önlerine
ve bir kere vakt erişip
—Gayrık yeter!—
demesinler.
Ve bir kere dediler mi,
"İsrafil surunu urur,
muhlûkat yerinde durur!"
toprağın kalbi başlar
onun nabızlarında atmağa.
Ne kendi nefsini korur
ne düşmanı kayırır.
"Dağları yırtıp ayırır
kayalar kesip yol eyler abuhayat akıtmağa"

1939

DÜNYA, DOSTLARIM, DÜŞMANLARIM, SEN VE TOPRAK

Fevkalâde memnunum dünyaya geldiğime.
Toprağını, aydınlığını, kavgasını ve ekmeğini seviyorum.
Kutrunun ölçüsünü santimine kadar bildiğim halde
ve meçhulüm değilken güneşin yanında oyuncaklığı,
dünya inanılmıyacak kadar büyüktür benim için.
Dünyayı dolaşmak,
görmediğim balıkları,yemişleri ve yıldızları görmek
isterdim.
Halbuki yalnız yazılarda ve resimlerde yaptım
Avrupa yolculuğumu,
bütün ömrümce, mavi pulu Asyada damgalanmış
bir tek mektup almadım.

Ben ve bizim mahalle bakkalı,
ikimiz de kuvvetle meçhulüz Amerikada.
Buna rağmen,
Çinden İspanyaya, Ümit burnundan Alâskaya kadar,
her milli bahride, her kilometrede dostum ve
düşmanım var.
Dostlar, ki bir kere bile selâmlaşmadık
aynı ekmek, aynı hürriyet, aynı hasret için ölebiliriz.
Düşmanlar ki, kanlarına susamışım,
kanıma susamışlar.
Benim kuvvetim,
bu büyük dünyada yalnız olmayışımdır.
Dünya ve insanları, yüreğimde sır,
ilmimde muamma değildir.
Büyük kavgada
açık ve endişesiz
girdim safıma.
Ve dışında bu safın
toprakla sen
bana yetmiyorsunuz.
Halbuki sen harikulâde güzelsin,
toprak sıcak ve güzeldir.

1939

HAPİSANE MUKAYYIDI

Yanarak
Yanarak parmakları şerarelerden
İnsan yüreklerine dokundu bu elleri
Yirmi beş senedir
Yani bir rubu asır
hapisane kaleminde mukayyit kulunuzun.
insan oğlunun ömrü
belki lüzumundan fazla kısa
belki lüzumundan fazla uzun.
Bir tek daha içelim.
"Ağlamaktan!...
ağlamaktan yine zehir oldu şarabım bu gece".
Kalktı Bebek tramvayı Eminönünden:
zifiri karanlık Balık pazarı.

Meyhanenin camlarına yağmur yağıyor.
"Ruhum,
havada yaprağa döndürdü rüzgâr beni!..."
Muallim Naci merhum!
"Bu hayı huy
bu hayı huy neden?...
Ve insanlar neden dolayı
şu tabakta yatan uskumru gibi mahzum".

Kıyamet günü
Kıyamet günü bir suali var Azraile
hapishane kaleminde mukayyit kulunuzun
Bir tek daha içelim...
Hiç adam asılırken gördünüz mü?...
Yarın bir tane asacağız
şafakla beraber.
Abdulhamit
atardı tıbbiye talebelerini Sarayburnundan.
Akıntı götürmüş çuvalları bulamadılar.
Çok adam

Çok adam asıldı hürriyette.
Eskiden köprübaşında asarlardı,
bugün Sultanahmette.

Bir tek daha içelim.
"İstanbul şehrinin yoktur menendi,
ademin canlar katar abu havası canına."
Demiş
demiş şair Nedim efendi.

1940

4-8

ÇANKIRI HAPİSHANESİNDEN MEKTUPLAR

1.

Saat dört,
yoksun.
Saat beş,
yok,
Altı, yedi
ertesi gün,
ve belki...
kim bilir...

Hapishane avlusunda
bir bahçemiz vardı.
Sıcak bir duvar dibinde
on beş adım kadardı.
Gelirdin,
yan yana otururduk,
kırmızı ve kocaman
muşamba torban
dizlerinde...
Kelleci Memedi hatırlıyor musun?
Sübyan koğuşundan,
Başı dört köşe,
bacakları kısa ve kalın
ve elleri ayaklarından büyük.
Kovanından bal çaldığı adamın
taşla ezmiş kafasını.
"Hanım abla" derdi sana.
Bizim bahçemizden küçük bir bahçesi vardı,
tepemizde, yukarda,
güneşe, yakın,
bir konserve kutusunun içinde...
Bir Cumartesi gününü,
hapis ane çeşmesiyle ıslanan
bir ikindi vaktini hatırlıyor musun?
Bir türkü söylediydi kalaycı Şaban usta,
aklında mı:
"Beypazarı meskenimiz, ilimiz,
kim bilir nerde kalır ölümüz...?"
O kadar resmini yaptım senin
bana birini bırakmadın.
Bende yalnız bir fotoğrafın var:
bir başka bahçede
çok rahat
çok bahtiyar
yem verip tavuklara
gülüyorsun.
Hapisane bahçesinde tavuklar yoktu.
fakat pek âlâ gülebildik
ve bahtiyar olmadık değil
Nasıl haberler aldık
en güzel hürriyete dair,
nasıl dinledik ayak seslerini
yaklaşan müjdelerin,
ne güzel şeyler konuştuk
hapishane bahçesinde...

2.

Bir akşam üstü
oturup
hapishane kapısında
rubailler okuduk Gazaliden:
"Gece:
büyük lâciverdi bahçe.
Altın pırıltılarla devranı rakkaselerin.
Ve tahta kutularda upuzun yatan ölüler."
Bir gün eğer,
benden uzak,
karanlık bir yağmur gibi,
canını sıkarsa yaşamak
tekar Gazaliyi oku.
Ve Pirâyemden benim.
ben eminim
sen sadece merhamet duyacaksın
ölümün karşısında onun
ümitsiz yalnızca
ve muhteşem korkusuna.
Bir akar su getirsin Gazaliyi sana:
" — Toprak bir kâsedir
çömlekçinin rafında *tâcıdar,*
ve zafer yazıları
yıkılmış duvarlarında Keyhüsrevin..."
Birikip sıçramalar.
Soğuk
sıcak
serin.
Ve büyük lâciverdi bahçede
başsız ve sonsuz
ve durup dinlenmeden
devranı rakkaselerin...
Bilmiyorum, neden
aklımda hep
ilkönce senden duyduğum
Çankırlı bir cümle var:
"Pamukladı mıydı kavaklar
kiraz gelir ardından."
Kavaklar pamukluyor *Gazalîde*
fakat
görmüyor, üstat,
kirazın geldiğini.
Ölümüne ibadeti bundandır.
Şeker Ali yukarda, koğuşta bağlama çalıyor,
Akşam.
Dışarda çocuklar bağrışıyorlar.
Çeşmeden akıyor su.
Ve jandarma karabolunun ışığında
akasyalara bağlı üç kurt yavrusu.
Açıldı demirlerin dışında
büyük, lâciverdi bahçem.
Aslolan hayattır...
Beni unutma Hatçem...

3.

Bugün çarşamba:
— biliyorsun —
Çankarının pazarı.
Demir kapımızdan geçip
kamış sepetimizde bize kadar gelecek
yumurtası, bulguru,
yaldızlı, mor patlıcanları...

Dün
köylerden inenleri seyrettim:
yorgundular.
Kurnaz
ve şüpheli,
ve kaşlarının altında keder.
Erkekler eşeklerde,
kadınlar çıplak ayaklarının üstünde geçtiler.
Her halde içlerinde senin bildiklerin vardı.
Her halde iki çarşambadır pazarda:
kırmızı başörtülü
"Kibirsiz" İstanbulluyu aramışlardır...

20.7.940

4.

Sıcaklar bildiğin gibi değil
ve ben ki yalı uşağıyım,
deniz ne kadar uzak...

İkiyle beş arası
cibinliğin altına uzanarak
ter içinde
kımıldamadan
gözlerim açık
dinliyorum sineklerin uğultusunu.
Biliyorum:
şimdi avluda
duvarlara çarpıyorlardır suyu,
kızgın, kırmızı taşlar tütüyordur.
Ve dışarda, otları *yanmış* kalenin eteğinde
bir kezzap aydınlığı içindedir
simsiyah kiremitleriyle şehir...
Geceleri birdenbire rüzgâr çıkıyor.
Sonra kayb oluyor birdenbire.
Ve karanlıkta canlı bir *mahlûk* gibi soluyup,
yumuşak, tüylü ayaklarıyla dolaşarak
bizi bir şeylerle tehdit ediyor sıcak.
Ve zaman zaman
ürpermelerle duyuyoruz derimizin üstünde
bir korku halinde tabiatı...
Bir zelzele olabilir. Zaten üç günlük yere geldi,
salladı Çapanoğlu Yozgadı.
Ve yerlilerin kavlince:
altı tekmil tuz madeni olduğundan
yıkılacak Çankırı şehri
kıyametten kırk gün önce

Yatıp bir gece,
başın bir kalasla ezilmiş
çıkmamak sabaha.
Ölümün bu kadar körü ve mendeburu.
Ben yaşamak istiyorum biraz daha,
daha bir hayli yaşamak.
Bunu birçok şey için istiyorum,
birçok
çok mühim şeyler.

12.8.940

5.

Saat beşte akşam oluyor:
insanın üstüne doğru yürüyen bulutlarda,
Yağmur taşıdıkları belli.
Birçoğu
elle tutulacak kadar alçaktan geçiyorlar...
Bizim odanın yüz mumluğu,
terzilerin gaz lâmbası yandı,
terziler ıhlamur içiyorlar....
Kış geldi demektir...
Üşüyorum.
Fakat kederli değilim.
Yalnız bize mahsus bir imtiyazdır:
kış günleri hapisanede
sade hapisanede değil,
bu kocaman
bu ısınası
bu ısınacak dünyada
üşüyüp
kederli olmamak...

26.10.940

CEVİZ AĞACI İLE TOPAL YUNUSUN HİKÂYESİ

Burda bir dostumuz var
Çerkeşin
Kavuk köyünden.
Büyük kitaplar gibi
içinde bir şeyler saklı.
Akıllı adamlara,
ajans haberlerine,
bilmeceye meraklı.
Adı — Yunus.
Ateşimizi yakıp
suyumuzu veriyor.
Ağaçlardan
günlerden konuşuyoruz.
Her hal ilerdedir
yaşanacak günlerin
en güzelleri,
Şimdilik
sohbetimizde kederi
kesilip
satılmış
bir ceviz ağacının.

GENÇ KUŞAK F. ALMANYALI OZANLARDAN BARIŞ ŞİİRLERİ...

Çıkarsama

Doğruysa eğer
Silahlanmanın
Çalışma yeri güvencesi sağladığı;
Olası değildir,
Amerika Birleşik Devletlerinde
Çoğalması
İşsizlerin...

HANS VON OOYEN

Çok yürek ister- kimi zaman
Söylemek-sürekli: Emredersin!
Barış için - Örneğin...

PETER MAİWALD

Güncel

Bir Amerikan gazetesi
Hesaplamış, ölen
Tek bir insanın
İkinci Dünya Şavaşında
İkibin Mark ettiğini maliyetinin...

Gerçekten çok para
Değil mi?

Ne tutacak, ölen
Tek bir insanın
Gelecek dünya savaşındaki değeri?

Komik bir soru değil mi?
Fakat güncel arkadaşım
Çok güncel...

İLSE BERNHARDİ

Çocuk Saati

Ne güzel,
Şerif,
Hemen öğlenüstü, ateş etti
Kalçadan, şimşek gibi...
Böylece bizim küçük
Erkenden yatağına yattı,
Bu kez de
Çok büyümüş
Ve çok güçlenmiş olarak...

GERD PULS

Derleyen ve Türkçeleştiren:
SEROL TEBER

Özenle Uyarı

Hans
Sen al tankı,
Ve sen Kai
Topları...

Ve böylece ikiniz,
Oynayın barış içinde
Birlikte...

H.D. GÖLZEN-LEUCHTER

Uğurböceği

Uç
Uğurböceği
Dünyadan
Bombalar
Yaktı dört bir yanı
Daha önce de
Yeryüzünde olduğu gibi.
Uğurböceği
Uç...

BRUNO DONUS

Barış İlânıdır

Olasılığında,
Benim çalıştığım
Bu devletin
Diğer insanların çalıştıkları
Bir başka devlete
Savaş ilânı...

Ben,
Bu insanlara
Daha bugünden
Barış ilân ediyorum...

OTMAR LEİST